

Nordic added value i tværministerielt nordisk samarbejde

Historiske og samtidige perspektiver

Nordisk
Ministerråd

Nordic added value i tvær- ministerielt nordisk samarbejde

Redaktør og forskningskoordinator:

Frederik Forrai Ørskov

Bidrag fra:

Frederik Forrai Ørskov

Tuire Liimatainen

Essi Turva

Emilia Berg

Hasan Akintug

Projektleder:

Peter Stadius

Rådgivende komité:

Ruth Hemstad

Norbert Götz

Johan Strang

Dansk oversættelse:

Søren Moldaschl

Tak

Redaktøren og forskningskoordinatoren vil gerne takke projektbidragerne for deres dedikerede engagement i projektet, projektlederen og medlemmer af den rådgivende komité for deres kommentarer og råd gennem hele projektet, samt de interviewpersoner, der har delt deres indsigt og holdninger med projektgruppens medlemmer.

Projektet er finansieret gennem NordForsk af Nordisk Ministerråd. Indholdet i denne rapport afspejler ikke nødvendigvis NordForsks eller Nordisk Ministerråds synspunkter, holdninger eller anbefalinger.

Indhold

Forfattere og tak	2
Overordnet sammenfatning	5
Kapitel 1: Indledning	9
Kapitel 2: Nordic added value's begrebslige kendetegn	18
Kapitel 3: Nordic added value: En historisk oversigt	22
Nordisk nytte: Det nordiske samarbejdes "need to have"	23
Nordisk merværdi: Et alternativ til eller en udvidelse af nordisk nytte?	25
Nordic added value og europæiseringen af det nordiske samarbejde	27
Nordic added value i reforminitiativer ifm. nordisk samarbejde	30
Nordic added value i dag – og i fremtiden?	32
Sammenfatning	34
Kapitel 4: Nordic added value i tværministerielt nordisk samarbejde	35
Nordisk Ministerråd og dets sekretariat	35
Nordisk Ministerråds historie	36
Institutionshistorikken for Nordic added value	37
Nuværende brug af Nordic added value	42
Betydninger af Nordic added value	43
Kontorer og kulturinstitutioner	46
Nordens Hus i Reykjavík	46
Nordisk kulturkontakt	52
De nordiske kontorer i de nordiske selvstyrende territorier	57
De nordiske kontorer i de baltiske lande og Nordvestrusland	61
Forskning og innovation	68
Nordens Velfærdscenter	68

Nordregio	73
NordForsk	80
Nordisk Energiforskning	87
Nordic Innovation	93
Komparativ analyse og resultater	98
Nordic added value-begrebets domæner	99
Tværsektorielle forskelle	103
Terminologisk ustabilitet	105
Evaluering af Nordic added value	106
Nordic added value eller Vision 2030?	107
Sammenfatning	107
Kapitel 5: Konklusioner og anbefalinger	109
Endnotes	115
Om denne publikation	141

Denne publikation findes også som en webtilgængelig version online:
<https://pub.norden.org/temanord2024-535>

Overordnet sammenfatning

Baggrund og mål

Begrebet Nordic added value er i stigende grad kommet til at fungere som et styrende princip for det tværministerielle nordiske samarbejde og dets relaterede institutioner. Der er dog en vedvarende opfattelse blandt interessenter i det nordiske samarbejde, at den præcise betydning af begrebet "Nordic added value" er uklar. Der eksisterer samtidig en usikkerhed, når det gælder begrebets operationalisering i praksis. Fortolkningerne af begrebet og dets betydning varierer fra sektor til sektor i det nordiske samarbejde samt fra person til person, hvorfor "Nordic added value" er et flydende og flerdimensionelt begreb.

Denne rapport søger derfor at tilvejebringe en mere holistisk forståelse af Nordic added value og tydeliggøre begrebets forskellige fortolkninger for at nære en komparativ diskussion af dets operationalisering i forskellige nordiske institutioner. Rapportens formål er at hjælpe de forskellige sektorer af det nordiske samarbejde – både i dag og i morgen – med at nå fælles mål og at gøre det på en måde, der tager højde for, at disse sektorer er forskellige med hensyn til den potentielle nytte, de kan tilføre det nordiske samarbejde, og at de opererer ud fra forskellige logikker.

Derfor giver rapporten først en historisk oversigt over Nordic added values fremkomst som det dominerende af de begreber, der bruges til at legitimere nordisk samarbejde, hvorefter den kigger mere detaljeret på de historiske og nutidige anvendelser og betydninger af Nordic added value i de specifikke sektorer og institutioner i det officielle tværministerielle nordiske samarbejde.

Metoder og materiale

Rapporten anlægger en kvalitativ og komparativ tilgang til fortolkninger og operationaliseringer af Nordic added value på tværs af en bred – om end ikke udtømmende – vifte af institutionerne i det nordiske tværministerielle samarbejde, og til hvordan de er forbundet med legitimiteten af fælles nordiske indsatser, som det opfattes i de enkelte institutioner og på et bredere, mere strategisk niveau. Det niveau omfatter de strategiske mål for det nordiske samarbejde, som i øjeblikket er skitseret i Vision 2030-dagsordenen for det nordiske samarbejde, der blev vedtaget af de nordiske statsministre i 2019.

Rapporten bygger på en gennemgang af relevante aspekter af den forskningslitteratur, der findes om nordisk samarbejde og Nordic added value, samt på en kvalitativ analyse af institutionelle dokumenter og interviews med centrale interessenter, der har eller har haft relevante stillinger i institutionerne i det nordiske samarbejde. Rapportens analyse er inspireret af metoder fra forskningsfeltet kendt som begrebshistorie, om end der kun gøres metodiske refleksioner i et meget begrænset omfang.

De institutionelle dokumenter, der er analyseret i rapporten, er udvalgt af forskergruppen ud fra en informeret forståelse af deres relevans ifm. skitseringen af visioner, praksis og resultater for de forskellige grene af det officielle tværministerielle nordiske samarbejde.

Primære resultater

- Nordic added value opererer på tværs af og antager divergerende betydninger fra **forskellige centrale domæner inden for det nordiske samarbejde**, der typologiseres i denne rapport som "**kultur og identitet**", "**samfund og velfærd**", "**økonomi og innovation**" og "**bæredygtighed og klimaet**". Hvis den ikke anerkendes, kan sameksistensen af Nordic added value-begrebets domæner give anledning til spændinger i måden, begrebet defineres og operationaliseres på.
- Der er betydelige tværsektorielle og tværinstitutionelle forskelle i fortolkningen af Nordic added value, hvilket afspejler forskellige institutionelle historikker og sektorspecifikke fremtidsudsigter. Det har resulteret i to forskellige – om end ofte sameksisterende – forståelser af Nordic added value som både en **intern drivkraft** for de enkelte institutioner og deres medarbejdere, og som **et eksternt styrende princip**, der binder den enkelte indsats til fælles prioriteringer.
- Den **ustabilitet i terminologien**, der kendetegner brugen af skandinaviske og engelsksprogede termer til at legitimere fælles nordiske indsatser, bidrager til den enigmatisk karakter og de tvetydige fortolkninger af princippet om Nordic added value.
- **Evalueringen af Nordic added value** er fortsat et komplekst spørgsmål og er genstand for fortolkning. Det afspejler det regionale samarbejdes fortsatte udvikling og de forskellige prioriteter i de involverede sektorer.
- De nordiske statsministres Vision 2030-erklæring har påvirket målene for det nordiske samarbejde og faciliteret en overgang mod en opfattelse af **Nordic added value som et redskab snarere end en vision** for nordisk samarbejde.

Anbefalinger

- **Anbefaling 1: Skab institutionsspecifikke arbejdsdefinitioner af Nordic added value:**

Ved at optegne arbejdsdefinitioner af, hvad der udgør Nordic added value inden for hver enkelt nordisk institution og for projektfinansiering, kan det anerkendes, at forskellige dimensioner af det multidimensionelle Nordic added value-begreb er relevante at forfølge og operationalisere i institutioner, der opererer på tværs af forskellige sektorer – samtidig med at det giver mulighed for fleksibilitet og tilpasning.

- **Anbefaling 2: Værdsæt forudsætningerne for et effektivt nordisk samarbejde:**

Operationaliseringen af Nordic added value risikerer at belønne målbare kortsigtede resultater på bekostning af de svært målbare langsigtede indsatser, som har været afgørende for skabelsen af den nordiske regionale identitet, og som gør nutidens samarbejde om for eksempel branding, innovation, klima, forsvar og sikkerhed muligt. Ved at tillægge de mindre umiddelbart håndgribelige resultater af fælles indsats værdi, kan styrkelsen af en nordisk regional identitet genvinde en central rolle i de nordiske institutioners indsats i en ustabil geopolitisk kontekst, ligesom forudsætningerne for et vellykket nordisk samarbejde kan opretholdes.

- **Anbefaling 3: Tydeliggør forholdet mellem Nordic added value og Vision 2030:**

En artikulering af, hvordan og hvorvidt Nordic added value er knyttet til de strategiske mål i Vision 2030 – især hvorvidt Nordic added value er det bedst egnede styrende princip til at forfølge disse mål – ville fremme samspillet mellem visioner og praksis i det nordiske samarbejde.

- **Anbefaling 4: Undersøg spændinger vedrørende legitimiteten af nordisk samarbejde yderligere:**

Yderligere bestræbelser på at undersøge, hvordan det nordiske samarbejdes legitimitet opfattes i de dele af det nordiske samarbejde, der ikke falder under Nordisk Ministerråds institutionelle paraply, vil sandsynligvis afdække ganske forskellige fortolkninger. Set i lyset af det nordiske interparlamentariske samarbejdes og de nordiske civilsamfundsorganisationers betydning for det nordiske samarbejde som helhed, er en konstruktiv dialog med sådanne aktører om, hvad der udgør nytten af fælles nordiske indsatser, nødvendig for at skabe et mere robust grundlag for ambitiøst, meningsfuldt og fremadrettet nordisk samarbejde i fremtiden.

- **Anbefaling 5: Udvid perspektiverne på regionalt samarbejde:**
At tilgå legitimeringen af fælles regionale indsatser fra bredere og komparative perspektiver kan gøre mere meningsfuldt samarbejde med ikke-nordiske partnere muligt og skabe grobund for at lære af andre modeller for regionalt samarbejde.
- **Anbefaling 6: Standardiser oversættelsespraksis:**
Etablering og implementering af standardiseret oversættelsespraksis på tværs af og inden for institutionerne for officielt nordisk samarbejde for termer som nordisk nytte, nordisk merværdi, Nordic added value, nordiske synergier, Nordic synergy, Nordic benefit osv. ville afhjælpe begrebsforvirring inden for og på tværs af det nordiske samarbejdes sektorer og organisationer.

Kapitel 1: Indledning

Frederik Forrai Ørskov

Begrebet Nordic added value er i stigende grad blevet et styrende princip for det tværministerielle nordiske samarbejde og dets relaterede institutioner siden midten af 2000'erne. Hvad enten det er som en beskrivelse af rationalet bag det nordiske samarbejde som helhed, en begrundelse for de betydelige beløb af skatteyderes penge, der investeres i institutioner, der opererer på nordisk niveau, eller en påstand om det nordiske samarbejdes fortsatte betydning i lyset af stigende europæisk integration og globale udfordringer, er "Nordic added value" (nordisk nytte) blevet det foretrukne engelsksprogede begreb.

Ud over at Nordic added value optræder hyppigt i officielle skåltaler, har der været ihærdige forsøg på at operationalisere princippet og få det til at fungere som omdrejningspunkt i bestræbelserne på at reformere det nordiske samarbejde, prioritere tildelingen af midler, og ensrette indsatsen mellem de forskellige grene og institutioner af det nordiske tværministerielle samarbejde og de politiske mål udstukket for samarbejdet. Som følge heraf har de institutioner, projekter og aktører, der er involveret i det nordiske samarbejde, i stigende grad fået til opgave at redegøre for Nordic added value i deres arbejde.

Kort sagt opfattes Nordic added value generelt som en beskrivelse af effekten af fælles nordiske indsatser, der ikke ville kunne opnås, hvis de samme indsatser blev udført på et andet niveau end det nordiske. Med henvisning til et ofte anvendt slogan er det meningen, at Nordic added value identificerer områder, hvor Norden er stærkere (når det arbejder) sammen og beskriver resultatet af fælles indsatser på disse områder.

På trods af dets hyppige brug – det forekommer i "næsten alle nordiske samarbejdsprogrammer"^[1] – er der dog en vedvarende fornemmelse blandt interessenter i det nordiske samarbejde, at "Nordic added value"-begrebets præcise betydning er uklar. Der eksisterer desuden usikkerhed om, hvordan begrebet kan operationaliseres i praksis. Der findes sågar forskellige forståelser af begrebet blandt dem, der angiver, at de forstår udtrykket. Begrebet i sig selv er tvetydigt, og det giver et stort spillerum til fortolkning af dets betydning. Derfor varierer fortolkningerne af begrebet og dets betydning fra sektor til sektor i det nordiske samarbejde samt fra person til person, hvorfor "Nordic added value" er et flydende og flerdimensionelt begreb.^[2]

Nordisk Ministerråd består af samarbejdsministrene og **10 fagministerråd (MR)** for de forskellige sektorer og **ét ad hoc ministerråd** for digitalisering, som støttes af 16 embedsmandskomitéer (EK) og en højniveaugruppe (digitalisering).

Generalsekretæren har ansvaret for den daglige drift af det nordiske regeringssamarbejde.

12 samnordiske institutioner og 3 baltiske kontorer.

Nordisk Ministerråd

Generalsekretær Nordisk Ministerråds Sekretariat

Figur 1 – Organisationskema for Nordisk Ministerråd. Gengivet efter: <https://www.norden.org/sites/default/files/2022-11/Organisationsdiagram.pdf>

Når det gælder den fremtrædende status, som Nordic added value har i nordisk samarbejdes praksis i dag, er begrebets flydende og multidimensionelle karakter både en styrke og en svaghed. Det er en styrke, fordi det har bidraget til begrebets udbredelse og den kontinuerlige genanvendelse inden for de forskellige sektorer af det nordiske samarbejde, hvor forskellige aktører og publikum på én og samme tid kan finde noget at værdsætte i (deres fortolkninger af) begrebet.^[3] Det giver begrebet en fleksibilitet, der gør det muligt at begrebsliggøre det nordiske samarbejdes legitimitet på måder, der er knyttet til eksistensberettigelsen af dets forskellige grene og afspejler det overordnede nordiske samarbejdes ret holistiske karakter. Samme flydende karakter og flerdimensionalitet er imidlertid også en svaghed, fordi de mange mulige fortolkninger tilvejebringer forskellige praktiske anvendelser af princippet, og det risikerer at skabe forvirring og forstærke tværsektorielle barrierer både inden for og mellem de forskellige institutioner.^[4]

I betragtning af den tætte sammenhæng mellem Nordic added value og det nordiske samarbejdes legitimitet, vil en klarere forståelse af begrebet bidrage til at tydeliggøre formålsfølelsen i det nordiske samarbejdes institutioner – men hvis barnet ikke skal smides ud med badevandet, skal denne forståelse afspejle det nordiske samarbejdes holistiske og foranderlige karakter.

Udgangspunkter

NordForsk-rapporten *Nordic added value in Nordic research co-operation: Concept and practice* fra 2023, skrevet af Tuire Liimatainen, anbefalede, at der arbejdes på at fremme "en holistisk forståelse af begrebet og dets forskellige fortolkninger", ikke blot i det nordiske forskningssamarbejde, men også som led i "en bredere diskussion af målene vedrørende nordisk samarbejde", der helst skal involvere "en komparativ diskussion af operationaliseringen af Nordic added value i forskellige fælles institutioner."^[5] Denne rapport følger den anbefaling og er både en opfølgning på og ligger i forlængelse af Liimatainen-rapporten. Den anlægger en kvalitativ og komparativ tilgang til fortolkninger og operationaliseringer af Nordic added value på tværs af en bred – om end ikke udtømmende – vifte af det nordiske tværministerielle samarbejdes institutioner, og til hvordan de er forbundet med legitimiteten af fælles nordiske indsatser, som den opfattes i de enkelte institutioner og på et bredere, mere strategisk niveau.

I øjeblikket er de strategiske mål for det nordiske samarbejde i store træk skitseret i Vision 2030-dagsordenen for det nordiske samarbejde, der blev vedtaget af de nordiske statsministre i 2019. Den høje prioritet, der tillægges implementeringen af Vision 2030 på tværs af alle sektorer af det nordiske samarbejde, giver anledning til en udforskning af betydningen og anvendelsen af Nordic added value i forhold til de ambitioner, der er skitseret i visionen, og af begrebets relevante rolle i forfølgelsen af disse ambitioner. Ifølge Vision 2030 skal institutionerne for det nordiske samarbejde arbejde for at gøre Norden til den mest bæredygtige og integrerede region i verden inden 2030 ved at følge tre strategiske prioriteter:

1. Et grønt Norden der prioriterer indsatsen for at fremme den grønne omstilling i de nordiske samfund og en omstilling til CO₂-neutralitet og en bæredygtig økonomi.
2. Et konkurrencedygtigt Norden der prioriterer initiativer til at fremme grøn vækst i Norden via viden, innovation, mobilitet og digital integration.
3. Et socialt bæredygtigt Norden der prioriterer initiativer til at fremme inklusion, lighed og sammenhæng i Norden via fælles værdier, kulturel udveksling og velfærd.^[6]

Disse prioriteringer forudsætter en betydelig indsats i alle sektorer i de nordiske samfund. Er princippet om Nordic added value egnet til at stå i centrum for en så bredt favnende, tværgående proces, der omfatter alle grene af det nordiske samarbejde og – i forlængelse heraf – de nordiske samfund? Og er de til hindring eller hjælp i forbindelse med at løse de spændinger, der kan opstå som følge af bestræbelserne på at løse de væsentligt forskellige ambitioner og prioriteter, der er beskrevet i Vision 2030? Det vil først og fremmest sige potentielle spændinger mellem målet om stærkere regional integration, som traditionelt har været kernen i det nordiske samarbejde på den ene side, og på den anden side det meget nyere mål at udnytte rammerne for det nordiske samarbejde som en drivkraft for bæredygtighed.

Særlig bemærkelsesværdigt er det, at Nordic added value ikke er eksplicit nævnt i Vision 2030-dokumentet. Hvis Vision 2030 udstikker den overordnede retning for det nordiske samarbejde, er det nødvendigt at overveje, hvorvidt og i hvilken form Nordic added value vedrører de prioriteter, der er skitseret i Vision 2030 – både som et centralt driftsbegreb og som en institutionaliseret måde at artikulere det nordiske samarbejdes legitimitet på.

Udfordringerne ifm. Nordic added value

Liimatainens rapport undersøgte, hvordan Nordic added value er blevet begrebsliggjort og praktiseret i det NordForsk-faciliterede nordiske forsknings-samarbejde. Den konkluderede, at den nuværende betydning af Nordic added value på politisk niveau kan defineres som:

”

De positive effekter af fælles nordiske indsatser, der styrker Norden som et kulturelt og historisk fællesskab og som et lokalt og globalt konkurrencedygtigt og bæredygtigt velfærdssamfund.^[7]

Rapporten konkluderede dog også, at operationaliseringen af begrebet Nordic added value var forbundet med en række udfordringer i forhold til dets pragmatiske anvendelse i det nordiske samarbejde.^[8] I en ændret form omfatter de udfordringer, som Liimatainen har identificeret:

- Nordic added value er et *værdibaseret begreb*, der artikulerer kulturelle, sociale og økonomiske værdisystemer. Dette giver nogle udfordringer, når begrebet operationaliseres, fordi:
 - Værdibaserede begreber har en tendens til at være tvetydige, vage og abstrakte, ikke mindst fordi begrebet "value(s)" – værdi(er) – baner vejen for både konkrete/materielle og abstrakte/immaterielle fortolkninger.^[9]
 - Værdibaserede begreber er svære at skelne fra angiveligt kontrasterende værdibaserede begreber (hvordan adskiller nordiske værdier sig f. eks. fra såkaldte europæiske eller vestlige værdier?).^[10]
- Anvendelser og fortolkninger af Nordic added value (såvel som andre begreber, der italesætter nordisk samarbejdes legitimitet og resultater) er *kontekstafhængige*. Det betyder, at de har en tendens til at være afhængige af og ændre sig i henhold til:
 - Disciplinære og institutionelle forskelle på tværs af de tværsektorielle rammer for det nordiske samarbejde og de mange politikområder, det spænder over
 - Historiske, kulturelle, politiske og geopolitiske omstændigheder
 - Niveauerne (regionalt, europæisk eller globalt), hvorpå nordiske indsatser håndterer problemer eller opfattes som nytte- eller værdiskabende, og
 - Fortolkerne af Nordic added value, og deres personlige og professionelle baggrund

Der ligger en yderligere udfordring i, at Nordic added value er ét begreb – omend formentlig det mest udbredte – blandt mange, der artikulerer fundamentet for og resultater af det nordiske samarbejde, hvilket potentielt gør det vanskeligt for interessenter at kommunikere med og anvende de forskellige begreber på entydig vis. Antallet af begreber er endnu større, når man tager højde for de mange nordiske institutioner, der ikke primært bruger engelsk som deres primære arbejdsprog.^[11] I Tabel 1 er nogle af disse begreber angivet i både deres engelske og danske varianter. For overskuelighedens skyld henviser den danske oversættelse af denne rapport generelt til de danske varianter, når begreberne på skandinavisk diskuteres i generelle vendinger.

Tabel 1 Eksempler på begreber, der udtrykker legitimitet og resultater af fælles nordiske indsats

Begreb på engelsk:	Begreb på skandinavisk (her dansk)
<i>Nordic benefit/Nordic advantage/Nordic usefulness</i>	nordisk nytte
<i>Nordic added value/Nordic synergy</i>	nordisk merværdi/nordisk synergi
<i>Nordic dimension</i>	nordisk dimension
<i>Nordic affinity</i>	nordisk samhørighed
<i>Nordic level</i>	nordisk niveau
<i>Nordic competence</i>	nordisk kompetence
<i>Nordic strength</i>	nordisk styrke
<i>(Nordic values)</i>	(nordiske værdier)

Kort sagt findes der relativt forskellige forståelser af begrebet Nordic added value på tværs af og inden for de enkelte institutioner for nordisk samarbejde, ligesom der både findes relativt brede og relativt forenklede og derfor mere umiddelbart operationelle fortolkninger.^[12] Det bør dog bemærkes, at skønt beslutningstagere, evaluatore og praktikere ofte leder efter klart definerede mål i målorienteret ledelse, kan mindre veldefinerede mål også facilitere fleksibilitet og kreativitet i operationel praksis.^[13] Det kan sågar betragtes som en styrke snarere end en udfordring, at værdibaserede begreber giver mulighed for forskellige fortolkninger i forskellige sammenhænge, da værdien af nordisk samarbejde ikke kan anskues uafhængigt af de forskellige institutionelle, politiske og geografiske kontekster, hvor nordisk samarbejde finder sted.

Oversættelse af Nordic added value i en flersproget ramme for samarbejde

Som bemærket ovenfor bliver begrebsbrugen i nordisk samarbejde mere kompleks, når der tages hensyn til oversættelse i samarbejdets flersprogede institutionelle ramme. Hvor det nordiske samarbejde traditionelt byggede på den høje grad af gensidig forståelse blandt talere af de skandinaviske sprog, har dette ændret sig i de seneste årtier. Engelsk anvendes oftere både i den officielle kommunikation og i de nordiske samarbejdsinstitutioner. Omend det er en kontroversiel udvikling, der af nogle betragtes som en trussel mod det nordiske samarbejdes kerneidentitet, fremhæver andre, at denne udvikling skaber større lighed mellem parterne, hvilket potentielt kan føre til øget inklusivitet inden for det nordiske samarbejde, hvor personer med finsk, islandsk, færøsk, grønlandsk og de samiske sprog som modersmål samt nytilkomne i Norden ikke risikerer at blive betragtet som "andenrangs nordiske borgere" via sproglig eksklusion.^[14] Desuden kan den større

udbredelse af engelsk ses som en konsekvens af den stigende internationalisering inden for de områder, hvor institutionerne i det nordiske samarbejde opererer. Det er især tydeligt i institutioner som NordForsk, Nordic Energy Research og Nordregio, der er involveret i produktion og udveksling af viden, og hvor engelsk bruges som det officielle primære arbejdssprog.

Den stigende anvendelse af engelsk bidrager til den begrebsmæssige forvirring, primært fordi der ikke findes nogen standardisering af, hvordan de begreber, der udtrykker legitimiteten og resultaterne af fælles nordiske indsatser, oversættes mellem engelsk og de øvrige arbejdssprog i det nordiske samarbejde. I praksis bruges Nordic added value som den engelsksprogede ækvivalent til både nordisk merværdi og nordisk nytte, og det skjuler de subtile forskelle, der er mellem udtrykkene.^[15] Nordisk merværdi og nordisk nytte er omvendt af og til blevet oversat til engelsk som "Nordic value-added", "Nordic benefit", "Nordic synergy" og andre udtryk. Forskellene i oversættelser kan muligvis skyldes individuelle oversætteres præferencer ved oversættelsen af officielle dokumenter og manglen på en officiel *style guide* for nordisk samarbejde, men de afspejler også forskelligartet brug på tværs af historiske og institutionelle kontekster.

Denne rapport behandler problemstillinger vedr. oversættelse på følgende måde:

- Når der diskuteres historiske debatter eller andre emner, hvor brugen af specifikke skandinaviske udtryk er væsentlig, bibeholdes disse i teksten.
- Hvor der findes officielle oversættelser til engelsk, bruges disse så vidt muligt i rapporten, men med den originale skandinaviske term tilføjet i parentes, hvor det er muligt og relevant.
- I andre tilfælde anvendes den i øjeblikket mest almindelige praksis med at oversætte både nordisk merværdi og nordisk nytte (samt deres andre skandinaviske og finske ækvivalenter) som "Nordic added value".
- I den danske oversættelse oversættes "added value" i rapportens analytiske sprogbrug generelt til "merværdi" medmindre andre oversættelser eller bibeholdelsen af det engelske udtryk giver mere mening i den specifikke kontekst.

Mål og målsætninger

Denne rapport undersøger fortolkningerne og anvendelsen af Nordic added value på tværs af de institutionelle rammer for det officielle tværministerielle nordiske samarbejde ved at undersøge:

- Hvordan Nordic added value er (og er blevet) begrebsliggjort i Nordisk Ministerråd og dets forskellige underinstitutioner.

Rapporten giver en kvalitativ analyse af nordisk samarbejdspraksis og af forskellige begrundelser for nordisk samarbejde for at bidrage til diskussioner om, hvordan (og hvorvidt) Nordic added value kan fungere som et redskab i formuleringen af mål og aktiviteter, der vil tillade institutionerne i det nordiske samarbejde at:

- Opfylde de ambitioner for nordisk samarbejde der er fastsat i Vision 2030
- Tilpasse deres økonomiske beslutninger i overensstemmelse med disse ambitioner
- Konsolidere det nordiske samarbejdes politiske legitimitet
- Værne om og videreudvikle den kulturelle identitet, den regionale sammenhæng og de fælles værdier der udgør grundlaget for et vellykket nordisk samarbejde, og
- Understrege det nordiske samarbejdes relevans i forhold til politik, civilsamfund og den bredere offentlighed i de enkelte nordiske lande samt i forhold til EU og andre internationale og interregionale samarbejdsformer.

Derfor giver rapporten først en historisk oversigt over Nordic added values fremkomst som det dominerende af de begreber, der bruges til at legitimere nordisk samarbejde, hvorefter den kigger mere detaljeret på de historiske og nutidige anvendelser og betydninger af Nordic added value i det officielle tværministerielle nordiske samarbejdes specifikke sektorer og institutioner.

Rapporten har ikke til formål at undersøge alle institutioner på alle niveauer af det officielle nordiske samarbejde. Rapporten er navnlig begrænset til tværministerielt samarbejde. Derfor skitserer rapporten ikke, hvordan Nordic added value bruges og er blevet brugt og begrebsliggjort i det interparlamentariske nordiske samarbejde, der finder sted i Nordisk Råd og tilknyttede fora, eller i den fælles nordiske indsats, der finder sted i civilsamfundsorganisationer uden for det officielle nordiske samarbejde.

De institutioner, der er undersøgt i rapporten, er derimod udvalgt for at tilvejebringe komparative perspektiver mht. historik, anvendelser og forståelser af Nordic added value på tværs af de vidt forskellige grene af det nordiske tværministerielle samarbejde (se [Figur 1](#)).

Det skal understreges, at målet ikke er at vurdere, hvor "godt" eller "dårligt" de enkelte institutioner operationaliserer eller har operationaliseret Nordic added value, eller hvad det overhovedet ville betyde. Rapporten er en kvalitativ undersøgelse, der i stedet søger at udfolde de forskellige dimensioner, som begrebet har opnået eller er blevet tildelt på tværs af de forskellige sektorer og institutioner i det tværministerielle nordiske samarbejde. Formålet er at bidrage til en afklaring af de forskellige fortolkninger af begrebet i et forsøg på at hjælpe det nordiske samarbejdes forskellige sektorer – både i dag og i morgen – med at nå fælles mål og at gøre det på en måde, der ikke overser, at disse sektorer er forskellige med hensyn til den potentielle nytte, de kan tilføre det nordiske samarbejde, og at de opererer efter forskellige logikker.

Materiale og metoder

Rapporten bygger på en gennemgang af relevante aspekter af den forskningslitteratur, der findes om nordisk samarbejde og Nordic added value, samt på en kvalitativ analyse af institutionelle dokumenter og interviews med centrale interessenter, der har eller har haft relevante stillinger i institutionerne i det nordiske samarbejde. Rapportens analyse er inspireret af metoder fra forskningsfeltet kendt som begrebshistorie, om end der kun gøres metodiske refleksioner i et meget begrænset omfang.

De institutionelle dokumenter, der er analyseret i rapporten, er udvalgt af forskergruppen ud fra en informeret forståelse af deres relevans ifm. skitseringen af visioner, praksis og resultater for de forskellige grene af det officielle tværministerielle nordiske samarbejde. Nuværende eller tidligere embedsmænd fra følgende institutioner er blevet interviewet: Nordisk Ministerråds sekretariat, Nordisk Råd, Nordens hus i Reykjavík, Nordisk kulturkontakt, de nordiske kontorer i Riga, Vilnius og Sankt Petersborg, Nordens Hus på Færøerne, Nordens Institut på Grønland, Nordisk Institut på Åland, Nordisk Råds kontor i Bruxelles, Nordens Velfærdscenter, Nordregio, NordForsk, Nordisk Energiforskning og Nordic Innovation. Alle interviews bortset fra ét (med en tidligere generalsekretær for Nordisk Ministerråd) er blevet anonymiseret for at sikre, at svarene var så ligefremme som muligt.

Et hold af forskere er medforfattere til rapporten. Emilia Berg har skrevet om Nordens Velfærdscenter, Essi Turva om Nordens hus i Reykjavík og Nordisk kulturkontakt i Helsinki, og Hasan Akintug om Nordisk Ministerråds kontorer på Færøerne, Grønland og Åland. Tuire Liimatainen har skrevet om NordForsk, Nordisk Energiforskning og Nordic Innovation. Frederik Forrai Ørskov og Tuire Liimatainen er medforfattere til det historiske oversigtskapitel og underkapitlet med komparativ analyse og resultater, mens Frederik Forrai Ørskov er rapportens hovedredaktør og forfatter til dens resterende dele.

Kapitel 2: Nordic added value's begrebslige kendetegn

Frederik Forrai Ørskov

Inden vi sporer udviklingen af begreber, der artikulerer relevansen af nordisk samarbejde, er det værd at bemærke tre begrebsmæssige kendetegn for Nordic added value:

- Nordic added value er et omstridt begreb.
- Nordic added value er et sammensat begreb.
- Nordic added value indeholder flere tidsmæssige lag.

Disse tre begrebsmæssige kendetegn og deres forbindelse til begrebet Nordic added value diskuteres i det følgende.

Nordic added value som et omstridt begreb

Nordic added value er det, der i forskningslitteraturen kaldes et essentielt omstridt begreb – og ligesom andre sådanne begreber tillægges det betydning af dem, der bruger og debatterer det. Betydningerne af begreber, der er essentielt omstridte, er ikke givet, afgjort eller aftalt, og de er meget kontekstafhængige.^[16] Begrebet Nordic added value er – med henvisning til politologen og filosofen Ernesto Laclau – blevet beskrevet som en "svævende betydningsbærer [*floating signifier*]", et "åbent begreb i udvikling og med flere betydninger" defineret i anvendelsesprocessen. Ud fra dette synspunkt kan det at definere Nordic added value til gengæld opfattes som ensbetydende med det at "udtrykke idéer og udvikle betydninger, der konstruerer Norden."^[17]

Nordic added value som et sammensat begreb

Nordic added value er et sammensat begreb bestående af flere andre begreber. Mens sammensatte begreber opnår deres egne betydninger, er de også knyttet til deres konstituerende begreber, som hver især indeholder egne betydninger, der kan være lige så omstridte og tvetydige.^[18] Det gælder også for "Nordic" og "added value", de konstituerende begreber i Nordic added value:

Hvad der udgør "Norden" eller "nordisk" er i sig selv et spørgsmål, der er genstand for konstant forhandling, både fra et nutidigt synspunkt og historisk set.^[19] Hvad der udgør "Norden" kan gribes an med henvisning til begrebets geografiske, kulturelle og politiske dimensioner – men det nordiske er ikke genstand for givne forståelser i nogle af dem, og de har alle været bestridt historisk set.^[20] Skønt forestillinger om sociale fremskridt, demokratiske værdier, kulturelt og sprogligt tilhørsforhold og stærke historiske bånd er blandt de mest almindelige bibetydninger af begrebet "nordisk", er de på ingen måde universelt accepterede.^[21] Det er sågar blevet hævdet, at forestillingen om det "nordiske" netop er attraktivt i politisk øjemed, fordi der er uenighed om dets nøjagtige definition, selvom der er – eller opfattes at være – en generel enighed om den overordnede referenceramme.^[22]

"Added value" (merværdi) er i sig selv et sammensat begreb, og et der har flere betydninger. Som nævnt i indledningen afspejler værdibaserede begreber tvetydigheden af begrebet "værdi", et ord der, som det er blevet bemærket, ville blive forstået på vidt forskellige måder af henholdsvis en bankmand og en biskop.^[23] Begrebet "added value" er blevet brugt i forhold til branding og markedsføring siden 1990'erne. Nogle har brugt det til at markere forskellen mellem et brand og et produkt og derfor som en central forudsætning for ethvert brand.^[24] Det er dog blevet postuleret, at "added value" i denne forstand er en flerdimensionel konstruktion med både en funktionel og følelsesmæssig dimension, og at begrebet er så vagt, at der også kan stilles spørgsmålstejn ved dets anvendelighed inden for marketingbranchen.^[25] Added value trådte ind i den politiske sfære som en del af en mere omfattende "værdivending" inden for ledelse, der tog fart i midten af 1990'erne og blev tilskyndet af den såkaldte New Public Management-reformbevægelse, der søgte at overføre ledelsesprincipper fra den private sfære til den offentlige sektor.^[26]

"Value added" (nogle gange omtalt som "surplus value", "overskydende værdi") – en begrebmæssigt nær slægtning til "added value", der også lejlighedsvis er blevet brugt i det nordiske samarbejdes sprog – er et økonomisk udtryk, der angiver forskellen mellem et produkts produktionsomkostninger og produktets markedspris, og det kom blandt andet til at indtage en central placering i marxistisk økonomisk tænkning.^[27]

Af årsager, som diskuteres nedenfor, bruges udtrykket nordisk nytte ofte som den foretrukne skandinaviske ækvivalent til Nordic added value, selvom nordisk merværdi er en mere åbenlys ækvivalent. Det giver derfor mening at betragte begrebet "nytte" som en af de bestanddele, der udgør begrebet Nordic added value, men som har et andet sæt bibetydninger. "Nytte" oversættes sædvanligvis til engelsk som "benefit", "usefulness" eller "utility". Især begrebet "utility" er stærkt forbundet med den etiske teori om utilitarisme. I filosofen Jeremy Bentham's (1748–1832) klassiske definition henviser *utility* til "egenskaben i ethvert objekt, hvorved det har en tendens til at frembringe gavn, fordel, fornøjelse, noget godt

eller lykke."^[28] Derfor hævdede Bentham og andre klassiske utilitarister, at individers og regeringers handlinger burde prioriteres i forhold til, hvor meget de maksimerer nytte/*utility*.^[29] Da begrebet sidenhen er blevet brugt inden for økonomisk teori, har det ændret betydning en smule, så det nu sædvanligvis henviser til den gavn, fordel osv. der produceres, snarere end den egenskab, der muliggør en sådan produktion.^[30] Ifølge den formulering er de utilitaristiske rødder og forståelsen af nytte bestemt værd at huske på, når man skal vurdere, hvordan nordisk nytte bruges og forstås i dag – da det lægger vægt på (målbare) resultater, når det skal afgøres, hvad det er værd (eller rigtigt) at gøre.

Nordic added value som et begreb med flere tidsmæssige lag

Nordic added value kan også betragtes som et begreb, der har det, den tyske begrebshistoriker Reinhart Koselleck har kaldt en "intern tidsmæssig struktur", der har "flere lag" og er "kompleks".^[31] Kort sagt betyder det, at den moderne brug af begreber som Nordic added value er viklet ind i historiske erfaringer (dvs. hvordan begrebet er blevet brugt tidligere) samt de fremtidsforventninger, det er med til at formulere. En konsekvens af dette er, at de tidligere betydninger og anvendelser af et begreb potentielt kan påvirke dets aktuelle brug og forståelser på komplekse måder, der ofte ikke anerkendes. I tilfældet med Nordic added value er det bemærkelsesværdigt, at begrebet da det først optrådte i det nordiske samarbejdes sprog med tilbagevirkende kraft blev sidestillet med begrebet nordisk nytte, som dette begreb var blevet brugt siden start-til-midt-90'erne. Følgelig bød de betydninger, som nordisk nytte blev tillagt nogle årtier tidligere, på et betydningslag, som aktører i det nordiske samarbejde kunne trække på, når de fortolkede og operationaliserede betydningen af Nordic added value. Næste kapitel indledes derfor med en analyse af konceptualiseringen af nordisk nytte i 1990'erne.

Sammenfatning

I dette kapitel er det blevet fremhævet, at Nordic added value er et omstridt begreb, der omfatter både forskellige andre begreber og forskellige tidsmæssige lag. En forståelse af disse tilknyttede træk er afgørende for at kunne danne en nuanceret forståelse af den historiske udvikling og den moderne brug af Nordic added value. Da resten af rapporten undersøger den historiske oprindelse og udvikling af begrebet Nordic added value samt dets moderne operationalisering inden for det officielle nordiske samarbejde, har dette kapitel fremhævet, at begrebet Nordic added value har fået og fortsat får nye betydninger alt efter, hvem der bruger og debatterer det. Derudover er der blevet argumenteret for, at sprog og oversættelser udgør et vigtigt analytisk perspektiv, når man søger at forstå operationaliseringen af princippet om Nordic added value i den flersprogede ramme for nordisk samarbejde. Ydermere opstår de betydninger, som Nordic added

value har opnået, ikke ud af ingenting; de er påvirket af de mange andre termer, der er indeholdt i begrebet hver især med deres unikke historier, sammenhænge og tilhørende betydninger såvel som de forskellige tidsmæssige lag, der er rodfæstet i begrebet i dets nuværende form gennem dets anvendelser i fortiden.

Kapitel 3: Nordic added value: En historisk oversigt

Frederik Forrai Ørskov og Tuire Liimatainen

Det engelsksprogede begreb Nordic added value kom først ind i det nordiske samarbejdes vokabular i begyndelsen af 2010'erne.^[32] Alligevel er dets fremkomst og brug en del af en længere historie, hvor det nordiske samarbejdes relevans er blevet ledt efter, artikuleret og operationaliseret i skiftende sociale, politiske, nationale og internationale sammenhænge. Denne historie er lige så lang som det nordiske samarbejdes historie, og den starter mere end et århundrede før oprettelsen af Nordisk Råd i 1952.^[33] Det er en historie, der er flettet tæt sammen med en lige så langvarig diskussion af, hvad der udgør "Norden" – både geografisk, kulturelt og politisk.^[34]

Skønt det altid har været genstand for debat, blev det nordiske samarbejdes legitimitet ikke for alvor udfordret i forbindelse med oprettelsen af Nordisk Ministerråd i 1971 og før det, der er blevet karakteriseret som "det tredje sporskifte" i det nordiske samarbejde i starten til midten af 1990'erne.^[35] Forestillingen om, at fælles værdier, demokratiske traditioner, samfundsinstitutioner og stærke sproglige bånd har givet det nordiske samarbejde et naturligt grundlag og en underforstået legitimitet, bygger på en lang historisk tradition. I 1980'erne var dette idémæssige grundlag stadig fremherskende, selvom det ofte ikke blev sat i tale.^[36] Afslutningen på Den Kolde Krig og de EU-medlemskabsdebatter, der førte til Sveriges og Finlands tiltrædelse i 1995, medførte imidlertid en omfattende gentænkning af formålet med og organiseringen af det nordiske samarbejde.^[37]

Med henblik på at forstå fremkomsten af Nordic added value som det mest anvendte begreb til at udtrykke relevansen af nordisk samarbejde og de betydninger, der tillægges det i dag, skitserer dette kapitel derfor, hvordan denne relevans er blevet begrebsliggjort siden begyndelsen af 1990'erne. Det uddybes yderligere i [kapitel 4](#), hvordan denne konceptualisering til tider har udspillet sig og til tider er blevet faciliteret af Nordisk Ministerråds sekretariat, der har været en central aktør i processen.

Nordisk nytte: Det nordiske samarbejdes "need to have"

I 1990'erne blev det nordiske samarbejde taget op til genovervejelse. Danmark havde været medlem af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab siden 1973, men med Finlands og Sveriges fælles optagelse i 1995 i det, der nu var EU, stod Norden over for en ny situation, omend Norge og Island ikke kom med i EU, men forblev medlemmer af Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde (EØS). Sammen med Finlands og Sveriges optagelse i EU betød selve etableringen af EU med Maastricht-traktaten fra 1993 og den intensivering af den europæiske integration, som denne repræsenterede, at det nordiske samarbejde indgik i en ny politisk kontekst. Samtidig medførte de geopolitiske ændringer og mulige nye samarbejdsarenaer, der opstod med Sovjetunionens fald, de baltiske landes uafhængighed og forhåbningerne knyttet til et demokratisk Rusland, et skift i de nationale regeringers prioriteringer såvel som for samarbejdet på nordisk plan.^[38]

Set i lyset af denne udvikling var tidligere anskuelser af det nordiske samarbejde som repræsenterende et "andet" Europa mellem øst og vest, ikke længere særlig attraktive.^[39] Det gav anledning til en heftig debat om betydningen af og fremtiden for det nordiske samarbejde over for EU og de demokratiserende tidligere Warszawablok-stater, hvoraf de baltiske lande var de mest fremtrædende. Debatten kom også til at dreje sig om effekten af aktiviteterne i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd,^[40] ikke mindst fordi de eksisterende rammer for nordisk samarbejde blev anset for at være umulige at forny og for ufleksible i en udfordrende international kontekst.^[41]

Ideen om nordisk nytte blev først introduceret som et vejledende princip for det nordiske samarbejde i denne sammenhæng. Det blev først foreslået som et centralt operationelt koncept i rapporten *Nordiskt samarbete i en ny tid*,^[42] som blev fremlagt til drøftelse på Nordisk Råds 46. session den 28. februar 1995 og underskrevet af en fælles, højt profileret, arbejdsgruppe for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Rapporten blev bestilt på et fælles møde mellem de nordiske statsministre og Nordisk Råds præsidium i november 1994, men den fulgte i store træk en retning, som allerede var blevet udstukket af de nordiske statsministre i Bornholm-erklæringen fra 1992. Arbejdsgruppens mandat var dog eksplicit knyttet til folkeafstemningerne om EU-medlemskab, der fandt sted i oktober og november 1994 i Finland, Norge og Sverige.^[43] Rapporten blev tydeligt italesat som et svar på et opfattet behov for at forny, modernisere og rationalisere det nordiske samarbejde.^[44]

Rapporten fra 1995 definerede nordisk nytte som resultatet af aktiviteter, der:

- Ellers kunne gennemføres på nationalt plan, men hvor der skabes konkrete positive effekter gennem fælles nordiske løsninger,
- manifesterer og udvikler en opfattelse af nordisk fællesskab, og
- øger nordisk kompetence og konkurrencekraft.^[45]

I reformrapporten fra 1995 blev princippet om nordisk nytte dermed defineret som den positive akkumuleringseffekt af det nordiske samarbejde.^[46] Succesen af enhver aktivitet, der udførtes på et officielt nordisk niveau, ville blive vurderet ud fra, hvordan den opfyldte de tre forudbestemte mål om nordiske løsninger, nordisk fællesskab og nordisk kompetence. De tre forudbestemte effekter af den fælles nordiske indsats afspejlede både sociokulturelle værdier (følelsen af nordisk fællesskab og kompetence) og økonomiske værdier (kompetence og konkurrenceevne).^[47] I den forbindelse er det også værd at bemærke, at rapporten beskrev Norden som "et ægte værdifællesskab", hvilket tyder på, at fælles værdier var grundlaget for enhver videre diskussion om samarbejdets nytte.^[48]

Alligevel kan rapporten og indførelsen af nordisk nytte forstås i sammenhæng med bredere politiske debatter om nordisk samarbejde, som endte med at fokusere på effektivitet og resultater, samt et incitament til at prioritere de begrænsede ressourcer, der stod til rådighed for nordisk samarbejde.^[49] Det blev et særligt presserende spørgsmål, da den svenske regering i 1995 besluttede at beskære bevillingerne til det nordiske samarbejde kraftigt. Det blev af mange opfattet som et udtryk for, at den europæiske integration havde ført til en nedprioritering af det nordiske niveau – selv om den daværende svenske statsminister Ingvar Carlsson afviste, at det var tilfældet.^[50] Mens budgetnedskæringerne var kontroversielle, afslørede diskussionen omkring dem en forholdsvis bred konsensus om, at "nordiske penge skal bruges målrettet og på en sådan måde, at de er til størst mulig nytte", sagt med den daværende norske statsminister Gro Harlem Brundtlands ord.^[51]

Nordisk nytte blev da også i første omgang anvendt som et middel til at gennemføre budgetnedskæringerne i midten af 1990'erne. På baggrund af en anbefaling i rapporten *Nordiskt samarbete i en ny tid* fik en fælles nordisk arbejdsgruppe til opgave at evaluere de mere end 40 individuelle institutioner, der opererer under det nordiske samarbejdes paraply. Denne evaluering blev fremlagt i oktober 1995 i en rapport med titlen *Nordisk nytte*, som rangerede hver institutions nordisk nytte på en lav-mellem-høj skala.^[52] I den proces, bemærkede forfatterne af *Nordisk nytte*, kunne en præcis anvendelse af princippet for nordisk nytte som skitseret i den tidligere rapport have den effekt, at rapporternes evalueringer til tider kunne være i modstrid med "mere almindelige evalueringer af nordisk samarbejde og andre værdiopfattelser af nytte."^[53] Rapporten indskrænkede således de fremherskende forståelser af, hvad der blev set som gavnligt i det nordiske samarbejde. Det gjorde den i henhold til en hierarkisk struktureret tredimensionel operationalisering af definitionen af nordisk nytte fremlagt i rapporten *Nordiskt samarbete i en ny tid*, og den evaluerede hver aktivitet i følgende rækkefølge:

1. Det geografiske indvirknings- eller interesseområde/hvorvidt en aktivitet kan betragtes som nordisk.

2. Graden af omkostningseffektivitet og anvendelse af kompetencer involveret i den fælles indsats/hvorvidt den fælles indsats fører til målbare effekter i form af omkostningseffektivitet eller resultater.
3. Kvaliteten af resultaterne vurderet i forhold til synligheden af efterspørgsel, effektivitet og effekt/i hvilken grad en aktivitet støtter udviklingen af nordisk fællesskab, kompetence og konkurrenceevne.^[54]

Den fælles arbejdsgruppes anvendelse af begrebet nordisk nytte førte til lukningen af 13 nordiske institutioner, hvilket senere gav anledning til kritik, der gik på arbejdsgruppens økonomistiske tankegang. Blandt andet fremførte de nordiske kulturministre kritik af, at rapporten "utvetydigt" favoriserede kvantitative evalueringmetoder frem for kvalitative. Desuden blev det bemærket, at sammensætningen af arbejdsgruppen sikrede en overrepræsentation af finansministerierne, hvilket yderligere understregede dens økonomiske vinkel.^[55] Parlamentarikere i Nordisk Råd kritiserede også evalueringen af nordisk nytte, idet den ikke havde taget hensyn til "såkaldte bløde værdier", især hvad angik institutioner der beskæftiger sig med kultur, de nordiske sprog og forskning, og at den derfor ikke havde føling med, hvad de nordiske befolkninger betragtede som "nyttigt".^[56]

Operationaliseringen af nordisk nytte i det nordiske samarbejde opstod således på baggrund af budgetnedskæringer, og spørgsmålet om nordisk nytte blev et spørgsmål om institutionel overlevelse i mange af de nordiske institutioner. Begrebet kom til at betegne den essentielle kerne i det nordiske samarbejde – det nødvendige "need-to-have" snarere end det ønskværdige "nice-to-have" i det nordiske samarbejde. Ifølge en embedsmand, der arbejdede i Nordisk Ministerråds sekretariat i slutningen af 1990'erne, var dette en almindeligt artikulert forståelse af nordisk nytte i sekretariatet på daværende tidspunkt.^[57] Det er næppe overraskende, idet den daværende leder af arbejdsgruppen bag *Nordisk nytte*-rapporten, Søren Christensen, i 1996 var blevet generalsekretær for Nordisk Ministerråd.

Nordisk merværdi: Et alternativ til eller en udvidelse af nordisk nytte?

I kølvandet på kritikken af rapporten *Nordisk nytte*, dens konceptualisering af begrebet nordisk nytte og måden, hvorpå denne konceptualisering blev anvendt til at evaluere de institutionelle rammer for det officielle nordiske samarbejde, opstod nordisk merværdi [bogstaveligt talt, Nordic added value] som et nyt koncept i officielle håndbøger og dokumenter fra slutningen af 1996.^[58] I starten blev nordisk merværdi tilsyneladende foretrukket frem for nordisk nytte i institutioner, der beskæftigede sig med kulturelt samarbejde, hvor operationaliseringen af nordisk nytte var blevet mødt med den største modstand, og det indgik i Nordisk Kulturfonds retningslinjer fra 1997 og frem.^[59] Men skønt nordisk merværdi i første

omgang kunne tænkes som et alternativ til nordisk nytte for eksempel i de kulturinstitutioner, der havde klaret sig dårligt i *Nordisk nytte*-rapporten – blev det hurtigt indarbejdet side om side med nordisk nytte som en del af eksistensberettigelsen for det nordiske samarbejde. Begge begreber optrådte i 1999 i Nordisk Ministerråds *institutionshåndbog* og i standardvedtægterne for nordiske institutioner, hvor det blev fastsat, at institutionerne i det officielle nordiske samarbejde skulle bidrage til at

skabe en høj nordisk profil og bidrage til den nordiske nytte så virksomheden skaber en nordisk merværdi ud over de rent faglige samarbejdsresultater.^[60]

Skønt sondringen mellem nytte og merværdi i 1999-vedtægterne ikke er helt klar, lader merværdi til at være konceptualiseret som et ekstra resultat af bestræbelser for at opnå det her udefinerede nordisk nytte-princip. Det er også værd at bemærke, at dette resultat defineres som noget, der strækker sig ud over de konkrete resultater af det praktiske samarbejde inden for de givne sektorer. Selvom karakteren af dette "noget ekstra" ikke blev uddybet i standardvedtægterne, er det blevet bemærket, at nordisk merværdi kan opfattes som indeholdende referencer til "nordiske værdier" – de værdier, som de nordiske samfund hævdes at være baseret på.^[61] Med sin allusion til det utilitaristiske giver nytte ikke de samme fortolkningsmuligheder.

Den bogstavelige oversættelse af begrebet nordisk merværdi til engelsk er "Nordic added value", men da det først trådte ind i det nordiske samarbejdes vokabular, blev det mest omtalt som "Nordic synergy" (nordisk synergi).^[62] Oversættelser mellem de skandinaviske og engelske termer er tilsyneladende aldrig blevet standardiseret. Nordic synergy blev et centralt begreb i selvrepresentationen af det officielle nordiske samarbejde i begyndelsen af 2000'erne. I *Co-operation for Strength*, en engelsksproget informationsbrochure udgivet af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i 2005, defineres "Nordic synergy" som ideen om, at "Nordisk samarbejde er designet til at tilbyde deltagere mere end de individuelle lande kan udrette på egen hånd" med henvisninger til ambitioner om at:

- Forbedre vilkårene for at bo, arbejde og drive forretning i de nordiske lande,
- gøre de små nordiske lande stærkere,
- øge nordiske værdiers internationale gennemslagskraft,
- bevare nordiske sprog, nordisk historie og nordiske traditioner i en stadig mere globaliseret verden, og
- vedtage fælles standpunkter ift. problemstillinger der skal debatteres i internationale fora.^[63]

Ud over den ovennævnte tilknytning til "nordiske værdier" viste der sig en klar international dimension i konceptualiseringen af "Nordic synergy". Denne dimension afspejlede et stærkt fokus på internationale arenaer og globaliseringens udfordringer i tidens officielle nordiske samarbejde. Det blev blandt andet udspecificeret i de nordiske statsministres globaliseringserklæring fra 2007, den såkaldte Punkaharju-erklæring.^[64] Nordic synergy var meget tydeligt konceptualiseret i denne sammenhæng, hvilket afspejlede forestillingen om, at de nordiske lande var stærkere, når de handlede sammen i internationale fora samt over for globale udfordringer. Det næste afsnit ser nærmere på, hvordan nordisk nytte, nordisk merværdi, og endelig det engelsksprogede udtryk Nordic added value udviklede sig i forhold til det måske vigtigste af disse fora, nemlig EU.

Nordic added value og europæiseringen af det nordiske samarbejde

Historien bag den fremtrædende status som Nordic added value-princippet og -begrebet har i det nordiske samarbejde er nært forbundet med den stadig vigtigere rolle, som EU har spillet i alle de nordiske lande, uanset om de er EU-medlemmer eller ej, og de måder, hvorpå dette har påvirket det officielle nordiske samarbejde. Der er sket en europæisering af Norden i kølvandet på Det Europæiske Fællesskabs bestræbelser på at skabe et fuldt udbygget indre marked siden 1986.^[65] Det er da også blevet hævdet, at det nordiske samarbejde er blevet mere regionalt, europæisk og internationalt især siden begyndelsen af 1990'erne, og at interaktioner på europæisk niveau er blevet et centralt element i periodens officielle nordiske samarbejde.^[66] Dette har ført til "en gradvis europæisering af det nordiske samarbejde".^[67]

På Nordisk Råds møde i februar-marts i 1995 beroligede den daværende danske statsminister Poul Nyrup Rasmussen de nordiske parlamentarikere med, at der ikke kunne stilles spørgsmålstegn ved behovet for nordisk samarbejde, og at "uanset vores forskellige veje inden for det europæiske samarbejde, har Nordens lande aldrig haft så nære og sammenfaldende interesser i forhold til den europæiske udvikling [som de har nu]".^[68] Men som vi har set, gav det faktum, at tre af de fem nordiske lande nu var medlemmer af EU, anledning til en debat, der i sidste ende førte til en nyorientering i opfattelsen af, hvordan det nordiske regionale arbejde burde planlægges og operationaliseres.^[69] De nordiske statsministre talte således for en organisatorisk reform af Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd med henblik på at gøre koordinering og initiativer på europæisk plan til væsentlige elementer i det nordiske samarbejde. I 1996 blev Nordisk Råd omorganiseret efter en ny søjlestruktur, der skulle sørge for, at arbejdet blev fokuseret på tre geografisk afgrænsede områder:

- traditionelt samarbejde på tværs af Norden,
- samarbejde med "tilstødende områder" (Baltikum, Nordvestrusland) og
- samarbejde inden for EU og Europa i mere bred forstand.^[70]

Som beskrevet ovenfor var det i høj grad inden for denne kontekst af "europæiseringen" af det nordiske samarbejde, at nordisk nytte blev vedtaget som princippet for det officielle nordiske samarbejde i begyndelsen af 1995 – det er blevet bemærket, at "det nordiske samarbejdes *added value* skulle omdefineres i forhold til europæisk integration."^[71]

Da den engelsksprogede formulering Nordic added value blev et fast begreb i det nordiske samarbejdes vokabular i slutningen af 2000'erne, skete det i tæt samspil med udviklingen på europæisk plan. Formuleringer som "added value", "value-added" og forestillingen om, at specifikke programmer og initiativer "tilføjer værdi" til det nordiske samarbejde dukkede af og til op i løbet af 2000'erne, f.eks. i programmerne for formandskabet for Nordisk Ministerråd i 2007 og 2010.^[72]

Alligevel var det i en policy brief bestilt af *NordForsk, Rethinking Nordic Added Value in Research*, at Nordic Added Value (skrevet med store forbogstaver) først blev introduceret som et selvstændigt begreb.^[73] Som det diskuteres mere detaljeret i afsnittet om *NordForsk* i denne rapport, var sammenfatningen – forfattet af Erik Arnold fra konsulentfirmaet Technopolis – knyttet direkte til bestræbelserne på at evaluere nordisk forskningssamarbejde i forbindelse med europæisk forskningssamarbejde som institutionaliseret i form af det såkaldte European Research Area (ERA) siden 2000. Nordic added value blev således først artikuleret som et specifikt engelsksproget begreb inden for det nordiske samarbejde som led i bestræbelser på at europæisere det nordiske forskningssamarbejde.

Ved introduktionen af Nordic Added Value henviste førnævnte policy brief eksplicit til det styrende princip for forskningssamarbejde i ERA, "European Added Value" (ofte forkortet som EAV). Begrebet European added value, der i stigende grad blev brugt på tværs af EU's politikområder, havde sin oprindelse i EU's diskussioner omkring det nye europæiske indre marked og som et modsvar til den voksende euroskepsis, der opstod under den lave vækst og høje arbejdsløshed på tværs af de europæiske landes økonomier i 1980'erne. I nyere definitioner er European added value blevet beskrevet som "den Europæiske Unions eksistensberettigelse" og "essensen af, hvad Den Europæiske Union står for", dvs.

At den samlede sum af alle tiltag vil føre til bedre samlede resultater for deltagerne, end deres individuelle handlinger kan give, og troen på, at stærkere kollektive handlinger og delt suverænitet derfor vil være gavnlige for medlemsstaterne og deres borgere.^[74]

Begrebet European added value udviklede sig i tæt samspil med forestillingen om, at der er en "omkostning ved ikke-Europa" – det vil sige en økonomisk fordel, der ville være gået tabt uden det europæiske fællesmarked.^[75] Senere blev European Added Value også knyttet til EU's juridiske grundlag, og det blev almindeligvis omtalt i forbindelse med indførelsen af nærhedsprincippet, der blev indført via Maastricht-traktaten i 1992 – princippet om, at beslutninger bør træffes på så nært eller lokalt niveau som muligt.^[76] I europæisk samhørighedspolitik [*cohesion policy*] er "added value" blevet defineret som "noget der blev muliggjort, eller som ikke ville være sket uden et [europæisk] fællesskabs bistand", mens forskellige typer added value er blevet identificeret: added value for samhørighed, politisk added value, added value for politikker [*policy*], operationel added value, added value for læring^[77] og – med særlig henvisning til nordiske indsatser – territorial added value.^[78] Inden for forskning, videnskab og teknologi blev European Added Value udviklet i en række rammeprogrammer, hvor det har legitimeret Det Europæiske Fællesskabs handlinger på området. Omend de udviklede sig gennem tiden, drejede disse rammeprogrammers udvælgelseskriterier for European added value sig generelt om spørgsmål omkring samhørighed, omfang, økonomiske fordele, komplementaritet og forening (af det europæiske forskningsfelt, dvs. gennem udvikling af ensartede regler og standarder).^[79]

Men skønt flere kommentatorer har beskrevet European Added Value som et gådefuldt udtryk, der mangler en klar eller ensartet definition og har forskellige betydninger for forskellige EU-interessenter,^[80] vandt de finanspolitiske fortolkninger generelt over de juridiske fra 2000'erne og frem. Fra 2011 har der eksisteret en "European Added Value Unit" (Enhed for Europæisk Merværdi) under Europa-Parlamentets forskningstjeneste, som ifølge en beskrivelse "søger at identificere og kvantificere den potentielle økonomiske gevinst ved politikinitiativer, som Parlamentet favoriserer inden for en lang række politikområder [...] på en måde, der kunne styrke Europas økonomiske resultater med tiden".^[81] Begrebet European added value afspejler således klart, at det er opstået i forbindelse med økonomisk integration gennem udviklingen af det europæiske indre marked.

Den økonomiske oprindelsehistorie bag konceptualiseringen af European added value er værd at bruge lidt tid på, givet begrebets centrale rolle som referencepunkt fra starten af den proces, hvor Nordic added value blev det engelsksprogede standardudtryk anvendt til at legitimere officielt nordisk samarbejde. Navnlige blev European added value og Nordic added value sammenlignet med hinanden i

førnævnte policy brief, *Rethinking Nordic Added Value in Research*, og mens der blev argumenteret for, at "merværdien" af forskningssamarbejde på de nordiske og europæiske niveauer var forskellig på nogle parametre, ikke mindst i betragtning af den uformelle dimension af Nordic added value, blev de to begreber i store træk behandlet som sammenlignelige.^[82]

Desuden brugte policy briefen specifikt udtrykket "Nordic Added Value", når den henviste til operationaliseringen af nordisk nytte i forbindelse med *Nordisk nytte*-rapporten fra 1995, uden at dette gav anledning til yderligere overvejelser.^[83]

Briefen henviste ikke til nordisk merværdi, men sidestillede i stedet Nordic added value med nordisk nytte, dog på en måde, der omfattede både økonomiske og sociokulturelle konnotationer.^[84] Som sådan blev det engelsksprogede begreb Nordic added value med tilbagevirkende kraft rettet ind efter en tidligere beskrivelse af formålet med og konstitueringen af fællesnordiske indsats, der var blevet betegnet som økonomiske og havde medført nedlæggelsen af en lang række nordiske institutioner.^[85] I overførslen og tilpasningen af begrebet fra det europæiske til det nordiske niveau kom Nordic added value således til at rumme flere lag af betydning og flere begrebsmæssige sammensætninger, især nytte og merværdi, hvilket gjorde begrebet tvetydigt.

Nordic added value i reforminitiativer ifm. nordisk samarbejde

I løbet af de sidste par årtier har det nordiske samarbejde fået fornyet momentum, men også stået over for alvorlige kriser.^[86] På den ene side har alt hvad der er "nordisk", været efterspurgt internationalt. De enkelte nordiske landes præstationer på internationale ranglister på både sociale og økonomiske parametre har skabt stor opmærksomhed i ind- og udland – et berømt eksempel er, at *The Economist* betegnede de nordiske lande som "Den næste supermodel" i 2013.^[87] Der har også været stor international interesse for det nordiske køkken, nordiske noir-krimiserier på tv og formodede "nordiske" måder at leve lykkeligt på, med inkorporeringen af ord som *hygge*, *sisu* og *lagom* i det daglige sprog.^[88]

Gennem 2000'erne og 2010'erne blev det "nordiske brand" dyrket aktivt – og med ret stor succes – af Nordisk Ministerråd.^[89] I den sammenhæng er der blevet argumenteret for, at den tiltagende brug af begrebet nordisk merværdi i nogen grad hænger sammen med bestræbelserne på at skabe en konkurrencedygtig og markant nordisk profil på den globale scene.^[90] Dette i øvrigt på et tidspunkt, hvor det nordiske kultursamarbejde begyndte at blive vinklet med henvisning til den marketing-inspirerede forestilling om "de kreative industrier", dvs. at kultur og kreativitet blev fremstillet som aktiver, der styrkede Nordens økonomiske konkurrenceevne.^[91] Desuden har der i det seneste årti og især de seneste par år været en markant stigning i relevansen af og interessen for sikkerhedspolitik set fra et nordisk synspunkt, ikke mindst i og med Finlands og Sveriges helt nylige optagelser i NATO.^[92]

På den anden side har Norden stået over for udfordringer, der har skabt spændinger mellem landene og påvirket det nordiske samarbejde negativt, men som også er blevet set som et kald for tættere samarbejde.^[93] Nogle af disse udfordringer er af intranordisk karakter, såsom manglen på en fælles offentlig sfære, den fortsatte nedgang i den gensidige sprogforståelse og den tilsyneladende manglende interesse for nordisk samarbejde blandt nordiske politikere og embedsmænd i ministerierne,^[94] hvor nogle gav udtryk for, at samarbejdsrammen tilbød "begrænset politisk merværdi".^[95] Andre udfordringer er globale i deres omfang, såsom klimakrisen, finansielle kriser, geopolitiske spændinger og sikkerhedspolitiske udfordringer. Især fremkomsten af ekskluderende nationalisme og populisme og den deraf følgende favorisering af nationale prioriteter har skabt udfordringer for EU og det internationale samarbejde i bredere forstand. Udviklingen har desuden sat det nordiske samarbejde på prøve, ikke mindst under flygtningekrisen i 2015 og COVID-19-pandemien, som begge afslørede en mangel på koordineringsevne på tværs af Norden og en midlertidig suspension af den frie bevægelighed mellem nogle af de nordiske lande.^[96]

Under indtryk af interne spændinger og meningsforskelle, fortsat europæisk integration samt presserende globale udfordringer har spørgsmålet om det officielle nordiske samarbejdes politiske betydning fortsat præget det. Det officielle nordiske samarbejde har i en vis forstand været præget af en søgen efter politisk relevans gennem årtierne siden reformrapporten fra 1995, en søgen der har katalyseret vedvarende reformbestræbelser, især i Nordisk Ministerråd.^[97] På denne baggrund og på baggrund af et mandat fra de nordiske samarbejdsministre om at reformere Nordisk Ministerråd og gøre det nordiske samarbejde mere fleksibelt, mindre bureaukratisk og mere politisk operationelt, søgte Nordisk Ministerråds sekretariat under Dagfinn Høybråten's ledelse (2012–2019) at operationalisere Nordic added value i sit reformarbejde. Formålet var at gøre det nordiske samarbejde mere effektivt og mere politisk brugbart, og at skabe en organisation, der kunne opnå synlige og målbare resultater, så det nordiske samarbejde kunne "skabe nordisk nytte, bidrage med merværdi til alle og føre til konkrete politiske resultater".^[98]

Det var i og med dette at Nordic added value – benævnt både som nordisk nytte og nordisk merværdi i de relevante dokumenter – blev operationaliseret og institutionaliseret som et middel til at måle, tilpasse og fremvise effekterne af arbejdet i Nordisk Ministerråd og dets underinstitutioner. Ambitionen var at gøre Nordisk Ministerråd til et bedre redskab for de politiske beslutningstagere i de nordiske regeringer ved at operationalisere sloganet Nordic added value af hensyn til en praktisk orienteret reformindsats, der samtidig havde til formål at give nordisk samarbejde mere politisk indhold og nytte. For sekretariatet var målet, som erklæret i et reformoplæg, at "bidrage til resultater, der skaber merværdi og synliggør Norden internt og eksternt" ved at:

- indlede, igangsætte og følge op på politiske beslutninger
- udvikle viden som grundlaget for fælles løsninger
- etablere netværk med henblik på udveksling af erfaringer og idéer.^[99]

Hvad der menes med Nordic added value, blev uddybet i Nordisk Ministerråds strategi for kulturelt samarbejde, der blev udgivet omkring samme tid, og som fastholdt, at:

”

En grundlæggende forudsætning for det nordiske kultursamarbejde er princippet om Nordic added value, dvs. at samarbejdet involverer områder, hvor de nordiske lande har fælles interesser og står over for fælles udfordringer.^[100]

Det var i den fælles indsats for at tackle disse fælles udfordringer, at Nordisk Ministerråds sekretariat så nordisk samarbejdes potentiale, forudsat at indsatsen fra Nordisk Ministerråd og dets underinstitutioner kunne mobiliseres til at imødegå udfordringerne, og at de nordiske regeringer kunne overbevises om deres nytte i den forbindelse.^[101] Følgelig ønskede Sekretariatet at knytte de forskellige institutioner under Nordisk Ministerråd tættere til Sekretariatet via en klarere model for institutionelt ejerskab. Det omfattede operationaliseringen af Nordic added value gennem løbende udstedelse af bevillingsbreve som grundlag for de enkelte institutioners finansiering, hvilket hurtigt kom til at omfatte afsnit, der skitserede den tilsigtede Nordic added value [nordisk nytte] af institutionernes igangværende og kommende projekter.^[102] Ideen var, at institutionerne derved skulle blive mere umiddelbart betydningsfulde for de politiske beslutningstagere i de nordiske regeringer.^[103] I jagten på politisk relevans blev Nordic added value således et uundgåeligt princip – eller redskab – for medarbejdere indenfor enhver gren af Nordisk Ministerråd og dets underinstitutioner fra midten til slutningen af 2010'erne.

Nordic added value i dag – og i fremtiden?

Som diskuteret ovenfor er den politiske legitimitet og betydning af det nordiske samarbejde gennem de sidste tre årtier blevet artikuleret gennem begreberne nordisk nytte og nordisk merværdi og deres forskellige engelsksprogede oversættelser. Siden begyndelsen af 2010'erne er det engelsksprogede udtryk Nordic added value blevet stadig mere fremtrædende. Især i de nordiske organisationer, der ofte bruger engelsk, bruges begrebet Nordic added value i dag hyppigt til at angive de fælles aktiviteterets formål. Begrebet benyttes for eksempel på fremtrædende vis i kommunikationen fra nordiske

forsknings-samarbejdsorganisationer som NordForsk, Nordisk Energiforskning og Nordregio.^[104]

De to skandinaviske begreber bruges ofte parallelt, nærmest synonymt med hinanden og med Nordic added value, også selvom der til tider kan identificeres et betydningshierarki mellem de to begreber – hvor bidrag til nordisk nytte repræsenteres som det overordnede mål for Nordisk samarbejde, hvorimod nordisk merværdi udtrykkes i mere praktiske vendinger som resultatet af aktiviteter. Standardvedtægterne for nordiske institutioner, der blev skitseret i 1999, og som stadig danner grundlag for mange nordiske institutioners vedtægter i dag, er et godt eksempel på dette (som diskuteret ovenfor).^[105]

Som resten af denne rapport også viser, er begrebet Nordic added value og dets skandinaviske ækvivalenter nu integreret og brugt vidt og bredt inden for alle grene af det officielle nordiske samarbejde, især hvad angår det tværministerielle samarbejde, selv om udtrykkets tillagte betydninger er forskellige på tværs af forskellige institutioner og individer. Ikke desto mindre er Nordic added value ikke nævnt i Vision 2030-programmet, som opridser de nuværende retningslinjer for det officielle nordiske samarbejde. Ifølge de strategiske mål for Vision 2030 skitseret af de nordiske statsministre og vedtaget af Nordisk Ministerråd i 2019, er målet, at Norden senest i 2030 er den mest bæredygtige og integrerede region i verden, og alt samarbejde i Nordisk Ministerråds regi skal tjene dette formål. Visionen er knyttet til tre strategiske prioriteringer: "Et grønt Norden", "Et konkurrencedygtigt Norden" og "Et socialt bæredygtigt Norden". Disse tre strategiske prioriteter behandler mange presserende udfordringer såsom klimaforandringer, forurening og trusler mod biodiversiteten og udfordringerne, som demokrati, integration og inklusion står over for, men understreger også Nordens rolle i en global kontekst.^[106]

På trods af at Nordic added value ikke er nævnt i det primære strategiske dokument, der skitserer den politisk ønskede retning for det officielle nordiske samarbejde, bliver princippet paradoksalt nok i stigende grad systematisk indarbejdet i de institutionelle rammer for samarbejdet. Nordisk nytte bliver for eksempel i stigende grad brugt som en fast kategori, når enkelte institutioner under Nordisk Ministerråd bliver bedt om at evaluere deres indsats i årsrapporter, eller når deres opgaver og projekter skitseres i bevillingsbreve.^[107] En mulig fortolkning af dette tilsyneladende paradoks er, at Nordic added value ikke længere fungerer som et centralt legitimerende princip for det officielle nordiske samarbejde på politisk niveau, men i stedet udelukkende tjener som et middel til at forfølge de visioner, der er skitseret for det nordiske samarbejde på et givet tidspunkt – med ringe (eller slet ingen) visionær eller fremadrettet værdi. Eller alternativt at Nordic added value er så centralt for det nordiske samarbejde, at ambitionerne og prioriteterne i Vision 2030 blot repræsenterer den nuværende udformning af ideen – det vil sige, at visionen og Nordic added value i virkeligheden er to sider af samme sag.

Begge mulige fortolkninger synes at eksistere inden for institutionerne for det officielle nordiske samarbejde i dag, men uanset fortolkningen synes det klart, at betydningen af Nordic added value har udviklet sig efter lanceringen af Vision 2030 og fortsat vil ændre karakter. Bæredygtighed er for eksempel i stigende grad begyndt at dukke op i diskussioner om Nordic added value i de senere år.^[108]

Derfor udvikler princippet om Nordic added value sig stadig i det nordiske tværministerielle samarbejde, og det bliver i stigende grad operationaliseret i såvel iværksættelsen af projekter som i evalueringer og prioriteringer af og i de enkelte institutioner under Nordisk Ministerråd. I den forbindelse er der gode grunde til at undersøge, hvordan begrebet forstås og anvendes i de forskellige institutioner under Nordisk Ministerråd, og hvordan sådanne forståelser og anvendelser er opstået.

Resten af denne rapport skitserer derfor historikkerne, forståelserne og anvendelserne af Nordic added value i de enkelte institutioner i Nordisk Ministerråd, begyndende med selve Nordisk Ministerråd og dets sekretariat.

Sammenfatning

Dette kapitel har udforsket, hvordan brugen af Nordic added value er opstået og har udviklet sig inden for det officielle nordiske samarbejde. Det har vist, hvordan et begreb, der oprindeligt blev indført for at retfærdiggøre budgetnedskæringer, i løbet af tre årtier er blevet et styrende princip, der er dybt indlejret i det officielle nordiske samarbejde. Processens komplekse og mangesidige karakter er blevet demonstreret, herunder de flere væsentlige ændringer begrebets form og betydning har undergået. Endvidere er det blevet vist, hvordan disse ændringer var grundlæggende forbundet med udviklingen af det officielle nordiske samarbejde, fra krisen udløst af europæisk integration i midten af 1990'erne til brand-building-initiativer og indarbejdelsen af den EU-inspirerede diskurs omkring "added value" i det nye årtusinde og det seneste årtis forsøg på at operationalisere begrebet for at øge effektiviteten og den politiske relevans af det nordiske samarbejde.

Afslutningsvis så kapitlet på Vision 2030, som dikterer Nordisk Ministerråds nuværende og fremtidige arbejde, idet den fastslår 2030 som målåret for Nordisk Ministerråds ambition om at gøre Norden til den mest bæredygtige og bæredygtige og integrerede region i verden. Kapitlet bemærker, at visionen ikke eksplicit nævner princippet Nordic added value – et aspekt, der potentielt bidrager til spændingerne mellem de politiske målsætninger for det nordiske samarbejde og de institutionelle rammer for samarbejdet.

Kapitel 4: Nordic added value i tværministerielt nordisk samarbejde

Dette kapitel kigger nærmere på historiske og nuværende anvendelser og betydninger af Nordic added value på tværs af sektorerne i det officielle tværministerielle nordiske samarbejde. Hvert underkapitel omhandler én institution eller sektor, og beskriver for hver enkelt:

- *en kort institutionel historik for samarbejdssektoren;*
- *historikken for Nordic added value i samarbejdssektoren;*
- *den aktuelle brug af Nordic added value i samarbejdssektoren; og*
- *betydningerne knyttet til Nordic added value i samarbejdssektoren.*

Kapitlets sidste underkapitel rummer en komparativ analyse og udkrystallisering af kapitlets empiriske resultater.

Nordisk Ministerråd og dets sekretariat

Frederik Forrai Ørskov

Nordisk Ministerråd er det officielle organ, der faciliterer samarbejde på tværs af de nordiske regeringer. Det består af flere individuelle ministerråd, som koordinerer samarbejdet om specifikke politikområder mellem de relevante ministerier, og som alle bistås af et udvalg af højtstående embedsmænd fra de nationale ministerier. Dets aktiviteter kredser især om kultur, socialpolitiske spørgsmål – herunder den nordiske velfærdsstatsmodel – miljø, forskning og uddannelse.^[109]

Der er i øjeblikket ti faste ministerråd og et ad-hoc ministerråd (for digitalisering) foruden rådet Nordiske samarbejdsministre (MR-SAM). MR-SAM har sammen med Nordisk Samarbejdskomité (NSK) fået delegeret det praktiske ansvar for det nordiske interstatslige samarbejde fra de nordiske statsministre, som har det formelle overordnede ansvar. De nordiske lande har formandskabet for Nordisk Ministerråd på skift i et år ad gangen, hvor de sidder for bordenden ved rådsmøder og udstikker retningslinjer for nordisk interstatsligt samarbejde gennem årlige formandskabsprogrammer.^[110] Sverige har formandskabet i 2024.^[111]

Nordisk Ministerråds sekretariat driver det interstatslige samarbejde i det daglige. Det er beliggende i *Nordens Hus* i København, og dets hovedopgaver består i at

udarbejde dagsordenspunkter til møder i de forskellige ministerråd samt følge op på og implementere de beslutninger, der træffes i disse (dog uden formel beføjelse i forhold til de nationale regeringer).^[112] Herudover har generalsekretæren initiativret, hvilket betyder, at sekretariatet kan fremsætte forslag og aktivt forme retningen for det nordiske interstatslige samarbejde.^[113] Nordisk Ministerråds sekretariat beskriver sine opgaver som følger:

- at *initiere*, iværksætte og følge op på politiske beslutninger
- at *udvikle* viden som skal danne grundlag for fælles løsninger
- at *etablere* netværk med henblik på udveksling af erfaringer og idéer.^[114]

I praksis udføres en stor del af dette arbejde i institutionerne og kontorerne under Nordisk Ministerråd ([figur 1](#)). Disse underinstitutioner rapporterer til sekretariatet, og deres grundlæggende finansiering og funktioner skitseres af sekretariatet via årlige bevillingsbreve. Underinstitutionerne analyseres i den resterende del af dette kapitel, og dette første underkapitel indeholder derfor også konteksten for de analyser, der er foretaget i dette kapitals øvrige underkapitler.

Nordisk Ministerråds sekretariat har været en central aktør i konceptualiseringen og operationaliseringen af Nordic added value i det officielle nordiske samarbejde. Der er derfor overlap mellem de historiske beretninger, der er skitseret i dette underkapitel, og oversigten i [kapitel 3](#). Mens kapitel 3 indeholder yderligere historisk kontekst og et bredere blik på det officielle nordiske samarbejde, indeholder dette underkapitel en mere detaljeret redegørelse for udviklingen direkte relateret til Nordisk Ministerråds sekretariat.

Nordisk Ministerråds historie

Nordisk Ministerråd blev etableret i 1971. Etableringen fulgte i kølvandet på bristede forhåbninger om at skabe et nordisk økonomisk fællesskab, den såkaldte NORDEK-plan, i slutningen af 1960'erne som et eksempel på, hvad der af og til er blevet beskrevet som føniks-effekten i det nordiske samarbejde, hvor mere pragmatiske former for samarbejde er opstået fra asken af større men mislykkede ambitioner.^[115] Ministerrådets etablering var en del af, hvad nogle forskere har beskrevet som "det andet sporskifte" i det nordiske samarbejde, der varede fra cirka 1970 til 1975, hvor der blev skabt sektorbestemt samarbejdsinfrastruktur samt et styrket grundlag for interstatsligt samarbejde via oprettelse af embedsmandsudvalg, sekretariater og andre fælles organer.^[116]

I de efterfølgende årtier søsatte Nordisk Ministerråd en række nye projekter og institutioner, hvilket gav det officielle nordiske samarbejde fornyet liv som et led i en mere omfattende opbygning af fællesnordiske institutioner.^[117] Men Nordisk Ministerråd blev reformeret i kølvandet på afslutningen på Den Kolde Krig og det stigende nordiske engagement i den europæiske integrationsproces i begyndelsen af 1990'erne. De strukturelle reformer, der fulgte heraf, omfattede bl.a. indførelsen

af det årligt roterende formandskab, indvielsen af nye kontorer i de baltiske lande og Nordvestrusland og reduktionen af institutioner under ministerrådets ansvarsområde.^[118]

Med efterfølgende reformer er der sket yderligere ændringer i Nordisk Ministerråd som led i bestræbelserne på at fastholde og forny dets politiske relevans og tilpasse det til skiftende ydre pres, ikke mindst nødvendigheden af at håndtere det 21. århundredes udfordringer, herunder globalisering, øget europæisk integration, og klimakrisen. Antallet af ministerråd blev reduceret fra 18 til 11 mellem 2005 og 2006, mens sekretariatet blev omstruktureret to gange i slutningen af 2000'erne.^[119]

Endnu en reformproces blev igangsat i 2014 med daværende generalsekretær Dagfinn Høybråten's reformrapport, *Nyt Norden*,^[120] som fremlagde en række anbefalinger, der havde som mål at gøre Nordisk Ministerråd og dets underinstitutioner mere fleksible, efterspørgselsorienterede og politisk relevante.^[121] Dette blev fulgt op af en anden reformrapport, *Nyt Norden 2.0*, i 2016.^[122] De deraf følgende reformer fremmede blandt andet sekretariatets rolle ifm. katalysering af nye initiativer, mens de nordiske regeringsledere var tiltænkt en større rolle i det officielle nordiske samarbejdes aktiviteter i et forsøg på at øge dets politiske legitimitet og synlighed.^[123] Sidstnævnte ambition er i det mindste delvist realiseret med de nordiske statsministres fælleserklæring – Vision 2030 – som nu udgør de overordnede retningslinjer for Nordisk Ministerråds arbejde samt det officielle nordiske samarbejde som helhed.^[124]

Institutionshistorikken for Nordic added value

Reformen i 1995 førte til en omstrukturering af Nordisk Ministerråd og nedlæggelsen af mange af dets institutioner. Som omtalt i kapitel 3 i denne rapport blev graden af nordisk nytte opnået af institutionerne under Nordisk Ministerråd vurderet individuelt i rapporten *Nordisk nytte fra 1995*, der førte til omstruktureringen. Evalueringen foregik ud fra følgende dimensioner:

1. den geografiske spændvidde/påvirkning
2. omkostningseffektiviteten/kompetenceudnyttelsen, og
3. kvaliteten af resultaterne i form af synlighed, efterspørgsel, effektivitet og indvirkning.

I rapportens evaluering af hver institutions nordiske nytte kunne de enkelte institutioners præstationer inden for hver af disse tre overordnede dimensioner evalueres efter tre evalueringsparametre for nordisk nytte, nemlig:

1. den påviselige positive virkning,
2. hvorvidt og i hvilken grad nordisk sammenhængskraft blev manifesteret eller udviklet, og
3. hvorvidt og i hvilken grad der var en stigning i nordiske kompetencer og konkurrenceevne.^[125]

Endelig skitserede projektgruppen mere specifikke kriterier, der knyttede hver af dimensionerne til hver af evalueringsparametrene, og der blev derved dannet grundlag for en række analytiske spørgsmål, der understøttede dens vurdering af de enkelte institutioner.

Rapporten førte til nedlæggelsen af 13 nordiske institutioner og et skift i retning af en stærkere vægt på midlertidig projektfinansiering snarere end grundfinansiering til permanente nordiske institutioner.^[126] De nedlagte institutioner var dog ikke entydigt dem, der lå lavest på rapportens skala mht. nordisk nytte,^[127] og arbejdsgruppen anbefalede ikke altid nedlægning af institutionerne med lav score (men anbefalede ofte at reformere deres drift eller forfølge andre former for institutionelt ejerskab eller finansiering).^[128]

Fra begyndelsen til midten af 2000'erne og frem blev nordisk nytte hyppigt citeret i officielle dokumenter, der beskrev og skitserede Nordisk Ministerråds arbejde. I engelsksprogede dokumenter blev begreber som added value, benefit, advantage og synergy ofte brugt, men tilsyneladende ikke efter fastlagte principper.

Som det var tilfældet i midten af 1990'erne, blev nordisk nytte ofte brugt til at beskrive den opfattede essens af nordisk samarbejde i begyndelsen af 2000'erne, og til retorisk at afgrænse de områder, hvor det officielle nordiske samarbejde blev anset for at være mest nyttigt eller mest omkostningseffektivt i en foranderlig international kontekst. I det danske formandskabsprogram for 2005 blev nordisk nytte f.eks. brugt til at legitimere den sideløbende reform af Nordisk Ministerråd. Det blev erklæret, at det med hensyn til det fremtidige nordiske samarbejde var afgørende, at politiske resultater kunne leveres "til gavn for borgerne i de nordiske lande". Navnlig blev "fornyelse" og "nordisk nytte" beskrevet som "nøgleord i formandskabsprogrammet for 2005", med en opfordring om, at "det nordiske samarbejde skal være resultatorienteret, politisk relevant og ikke må drukne i bureaukrati og teknokrati!"^[129] Ligeledes udtalte direktøren for Nordisk Råd og generalsekretæren for Nordisk Ministerråd i forordet til en fælles årsrapport fra samme år, at:

Reformprocessen fortsætter nu ad en vej, der skal forfølge de fordele, som det nordiske samarbejde giver, samtidig med at samarbejdet skal ses i en bredere europæisk og international sammenhæng, end det tidligere har været tilfældet.^[130]

Ikke desto mindre formidlede en reformrapport fra 2008 det indtryk, at nogle – omend ikke alle – embedsmænd i ministerrådene anså den politiske merværdi af ministerrådene for at være begrænset.^[131]

Men begreberne nytte og merværdi er også ofte blevet citeret uden for reform-sammenhænge. Mens "Nordic added value" ikke er blevet brugt som et standardiseret udtryk i Nordisk Ministerråds formandskabsprogrammer, er formandskabernes visioner, ambitioner og foreslåede projekter konsekvent blevet motiveret med henvisning til termer og vendinger som f.eks. merværdien af nordisk samarbejde, nordisk synergi, den potentielle nordiske fordel eller gensidige fordele mv. Hvad angår begrebet merværdi, udgør følgende uddrag fra de engelsksprogede versioner af årsprogrammerne et repræsentativt udvalg (i de skandinavisksprogede versioner af formandskabsprogrammerne bruges nordisk merværdi i sine forskellige skandinaviske former som ækvivalent i de fleste af eksemplerne citeret nedenfor):

- "the added value that comes about through co-operation" (2007)
- "so that Nordic co-operation continues to generate added value for our citizens" (2010)
- "it is important to identify projects that will generate real added value" (2011)
- "prioritise projects which create Nordic value-added for the environment and society" (2014)
- "it is crucial that we continue to generate real added value and come up with tangible solutions to new challenges as they arise" (2015)
- "at the EU level the Nordic countries can assess in what area Nordic co-operation on water resources delivers added value with a view to ongoing work and national implementation" (2016)
- "generates considerable added value in terms of raising the profile of the region" (2017)
- "four projects will be launched [...] in areas where we see a clear added value of stepping up Nordic co-operation and exchange of experiences" (2018), and
- "the projects [...] are based on the principle that Nordic co-operation can add value beyond what each country has to offer individually" (2019).

I formandskabsprogrammerne er formuleringer forbundet med merværdi ofte blevet brugt i henhold til nordisk samarbejde generelt, men de er i senere år i stigende grad blevet anvendt i forbindelse med resultater af konkrete eller forudsete projekter skitseret i programmerne, især fra 2014 og frem. De involverede politikområder har i programmerne især været knyttet til miljømæssige og socialpolitiske problemstillinger samt regionens internationale profil.

Nordens internationale profil blev i løbet af 2010'erne omtalt som en yderligere parameter for nordisk nytte ud over de tre, der blev skitseret i rapporten fra 1995, navnlig at en aktivitets nordiske nytte også afhang af, om den styrkede nordisk indflydelse internationalt.^[132] I en vision for Nordisk Ministerråd i 2014 med titlen *Sammen er vi stærkere*, blev det ligeledes slået fast, at det nordiske samarbejde var nødt til at have en klar profil i forhold til resten af verden, "så der kan opnås det fulde udbytte af den nordiske identitet", mens det på lignende vis blev hævdet, at det både var "i tværnordiske og internationale anliggender", at det nordiske samarbejde skulle "skabe nordiske synergier, tilføre værdi for alle og føre til håndgribelige politiske resultater."^[133]

Nyt Norden-reformprocessen fandt ligeledes sted i 2014 og indebar en bevidst operationalisering af begrebet Nordic added value. Ifølge den daværende generalsekretær for Nordisk Ministerråd bundede ønsket om reform af det, der blev opfattet som en ufleksibel og bureaukratisk organisation, i en antagelse om, at "den nordiske nytte, merværdien i samarbejdet" kunne øges. I den forbindelse blev der gjort forsøg på at operationalisere nordisk nytte – der allerede blev benyttet i organisationen som "en slags slogan" – for at "tilbyde et skarpt redskab, men også tilbyde en mere politisk dagsorden som menu for politikerne, så de i højere grad kunne se mulighederne og udnytte de muligheder ud fra de politiske overvejelser, der blev gjort internt i deres eget land og i Norden". Som led i bredere initiativer til at gøre Nordisk Ministerråd mere politisk relevant, blev der gjort bestræbelser på at transformere Nordic added value fra et slogan til et operationaliserbart koncept, der kunne vejlede "mere praktisk [eller] nogle gange mindre praktisk reformarbejde, men med en klar ambition om at løfte mere politik ind i det nordiske samarbejde, løfte de politiske ambitioner, og få regeringerne til at udnytte de politiske muligheder" i det nordiske samarbejde.^[134]

I generalsekretærens *Nyt Norden*-reformrapport blev 39 reformanbefalinger opstillet for Nordisk Ministerråd og præsenteret for de Nordiske samarbejdsministre. Seks af disse anbefalinger var specifikt møntet på at opnå mere nordisk nytte fra Nordisk Ministerråds projekter og programmer, og de blev alle godkendt af de Nordiske samarbejdsministre. Anbefalingerne var at:

- finansiere færre, men større projekter,
- bruge færre af sekretariatets ressourcer på projekt- og programadministration (og flere på at bistå ministerråd og embedsmandsudvalg),

- justere programfinansieringen for at udvide den ud fra mere strømlinede kriterier,
- strømline kontraktindgåelse, opfølgning og rapportering af finansiering,
- udarbejde retningslinjer for evaluering af programfinansiering, og
- udvikle en Open Access-kompatibel projektportal for Nordisk Ministerråds projekter og programmer.

De foreslåede anbefalinger kan desuden ses som forbundne med resten af rapportens anbefalinger, der drejede sig om at fokusere mere på strategi og politik, skabe et nyt nordisk budget, opbygge et mere effektivt sekretariat og sikre en bedre administration af institutionerne under Nordisk Ministerråd.^[135] Der blev argumenteret for, at det var vigtigt at "sikre god nordisk nytte fra de ressourcer, der bruges i de nordiske institutioner – på alt fra forskning og kultur til forvaltning af fælles genetiske ressourcer", og at administrationen af institutionerne skulle forenkles og gøres mere gennemskuelig, "så ejerne kan sikre den nordiske nytte." Som det er blevet diskuteret i kapitel 3 i denne rapport, markerede dette introduktionen af begrebet Nordic added value i mange af institutionerne under Nordisk Ministerråd, da deres bidrag til Nordic added value/nordisk nytte blev centrale kriterier i bevillingsbreve og årsrapporter.

Det var på sin vis sigende, at behovet for effektivisering og forenkling blev knyttet til budgetnedskæringer for det nordiske samarbejde i 2014 næsten i samme åndedrag. Dermed var det tydeligt, at brugen af begrebet nordisk nytte – tyve år efter det første gang optrådte – stadig var tæt knyttet til omkostningsbesparende tiltag.^[136]

I februar 2016 gav de Nordiske samarbejdsministre generalsekretæren til opgave at reformere det nordiske samarbejde yderligere med det erklærede mål at gøre samarbejdet mere fleksibelt, relevant og drevet af politisk efterspørgsel.^[137] Rapporten positionerede blandt andet det nordiske samarbejde og dets behov for fleksibilitet og efterspørgselsdrevne resultater i forhold til flygtningekrisen i 2015, Paris-aftalen fra 2015 om klimaforandring, den russiske annektering af Krim i 2014, EU's legitimitetskrise samt den stigende internationale interesse for Norden.^[138]

Omend det ikke som i 2014-rapporten blev direkte nævnt som en del af de ønskede resultater af reformbestræbelserne, dukkede nordisk nytte også op flere steder i 2016-rapporten. Interessant nok blev begrebet præsenteret som et, der havde udgjort det overordnede princip for beslutningen om, hvilke områder indsatsen i det nordiske samarbejde havde fokuseret på siden etableringen af Nordisk Ministerråd i 1971, navnlig "de områder, hvor landene opnår større fordele ved at samarbejde end ved at arbejde hver for sig". Det blev hævdet, at det der udgjorde disse områder, ændrede sig med skiftende globale forhold og med ændringerne i den nordiske regerings prioriteter og holdninger for eksempel i forhold til EU.^[139] I denne fortolkning fremstår nordisk nytte altså som et centralt prioriteringsprincip, der kan

tilpasses forskellige forhold og er særligt velegnet som rettesnor for en fleksibel og efterspørgselsdrevet organisation.

Desuden blev nordisk nytte også tillagt en specifik international dimension i 2016-rapporten. Et af fokuspunkterne fremhævede bestræbelserne på at opnå "mere nordisk nytte i EU og andre internationale arenaer", herunder at der blev nedsat en tværsektoriel EU-arbejdsgruppe i Sekretariatet som led i et initiativ til at kvalificere Sekretariatet i forhold til EU-anliggender, og at fremme nordisk koordinering, synlighed og indflydelse i EU for at "opnå mere nordisk nytte i forhold til EU". Andre internationale organisationer blev også anset for at være relevante fora for en sådan nordisk promovning og koordinering.^[140]

"Begrebet nordisk nytte" blev også behandlet i Nordisk Ministerråds håndbog for projekter fra 2018. Her blev der argumenteret for, at projekter for at have nordisk nytte, skal være afstemte med Nordisk Ministerråds gældende strategier, samtidig med at de "kan bidrage enten til et *grænseløst* Norden, et *innovativt* Norden, et *synligt* Norden eller et *udadvendt* Norden" med henvisning til de fire grundpiller i *Sammen er vi stærkere*-visionen fra 2014.^[141]

Nuværende brug af Nordic added value

I dag beskriver Nordisk Ministerråds sekretariat sit formål som at bidrage til at "opnå resultater, der tilfører værdi og øger Nordens profil i ind- og udland."^[142] Det er en formulering, der første gang blev implementeret efter visionsdrøftelser med de Nordiske samarbejdsministre i 2013.^[143]

Ligeledes beskriver Nordisk Ministerråd projekternes betingelse om "tilførsel af værdi til de nordiske lande, Færøerne, Grønland og Åland" som dets "vigtigste kriterium" for projektf finansiering. Mens de projekter, der finansieres af Nordisk Ministerråd, spænder over mange politikområder, forventes finansierede projekter at have to fællestræk: De har Nordic added value, og de er knyttet til Vision 2030.^[144] Dette afspejles også i de betingelser, som projekter finansieret af Nordisk Ministerråd skal opfylde, nemlig at de:

- Har en forbindelse til Nordisk Ministerråds strategiske platforme, først og fremmest Vision 2030.
- Inkluderer tre nordiske lande, eller alternativt to nordiske lande og et eller flere lande uden for regionen.
- Bidrager til at tilføre nordisk værdi [add Nordic value], der defineres som:
 - Projektet er et samarbejde mellem de Nordiske lande, og
 - resultaterne kommer de nordiske lande til gode.
- Har en politik for tværsektorielle perspektiver, nemlig bæredygtig udvikling, ligestilling og et perspektiv for børns rettigheder og unge mennesker.^[145]

Som med tidligere definitioner indgår geografisk bredde som et grundlæggende træk i definitionen af Nordic added value i de nuværende retningslinjer for projektfinansiering, i betingelserne yderligere konkretiseret som at der kræves deltagere fra tre nordiske lande (eller to nordiske lande og mindst et ikke-Nordisk land). Alligevel er den overordnede definition af Nordic added value ret bred og tillader en bred vifte af mulige fortolkninger, afhængigt af hvilke resultater der anses for at "gavne" de nordiske lande. Som helhed antyder betingelserne, at det, der vurderes som værende til gavn for de nordiske lande, hænger tæt sammen med Vision 2030 samt andre strategiske prioriteringer, der er skitseret politisk via ministerrådene og de tværsektorielle strategier om bæredygtighed, ligestilling og børn og unge.

Den centrale rolle, som Nordic added value (nordisk nytte i de skandinavisksprogede versioner) spiller i projektvejledninger afspejles i begrebets hyppighed i de fleste af bevillingsbrevene, der skitserer forholdet mellem Nordisk Ministerråds sekretariat og de nordiske institutioner, der hører under dets paraply. Her er institutionerne typisk forpligtet til at forklare den nordiske nytte for deres samlede drift samt for de enkelte aktiviteter, de faciliterer.^[146]

Ligesom projektets retningslinjer knytter det seneste formandskabsprogram for Nordisk Ministerråd, der præsenterer prioriteterne for det svenske formandskab i 2024, Nordic added value sammen med Vision 2030. Ved at bruge "Nordic synergy" som den engelsksprogede ækvivalent til nordisk nytte, erklæres det i introduktionen af programmet, at det svenske formandskab vil tilstræbe at udarbejde en "handlingsplan", der indeholder "klare mål og prioriteter, effektive arbejdsmetoder og tiltag, der genererer klar nordisk synergi og hjælper med at realisere visionen", mens de arbejder på en fælles overordnet handlingsplan for 2025 til 2030, der skal fremlægges til vedtagelse af Nordisk Ministerråd i 2024.^[147] Ligeledes beskriver formandskabets program samarbejdsindsatsen vedrørende bioøkonomi og bæredygtige fødevarer systemer som "et strategisk vigtigt område, og et område, hvor det nordiske samarbejde kan give en betydelig merværdi".^[148]

Betydninger af Nordic added value

Det er værd at bemærke, at formandskabets program for 2024 forbinder Nordic added value og bæredygtighed under afsnittet "et konkurrencedygtigt Norden". Denne afsnitsoverskrift er sammen med "et grønt Norden" og "et socialt bæredygtigt Norden" indgået i alle formandskabsprogrammer siden 2020 med direkte henvisning til de strategiske prioriteter i Vision 2030. I disse programmer optræder forestillinger om nytte og værdi for det meste i afsnittene, der skitserer visioner for en konkurrencedygtig region, omend ganske ofte (som i eksemplet ovenfor) med henvisning til bæredygtighed og såkaldt "grøn vækst", hvor det postuleres at Norden enten besidder eller bør stræbe efter at udvikle en konkurrencefordel. Bæredygtighed har altså tydeligvis været et centralt tema i forhold til Nordic added value i formandskabsprogrammerne ikke bare siden

lanceringen af visionen, men i løbet af det sidste årti eller deromkring men det har ofte været ud fra et klart økonomisk perspektiv. Det tyder derfor på, at forestillinger knytte til Nordic added value, nordisk nytte, nordisk merværdi og andre variationer af begrebet på både skandinavisk og engelsk i dag i høj grad har økonomiske konnotationer, når de bruges til at skitsere visioner for tværministerielt nordisk samarbejde på politisk plan.

Desuden afspejler tilpasningen til de strategiske prioriteter i Vision 2030 i udformningen af formandskabsprogrammerne, hvor vigtigt det anses for at være at tilpasse Nordisk Ministerråds indsats til disse prioriteter. Det fremgår også af Nordisk Ministerråds selvbeskrivelse, der slår fast, at organisationens indsats skal søge at støtte de prioriteringer, der er skitseret i statsministrenes vision for 2030.^[149]

Selvom visionen ikke nævner Nordic added value specifikt, er det åbenlyst, at den tiltænkes at spille en central rolle i forfølgelsen af de strategiske prioriteter, der er skitseret i Vision 2030. En embedsmand i sekretariatet udtalte i et interview i forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport, at fokus i Nordisk Ministerråd efter visionens vedtagelse i 2019 skiftede fra det, de kaldte "nordisk identitet" til nordisk nytte. Det blev understreget, at skønt identitetsskabelse stadig havde en vigtig rolle at spille i Nordisk Ministerråd, var der nu et ønske om et skarpere fokus på at levere resultater, hvor nordisk nytte spillede en nøglerolle som prioriteringsværktøj.^[150] En tidligere medarbejder fremhævede også definitionen af nordisk nytte som et udtryk for en diskussion mellem perspektiver, der hhv. lagde vægt på det nordiske samarbejdes rolle i opbygningen af nordisk identitet vs. dets samfundsøkonomiske betydning, der fandt sted i organisationen omkring det tidspunkt, hvor visionen blev vedtaget.^[151]

Som vi har set ovenfor, blev processen mod at skabe et værktøj til prioritering af projekter i den nordiske portefølje og til at udnytte Nordic added value ifm. politisk relevans allerede igangsat under reformerne i midten af 2010'erne. Denne proces blev tilsyneladende intensiveret i og med vedtagelsen af Vision 2030. I den forbindelse blev Nordic added value og nordisk nytte praktisk taget brugt som prioriteringsværktøjer i forhold til vidt forskellige politikområder og sektorer i det nordiske samarbejde. Sekretariatets embedsmand argumenterede desuden for, at et større fokus på nordisk nytte ville bidrage til at styrke legitimiteten af det nordiske samarbejde over for politikere og i sidste ende skatteyderne, samtidig med at sekretariatet ville kunne sætte dagsordenen mhp. Vision 2030 frem for blot at facilitere møder eller holde eksisterende projekter kørende. Interview med embedsmand i Nordisk Ministerråds sekretariat.^[152] Det lader derfor til, at Nordic added value ses som et redskab til at forfølge politisk definerede strategiske prioriteter snarere end en vision eller et ideal for nordisk tværministerielt samarbejde i sig selv.

Dog fremgår det tydeligt af interviewene udført i forbindelse med denne rapport, at betydningen af Nordic added value – ud over begrebets potentiale som et operationaliserbart værktøj – stadig ses som relativt vag, selv blandt tidligere og nuværende medarbejdere, der har tænkt aktivt over, hvordan man definerer eller operationaliserer det.^[153] På den ene side blev added value beskrevet i tråd med definitionen i de nuværende projektvejledninger nævnt ovenfor som "hvad det tilfører de nordiske lande – på tværs af mange, mange kriterier – at løse en opgave sammen i stedet for separat", f.eks. i forbindelse med problemstillinger vedrørende fri bevægelighed eller problemstillinger, hvor de enkelte lande er for små til at løse specifikke udfordringer på egen hånd. Rollen, som de nordiske lande kunne spille i verden ved at arbejde sammen, blev desuden beskrevet på samme måde.^[154]

På den anden side bemærkede en embedsmand i sekretariatet, at kriterierne for Nordic added value måtte præciseres yderligere, hvis det skulle være brugbart som redskab til at prioritere, hvilke projekter der har relevans for det nordiske samarbejde og skaber reel værdi i nordisk øjemed.^[155]

Desuden er standardiseringen af de begreber, der bruges i organisationen, begrænset, også når det gælder hvordan de forholder sig til hinanden – herunder hvordan de oversættes og bruges på engelsk i forhold til de skandinaviske sprog. I de nuværende projektvejledninger for Nordisk Ministerråd, der er citeret i det foregående afsnit, synes den engelsksprogede tekst at tyde på en skelnen eller et hierarki mellem Nordic added value (merværdi) og Nordic benefit (nytte), hvor benefit for de nordiske lande udgør en delkomponent af et projekts added value. Denne skelnen optræder dog ikke i de skandinaviske oversættelser, hvor nordisk nytte bruges sidestillet med Nordic added value, mens merværdi slet ikke bruges i beskrivelsen af projektbetingelserne.^[156] Den tidligere generalsekretær argumenterede da også for, at merværdi eller merværdi måske er mere præcis og operationaliserbart, hvorimod nytte er mere vagt, men at der ikke blev taget hensyn til denne semantiske forskel i de faktiske reformbestræbelser.^[157]

Generelt lader det til, at nordisk nytte og nordisk merværdi nærmest bruges som ækvivalenter inden for Nordisk Ministerråds sekretariat og i dets dokumenter. En tidligere arbejdsgiver bemærkede i et interview, at "nordisk nytte var et udtryk, som vi brugte 50 % af tiden, og de resterende 50 % af tiden talte vi om nordisk merværdi. Begge blev brugt i lige stor udstrækning, og det var – hvordan skal jeg sige det – lige uklart, hvad de egentlig betød."^[158]

Kontorer og kulturinstitutioner

Dette underkapitel behandler Nordic added values historie, nuværende brug og betydning i udvalgte nordiske kontorer og institutioner, der faciliterer kulturel udveksling, eller som repræsenterer Nordisk Ministerråd i de selvstyrende nordiske områder såvel som uden for Norden. De sektorer og institutioner, der behandles i dette underkapitel, er:

- [Nordens Hus i Reykjavík](#)
- [Nordisk kulturkontakt](#)
- [De nordiske kontorer i de nordiske selvstyrende områder, herunder perspektiver fra Nordens Hus på Færøerne, Nordens Institut i Grønland og Nordens Institut på Åland](#)
- [Nordisk Ministerråds kontorer i de baltiske lande og Nordvestrusland, herunder perspektiver fra Nordisk Ministerråds kontorer i Letland og Litauen, samt det ikke længere aktive kontor i Sankt Petersborg.](#)

Nordens Hus i Reykjavík

Essi Turva

Nordens Hus i Reykjavík er et kulturcenter beliggende lige uden for hovedstadens centrum, og det er i dag ledsaget af flere universitetsbygninger. Dets bibliotek og kunstudstillinger er centrale for driften, og institutionen afholder desuden arrangementer og udlejer lokaler til eksterne arrangementer. Det deltager i samfundsdebatter gennem forskellige programmer og samarbejder med flere andre organisationer. Nordens Hus har mange aktiviteter rettet mod børn og unge, herunder et bibliotek for børn. Det varetager sekretariatet for nogle af Nordisk Råds priser: Litteraturprisen, Børne- og ungdomslitteraturprisen og Miljøprisen. Medarbejderne kommer fra forskellige lande inden for og uden for Norden.

Nordens Hus i Reykjavíks historie

Nordens Hus i Reykjavík var det første af de nordiske kulturinstitutioner. Dets historie går tilbage til 1960'erne, hvormed institutionen er ældre end dens nuværende tilsynsorgan, Nordisk Ministerråd. I de første år var der en vis usikkerhed om, hvordan Nordens Hus helt præcist ville blive brugt.^[159] Arkitekturen dannede rammerne for dets drift og lokalerne, der omfattede et bibliotek, en café og et antal mødelokaler.^[160] Den overordnede mission var dog mere klar og er forblevet uændret.^[161] Island havde været under stor amerikansk indflydelse siden Anden Verdenskrig og formålet med Nordens Hus var at fungere som en bro mellem islandsk og nordisk kultur.^[162] Institutionens symbolske rolle er væsentlig og omfatter selve huset.^[163] Bygningen blev tegnet af en berømt finsk arkitekt, Alvar Aalto, og den arkitektoniske historie og designet er fortsat vigtig for institutionen. Den fysiske bygning er en væsentlig del af institutionens identitet: Nordens Hus i Reykjavík er både selve huset og kulturinstitutionen.^[164]

Nordens Hus har genopfundet og nyfortolket sin rolle og bevaret sin relevans i Islands kulturlandskab,^[165] og er blevet beskrevet som en katalysator for nordisk samarbejde og udveksling mellem de nordiske lande og Island.^[166] Før COVID-19-pandemien havde Nordens Hus over 100.000 besøgende om året.^[167] Selvom antallet af besøgende faldt under pandemien, er det steget igen sidenhen.^[168]

Institutionshistorikken for Nordic added value

Nordens Hus blev evalueret i *Nordisk nytte*-rapporten i 1995,^[169] hvor det blev beskrevet som et bindeled mellem Island og Norden. Rapporten konkluderede, at Nordens hus i Reykjavík havde et nordisk nytte-niveau på middel til højt.^[170] Ifølge rapporten var Nordens Hus en velkendt institution både i og uden for Island. Den satte imidlertid spørgsmålstegn ved nødvendigheden af, at Nordens Hus hørte under Nordisk Ministerråd og efterlyste alternative finansieringsmuligheder. Ifølge rapporten burde Nordisk Ministerråds midler kun bruges på projekter, der havde en "høj [andel af] nordisk indhold eller en klar nordisk profil".^[171] Rapporten sammenlignede Nordens hus i Reykjavík med de andre nordiske huse og opfordrede til koordinering for at reducere omkostningerne. Rapporten antydede derfor, at Nordens Hus muligvis ville miste støtten fra Nordisk Ministerråd på trods af at, det var en veletableret kulturinstitution i Island – medmindre det var i stand til at bevise betydningen af sin nordiske dimension eller ændre sine aktiviteter i overensstemmelse hermed.

Rapporten havde en betydelig effekt, og tvang Nordens Hus til at lægge en stor indsats i at artikulere dets nordiske nytte i slutningen af 1990'erne.^[172] I praksis betød det, alt arbejde i Nordens Hus skulle kvantificeres for at måle den skabte nytte – noget som personalet udarbejdede et væld af statistikker for.^[173] I sidste ende beholdt Nordens hus i Reykjavík støtten fra Nordisk Ministerråd.

Selvom nordisk nytte er forblevet i ordforrådet i Det Nordiske Hus, har brugen ændret sig siden 1990'erne, mens begrebet Nordic added value også blev introduceret sidenhen. Begrebets oprindelse som et af Nordisk Ministerråds evalueringskriterier er stadig tydelig, da nordisk nytte optræder i tekster, der beskriver den overordnede drift i Nordens Hus og i forbindelse med programmer iværksat af Nordisk Ministerråd.

I 2018 fejrede Nordens hus i Reykjavík 50-års jubilæum. I årsrapporten for det år stod nordisk nytte i anførselstegn og det var angiveligt et tilbagevendende tema i alle festtaler.^[174] I samme ombæring nævner årsrapporten Nordens Hus' evne til at nyfortolke sin rolle og forblive relevant.

Det er blevet påpeget, at hver af de nordiske kulturinstitutioner har sin egen identitet, og at der ikke er nogen ensartet diskurs for dem.^[175] Programmerne skal ikke desto mindre følge den officielle kulturstrategi, og Nordic added value er blevet tilpasset ud fra disse strategier. I *Strategy for Nordic cultural co-operation 2013-2020* blev Nordic added value beskrevet som et "princip", i henhold til hvilket

"samarbejdet involverer områder, hvor de nordiske lande har fælles interesser og står over for fælles udfordringer".^[176] I strategien for 2021-2024 beskrives det som en forudsætning for nordisk samarbejde om kultur.^[177] Ifølge strategien udgør Nordic added value en del af de overordnede mål, men begrebet bør også beskrive aktiviteter generelt.

Nuværende brug af Nordic added value

Selvom nordisk nytte i dag har en mere implicit funktion end i 1990'erne, er der ligheder med begrebets oprindelige brug. Den konkrete anvendelse af nordisk nytte er etableret som en del af institutionens strategi og i afrapporteringen af dens resultater. Der findes stadigvæk ikke en enkelt definition af begrebet, men forskellige formuleringer eksisterer. Bevillingsbrevet beskriver for eksempel nordisk nytte i forbindelse med Nordens hus i Reykjavík på følgende måde:

”

NOREY er en arena, hvor viden, kreativitet og erfaringer fra hele Norden mødes, hvilket bidrager til øget nordisk udveksling, kompetence og manifestationen af nordisk solidaritet.^[178]

Siden 2019 har nordisk nytte haft sit eget, omend kortfattede, afsnit i institutionens årsrapporter.^[179] Afsnittet beskriver institutionens historie og dens rolle som symbol for Norden og det nordiske samarbejde.^[180] Nordisk nytte nævnes som et mål:

”

Som institution er Nordens Hus bekendt med sin mission og arbejder strategisk for at opnå nordisk nytte i bredest muligt omfang via sit mangfoldige program.^[181]

Selvom nordisk nytte opstilles som et mål, er der i de officielle dokumenter kun begrænsede eksplicitte vurderinger af, hvordan eller i hvilket omfang målet er nået. Årsrapporten for 2021 har en kort omtale: "Vi mener, at vi trods perioder med usikkerhed i 2021 har været i stand til at opfylde den nordiske nytte".^[182] I betragtning af hvordan COVID-19 påvirkede hele samfundet, erhvervslivet og kulturen, er det bemærkelsesværdigt, at Nordens Hus stadig gjorde sig overvejelser om nordisk nytte og henviste til det i sine overvejelser for året.

Nordisk nytte nævnes mest eksplicit i programmet Norden i Fokus. Norden i Fokus er et program, hvor Nordens Hus bestræber sig på at bidrage til samfundsdebatter ved at give et nordisk perspektiv via informationskampagner og arrangementer.

Programmet er lanceret af Nordisk Ministerråd og omfatter partnere fra fem nordiske hovedstæder. Norden i Fokus beskrives som et program til at skabe nordisk nytte ved at øge kendskabet til det nordiske samarbejde og dermed øge interessen for det.^[183] Nordisk nytte siges også at have en individuel dimension, når enkeltpersoner og organisationer lærer, hvilken merværdi det nordiske samarbejde kan give dem.^[184] Målgrupperne omfatter politikere, embedsmænd, samarbejdspartnere, organisationer, virksomheder og medier. På den måde opererer nordisk nytte på forskellige niveauer i Norden i Fokus: individuelt, lokalt og nationalt.^[185]

I dag bygger Nordens Hus' mission videre på Vision 2030, hvilket – ifølge institutionens medarbejdere – i et vist omfang er relateret til nordisk nytte.^[186] I nogle interviews ledsages omtalen af nordisk nytte af en henvisning til Vision 2030 og dens mål. På den anden side argumenterer andre adspurgte personer for, at Vision 2030 har erstattet 1990'ernes version af nordisk nytte, og at det er blevet et redskab med samme formål.^[187] Vision 2030 har også været forbundet med besparelser i kultursektoren. Nordens Hus har mistet en fjerdedel af sin finansielle støtte i den aktuelle budgetperiode.^[188] Der er dog intet, der taler for, at det er på grund af selve Vision 2030, hvor kultur generelt menes at have en plads. Skønt der nu er et skarpere fokus på Vision 2030, er Nordic added value stadig et finansieringskriterium for projekter.

Når den afrapporterer sine aktiviteter, skal institutionen forklare, hvordan den har skabt nordisk nytte. Dog anses nordisk nytte for at være et vagt begreb, eller sågar "ophøjet" som en interviewet person udtrykte det.^[189] Det understreger, at skønt Nordic added value bruges i strategier, er begrebets indholdet vagt og åbent for fortolkning. I praksis operationaliseres Nordic added value i dag således, at hvis målene i finansieringsdokumenterne nås, opfyldes kriterierne for Nordic added value.

Betydninger af Nordic added value

I Nordens Hus har Nordic added value (oftest omtalt i form af den skandinaviske ækvivalent nordisk nytte) to forskellige betydninger, som er opstået i løbet af næsten tredive år. Disse vedrører for det første, hvordan det bruges og er blevet brugt – især i forhold til Nordisk Ministerråd – og for det andet hvad begrebet menes at indebære i forhold til Nordens Hus.

Den første tilgang betragter nordisk nytte som et redskab skabt af og til Nordisk Ministerråd. Baggrunden for denne tilgang er forankret i 1990'ernes reformer og *Nordisk nytte*-rapporten fra 1995. Denne forståelse har relativt negative konnotationer og er forbundet med nedskæringer og institutionelle reformer frem for budgetforhøjelser. Her forstås Nordic added value som et økonomisk begreb knyttet til produktivitet, effektivitet og kvantitative målinger, som i praksis kan være vanskelige at overføre til kulturinstitutioner. En evalueringsrapport af Nordens

kulturhuse og institutioner fra 2014 konkluderede nemlig, at kultur ikke bør evalueres ud fra en kvantitativ målestok, da det medfører en tendens til at glemme vigtigheden af kvalitet på længere sigt.^[190] En medarbejder påpegede, at nordisk nytte er et selvmodsigende begreb, da det antager klare resultater, samtidig med at det er svært at bruge som målestok.^[191] Medarbejderne understreger dog, at den omfattende afrapportering til Nordisk Ministerråd, som følge af fokus på nordisk nytte også har produceret nyttig information til institutionen selv.

Evnen til at anvende princippet om Nordic added value betyder, at Nordisk Hus har kunnet tilpasse sig reformerne i Nordisk Ministerråd. På den måde har Nordic added value legitimeret institutionen. Derudover kan tilpasningen til at tænke i Nordic added value ses i en større sammenhæng. Det er blevet hævdet, at de nordiske bibliotekers seneste institutionelle udvikling, herunder Nordens Hus, kan forstås i sammenhæng med New Public Management – ideen om, at offentligt finansierede institutioner skal ligne for-profit-selskaber, især med hensyn til finansiering og konkurrenceevne.^[192] Derfor kan tilpasningen til Nordic added value og senere Vision 2030 henføres til inkorporeringen af New Public Management-ledelsesstilen, der er karakteriseret ved konkurrencetænkning og kvantificering af resultater.^[193]

Den anden tilgang er at forstå Nordic added value bredere og anvende begrebet, så det passer bedre til institutionen. De nyere beskrivelser af nordisk nytte antyder, at det ses som tæt forbundet med, hvad Nordens Hus er, og hvad det gør, selv når begrebet ikke er eksplicit defineret. En interviewperson gav udtryk for, at nordisk nytte gennemsyrrer Nordens Hus' arbejde på alle niveauer.^[194] Denne tilgang åbner op for den fortolkning, at så længe et nordisk kultursamarbejde finder sted, skaber det Nordic added value, og at det i sig selv er værd at stræbe efter. Her betragtes nordisk nytte som noget iboende i kulturelt samarbejde og noget, der mere generelt refererer til det nordiske samarbejdes relevans. Denne tilgang understreger, at kultur længe har været kernen i det nordiske samarbejde. Nordens Hus ligger over det lokale niveau og giver et nordisk perspektiv.^[195] Det gælder for øvrigt ikke kun kultur, men også samfundsdebatter.

Understregningen af den nordiske dimension er ikke lig med eksklusivitet. Ifølge medarbejderne er diversitet og tilgængelighed vigtige værdier i Nordens Hus. Det anerkendes, at Nordens Hus er en international institution.^[196] Publikum er ikke kun islandsk. Institutionen samarbejder med forskellige internationale grupperinger baseret i Island, for eksempel fra de baltiske lande og Ukraine. I Nordens Hus er Nordisk Ministerråds mål om at gøre det nordiske brand kendt for et internationalt publikum blevet udvidet fra at formidle den nordiske idé til andre til også at integrere og aktivt involvere ikke-nordiske aktører.^[197] På den måde har Nordic added value en ekstern dimension i Nordens Hus, og en der er afhængig af møder og netværk.

Mens interviewpersonerne erkendte, at Nordic added value har flere betydninger og var i stand til at diskutere dem på flydende vis, var forholdet mellem de skandinaviske udtryk og de engelske oversættelser et mere vanskeligt emne. Det foretrukne skandinaviske udtryk i Nordens Hus er nordisk nytte. Merværdi er ikke så velkendt – overvejelserne omkring dets betydning var spekulative, og det optræder ikke hyppigt i officielle dokumenter vedrørende institutionen. En interviewet person nævnte, at nytte i 1990'erne plejede at henvise til de absolut nødvendige aspekter af det nordiske samarbejde, og dermed ikke refererede til noget ekstra, som ordet merværdi antyder.^[198]

Nordisk kulturkontakt

Essi Turva

Nordisk kulturkontakt er en kulturinstitution beliggende i centrum af Helsinki, og den har som mission at fremme, styrke og informere om nordisk kultursamarbejde. Nordisk kulturkontakt har et særligt bibliotek med bøger på flere nordiske sprog, og institutionen afholder også arrangementer og administrerer nordiske støtteprogrammer for kunst og kultur. Kontoret og biblioteket ligger i byens centrum, og der er yderligere lokaler på fæstningsøen Sveaborg. Nordisk kulturkontakt promoverer også mulighederne i og resultaterne af nordisk kultursamarbejde.

Nordisk kulturkontakts historie

Historien om det officielle nordiske kultursamarbejde i Helsinki kan dateres til slutningen af 1970'erne, men der har været flere organisatoriske ændringer i den institutionelle sammensætning siden da. Nordisk kulturkontakts forgængere gennemgik både lukninger og fusioner. Den første institution var Nordisk Kulturcenter, som var aktiv fra 1978 til 1996 på Sveaborg. Nordisk Kulturcenter blev evalueret i *Nordisk nytte*-rapporten fra 1995. Ifølge rapporten havde institutionen et lavt niveau af nordisk nytte. Den nordiske dimension på Nordisk Kulturcenter var angiveligt utilstrækkelig. Organisationen var ikke omkostningseffektiv, og placeringen på en ø blev betragtet som et problem. Rapporten anbefalede, at Nordisk Ministerråd stoppede finansieringen af Nordisk Kulturcenter. Kulturministrene var imod tanken om at afskaffe Nordisk Kulturcenter, men bakkede op om reformer, der skulle nedskalere og effektivisere institutionen.^[199] Nordisk Institut for Samtidskunst (NIFCA) erstattede i 1997 Nordisk Kulturcenter på Sveaborg. Nordisk Institut i Finland (NIFIN) blev grundlagt i Helsinki centrum det samme år. Nordisk kulturkontakt blev grundlagt i 2007 som afløser for NIFCA og overtog administrationen af støtteprogrammerne. Nordisk kulturkontakt og NIFIN fusionerede i 2012, og det har siden da være institutionens form.^[200]

Institutionshistorikken for Nordic added value

Ved etableringen i 2012 fik Nordisk kulturkontakt udstukket en vision og en mission.^[201] Missionen var at "skabe plads til kulturmøder i Norden og udenfor".^[202] Visionen fremhævede institutionens unikke position, og den blev beskrevet som en "uundværlig partner for vores målgrupper og andre nøgleaktører i det nordiske kultursamarbejde".^[203] Den høje kvalitet i kultursektoren og nye samarbejdsmuligheder blev også nævnt. Selvom visionen citerede en bestræbelse på at opnå nordisk nytte blev hverken den mere præcise funktion eller betydningen af nordisk nytte uddybet yderligere.

Fra 2013 til 2020 fungerede Nordisk Ministerråds strategi for kultursamarbejde som et styrende dokument for Nordisk kulturkontakt.^[204] I strategien var nordisk nytte et princip for, hvordan fælles interesser og udfordringer skulle drive samarbejdet.^[205] Nordisk nytte kom også til udtryk i Nordisk kulturkontakts egen strategi. En statusrapport i 2014 fastslog, at Nordisk kulturkontakt "fokuserer på muligheder og fremmer samarbejde, der kan bidrage til at udvikle og fremvise nordisk kultur, Norden og skabe nordisk nytte".^[206] Der var en henvisning til nordisk nytte i alle strategiens sektioner: Nordisk kulturkontakt som omdrejningspunkt, som programadministrator, som skaber af en profil for nordisk kultursamarbejde i Norden og internationalt, og i udviklingen af Nordisk kulturkontakt som institution.^[207] Årsrapporten fra 2014 slog fast, at den årlige kvalitative rapportering ville fungere som udgangspunkt for effekterne af og den politiske diskussion om nordisk nytte.^[208] Nordisk kulturkontakt skulle i sin programadministration demonstrere bevillingernes nordiske nytte og indsamle erfaringerne fra både ansøgere om og modtagere af økonomisk støtte. Disse oplysninger var angiveligt nyttige for Nordisk Ministerråd. Nordisk nytte blev efter sigende demonstreret, da resultaterne af finansieringsprogrammerne blev promoveret.^[209]

Nuværende brug af Nordic added value

Nordic added value spiller en rolle i institutionens mission. Afsnittet om nordisk nytte i årsrapporten fra 2021 beskriver institutionens historie og slår fast, at Nordisk kulturkontakt er fortrolig med sin mission om at skabe nordisk nytte. Siden 2018 har nordisk nytte været indarbejdet i tilbagevendende temaer i årsrapporterne i stedet for at være et nyt selvstændigt emne. Afsnittene med titlen "Vi skaber nordisk nytte" fremhæver institutionens mission om at skabe møder, ikke bare mellem mennesker, men også mellem ideer og kulturer.^[210] Disse møder siges at skabe ny indsigt, nye erfaringer, ny viden, nye fremskridt, socialt fællesskab og bæredygtighed.^[211] Mobilitet beskrives som en forudsætning for udvikling og læring og som værende essentielt for både nordiske og baltiske støtteprogrammer. Det samme afsnit fremhæver Nordisk kulturkontakts succeser som en værdsat samarbejdspartner og dets stigende antal besøgende.

Ifølge årsrapporten for 2022 dækker nordisk nytte over det at skabe viden og etablere netværk i en nordisk, baltisk og international sammenhæng.^[212] Nordisk nytte hænger sammen med målet om, at det nordiske kultursamarbejde skal være inklusivt og mangfoldigt. Møderne, der skabes gennem Nordisk kulturkontakt er universelle og uafhængige af sprog, alder, erhverv eller etnisk herkomst.^[213]

Nordisk Ministerråds program, Norden i Fokus, er også nævnt under afsnittet om nordisk nytte.^[214] Programmets administration af Nordisk kulturkontakt siges at give synergier i institutionens udadvendte arbejde. Norden i Fokus siges at forbedre Nordisk kulturkontakts muligheder for at deltage i sociale debatter.^[215]

Nordisk kulturkontakt anerkender, at det er vanskeligt at påvise den direkte sammenhæng mellem Nordic added value og selve institutionen, fordi individuelle projekter er nøglen i støtteprogrammerne.^[216] I stedet indgår Nordic added values rolle mere eksplicit i støtteprogrammerne.

Nordic added value eller en "nordisk dimension" eller "nordisk-baltisk dimension" er kriterier i alle støtteprogrammerne. Økonomisk støtte prioriteres til oprigtigt internordisk samarbejde og indhold, og nordisk nytte står i kontrast til "den lokale nytte".^[217] Med andre ord har projekter, der ikke er berettiget til lokal støtte, en større sandsynlighed for at modtage nordisk støtte.

Støtteansøgere skal forklare, hvordan deres projekt vil bidrage til Nordic added value. Nordic added value er beskrevet i ansøgningsvejledningen. For eksempel forklarer instruktionerne vedrørende Nordic added value i projekter under *Demos*-programmet, at:

”

Projekterne skal bidrage til, at de deltagende organisationer og individuelle deltagere kan skabe et bredere nordisk netværk af kontakter, hvor de kan lære af hinanden og få større kendskab til andre nordiske lande og områder og deres kulturer og sprog.^[218]

Norden 0-30-støtteprogrammet nævner *Nordic added benefits* som et kriterium ud over børn og unges involvering og indflydelse. Instruktionerne mht. "Nordic added benefits" er som følger:

”

Projektet søger at fremme fremragende nordiske møder og samarbejder. Det anses for gavnligt, hvis projektet bidrager til nye partnerskaber, langsigtede resultater eller større samspil mellem unge i de nordiske lande, som de selv anser for relevante, og som har en positiv indflydelse på deres rolle i nordisk kultur, politik eller samfund.^[219]

Fortolkningen kan være kreativ. I et af eksemplerne på et projekt, der modtog støtte, blev nordisk nytte set i en samfundsmæssig kontekst, og tillid blev fremhævet som en hjørnesteen for samarbejde og samfund. Det blev sagt, at tillid har "forplantet sig gennem generationer, organisationer og mennesker".^[220] I en rapport om *Volt*, et program for børn med fokus på kultur og sprog, diskuteres effekten af programmet og nordisk nytte sammen.^[221] Projekterne i *Volt*-programmet beskrives som havende unge deltagere fra hele Norden, være af høj kvalitet og behandle vigtige temaer for børn og unge.^[222]

Det fælles nordiske værdisystem anses for nyttigt til at afgøre, hvilke projekter der skal modtage støtte.^[223] Da Nordic added value udgør en del af finansieringskriterierne, åbner det muligheder for ansøgerne.^[224] Produktionen af Nordic added value bliver en forudsætning for projekterne, når de kommer inden for Nordisk kulturkontakts domæne. Det betyder, at de endelige resultater som standard også forventes at demonstrere Nordic added value.

Betydninger af Nordic added value

Nordisk kulturkontakt beskriver, at Nordic added value er opnået, når kulturelle aktører lærer andre aktører i de nordiske lande at kende, og får chancen for at udveksle erfaringer og lære af hinanden.^[225]

Individuelle medarbejdere hos Nordisk kulturkontakt erkender, at Nordic added value kan have forskellige betydninger. For eksempel kan Nordic added value have en bredere betydning, når det forstås som et solidaritetsprincip eller som en beskrivelse af tilstedeværelsen af et nordisk perspektiv.^[226] Brugen af Nordic added value kan også forbindes med nordisk identitet, hvilket kan gøre det nordiske perspektiv lettere at forstå.^[227] Nordic added value kan endda fungere som en personlig motivation, når begrebet opfattes som noget, der skabes, når mennesker mødes og arbejder sammen.^[228]

Nordisk kulturkontakt bruger finsk, engelsk og svensk på sin hjemmeside. Merværdi er det foretrukne udtryk på hjemmesiden, mens nytte optræder i officielle dokumenter. I ét tilfælde har Nordisk kulturkontakt også brugt "nordisk nytteværdi" som udtryk.^[229] De engelske udtryk, der bruges, er Nordic added value eller Nordic added benefits. Medarbejderne kender alle begreberne, men forskellen mellem dem menes ikke at være helt klar. Nytte og merværdi bruges for det meste i flæng. Deres betydninger overlapper til en vis grad, og fortolkningerne er personlige. Den største forskel synes at være den kontekst, de optræder i. Dette anses ikke nødvendigvis for problematisk, fordi det hævdes, at indholdet betyder mere end den semantiske form.^[230]

Nordisk nytte opfattes i en lidt mere økonomisk forstand. Selvom det forstås i forbindelse med læring, er en væsentlig komponent, hvordan man anerkender fordelene ved samarbejde og på den måde skaber vækst.^[231] Merværdi har mere kulturelle konnotationer.^[232] Ud fra den opfattelse beskriver nordisk merværdi efter sigende arbejdet hos Nordisk kulturkontakt bedre end nordisk nytte.^[233]

Vision 2030 og Nordic added value ses som sammenhængende. Nordic added value siges at være implicit i alt, der har med Vision 2030 at gøre og som et princip, der hjælper Nordisk kulturkontakt med at implementere visionen.^[234] Vision 2030 har medført et skarpt fokus på bæredygtighed, hvorimod det førhen var diversitet, tilgængelighed og lighed, der var vigtigere.^[235]

Nogle vanskeligheder i brugen af Nordic added value bunder i, at støtteprogrammerne hos Nordisk kulturkontakt har en klar baltisk dimension. Det kan være vanskeligt at formulere Nordic added value for baltiske ansøgere, som ofte har svært ved at modtage økonomisk støtte i det hele taget.^[236]

Nordic added value har for det meste en social og kulturel dimension hos Nordisk kulturkontakt. Selvom kultur og kunst danner rammerne, ses erfaringsdeling og skabelse af netværk med og læring fra forskellige nordiske og baltiske aktører også som grundlæggende. Nordisk kulturkontakt faciliterer processen ved at administrere støtteprogrammerne for kultur. Nordisk kulturpunkt fungerer samtidig som et fysisk omdrejningspunkt, hvor nordisk kultur og sprog kan promoveres via biblioteket og forskellige arrangementer.

De nordiske kontorer i de nordiske selvstyrende territorier

Hasan Akintug

De tre områder med territorielt selvstyre i Norden – Færøerne, Grønland og Åland – er også blevet indlemmet i det nordiske samarbejde, dog på et noget ulige grundlag i forhold til Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Færøerne og Åland har formelt været involveret i Nordisk Råd siden 1970 og Grønland siden 1984. De tre selvstyrende territorier har mulighed for at "tilmelde sig" de bindende beslutninger i Nordisk Ministerråd, der vedrører deres kompetencer.

Som tre understatslige enheder i det nordiske samarbejde har de nordiske kontorer i disse tre øsamfund til opgave at forbinde den lokale kultur med det bredere kulturelle felt i Norden – og omvendt. Kontoret på Færøerne bærer mærket "hus", mens kontorerne på Grønland og Åland er defineret som "institutter". I modsætning til de to institutter har Nordens Hus på Færøerne en stor fysisk tilstedeværelse med op til 400 arrangementer om året, og det har fortsat en stor tilstedeværelse i det lokale kulturbillede.

De nordiske kontorer i de selvstyrende territoriers historie

Nordisk Ministerråd varetager Nordens Hus på Færøerne. Husets eksistens tilskrives indsatsen fra den færøske politiker Erlendur Patursson, der i 1960'erne i det færøske parlament udtrykte et ønske om et "nordisk kulturhus". I 1977 blev Nordisk Ministerråd og den færøske regering enige om etableringen af et sådant hus, der slog dørene op d. 8. maj 1983. Selvom det primært er finansieret af Nordisk Ministerråd, har det nogle indtægter fra den færøske regering og fra udlejning af sine lokaler.^[237]

Nordens Institut på Grønland (NAPA) blev etableret i 1987. Det har hjemme i kulturcentret Katuaq, som var et fælles projekt mellem Nordisk Ministerråd, Nuuk Kommune og den grønlandske regering.^[238] Nordens Institut på Grønland har et meget klart fokus på Arktis-relaterede problemstillinger og understreger, at det administrerer midler til at støtte aktiviteter vedrørende Grønland.

Åland har siden 1970 deltaget i det officielle nordiske samarbejde. Nordisk Institut på Åland (NIPÅ) blev etableret i 1985, efter at den ålandske regering havde besværet med at overbevise Nordisk Ministerråd om at gå med til projektet. Kultur er en væsentlig del af dets funktion. Men i modsætning til det grønlandske kontor forvalter det ingen midler direkte – i stedet hjælper det enkeltpersoner og grupper med at søge midler fra andre nordiske fonde.^[239]

Institutionshistorikken for Nordic added value

Begrebet nordisk nytte blev brugt i løbet af 1990'erne til at evaluere brugen af nordiske institutioner. De tre kontorer på Grønland, Færøerne og Åland indgik i *Nordisk nytte*-rapporten fra 1995.^[240] Alle tre blev vurderet til at producere et "mellemhøjt" niveau af nordisk nytte ifølge rapporten. Logikken bag anvendelsen af dette begreb var at vurdere, hvorvidt det fælles nordiske grundlag for disse institutioner fremmede deres omkostningseffektivitet.

Nordens Hus på Færøerne har en rolle, der blev defineret som at tjene "Færøernes kulturliv og gensidigt at knytte kulturlivet på øerne til resten af Norden".^[241] Rapporten anbefalede, at huset burde fokusere på mere tydeligt nordiske aktiviteter samt en mere nordisk profil.

Nordens Institut på Grønlands rolle blev defineret som værende at forbinde "Grønland med resten af Norden inden for kultur, uddannelse og forskning". Rapporten bemærkede også, at Nordens Institut på Grønland ikke var kendt uden for Grønland og primært var et redskab til at opnå synlighed for Norden.^[242]

Nordens Institut på Ålands formål blev angivet som "at styrke det ålandske kulturliv og at etablere og vedligeholde bånd med andre nordiske lande og selvstyrende områder". Rapporten bemærker, at kontoret har væsentlige forbindelser med andre nordiske institutioner og til en vis grad de baltiske lande. I rapporten står der dog også, at kontorets har en ret begrænset synlighed i forhold til Norden som helhed.^[243]

Det blev anbefalet, at alle tre institutioner fortsat modtager basismidler fra Nordisk Ministerråd, men at de også opfordres til at søge støtte fra eksterne institutioner. I den forstand "overlevede" de rapportens konklusioner midt i budgetnedskæringerne i forbindelse med det officielle nordiske samarbejdes reformbestræbelser i 1990'erne.

Nuværende brug af Nordic added value

En embedsmand i Nordens Hus på Færøerne har i et interview, der blev givet til denne rapport, understreget husets vigtige rolle med hensyn til øernes kulturliv, og at det praktisk talt fungerer som et mediehus.^[244]

I den seneste årsberetning (fra 2022) om Nordens Hus' aktiviteter på Færøerne er begrebet nordisk nytte brugt som overskriften på et underafsnit. Dette underafsnit citerer husets rolle i at "knytte Norden til Færøerne og Færøerne til Norden og resten af verden gennem kultur, sprog, debat, information og dets fysiske opbygning i Torshavn, der også afspejler nordisk kultur".^[245]

En embedsmand ved Nordens Institut på Grønland understregede institutionens kulturelle dimension og dens bestræbelser på at "være en del af det lokale kulturliv med fokus på at knytte de lokale kulturer til de andre nordiske kulturer". Hvad angår nordiske værdier understregede embedsmanden vigtigheden af tillidsprincippet, og hvordan forholdet mellem Grønland og Danmark kendetegnes af mistillid, en arv fra kolonitiden. Interviewpersonen understregede også en forståelse af Nordic added value som værende primært knyttet til kulturelle værdier – ikke økonomiske. Personen udtalte f.eks., at når noget for omkring 10 til 15 år siden blev mærket "nordisk" – såsom "det nye nordiske køkken" – ville det naturligt blive opfattet positivt i Danmark, men det ville automatisk være et negativt ladet udtryk på Grønland på grund af dets tilknytning til kolonialismen.^[246]

Selvom hverken Nordic added value eller nordisk nytte er anvendt i instituttets årsrapport fra 2022, definerer rapporten sin egen funktion som "at bringe nordisk kultur til Grønland og grønlandsk kultur til Norden" – med et særligt fokus på den arktiske region og unge mennesker.^[247]

I skrivende stund er den seneste offentligt tilgængelige rapport fra Nordens Institut på Åland fra 2021. Begrebet "nordisk nytte" er en overskrift på et underafsnit, hvor begrebet defineres som værende relateret til bestræbelser på "at inspirere, udvikle og forene civilsamfundet under nødvendige forandringsprocesser".^[248] Institutet slår mere konkret fast, at demokratiske værdier som "selvstyre, lighed og bæredygtig livsstil" præger Norden, og at Åland kan være med til at fremme sådanne værdier.

Betydninger af Nordic added value

Embedsmanden fra Nordens Hus på Færøerne uddybede, at begrebet Nordic added value for dem og deres virke var knyttet til problemstillinger om social inklusion (såsom LGBT-rettigheder) og – især i de seneste år – den grønne omstilling og andre problemstillinger forbundet med Vision 2030. Embedsmanden knyttede Nordic added value til det skandinaviske koncept nordisk nytte med den begrundelse, at det var "mere konkret", hvorimod nordisk merværdi var et "tillæg".^[249]

Når der lægges vægt på LGBT-rettigheder, skal det forstås i forhold til det færøske valg i 2022, hvor den daværende udenrigs- og kulturminister udtrykte skepsis over for ideen om en homoseksuel statsminister i Danmark, hvilket fik regeringen til at kollapse. Den anden dimension af Nordic added value var den grønne omstilling, som har en fremstående plads på Husets hjemmeside. "Nordisk" fremstilles som en progressiv og klimabevidst kraft i modsætning til mere socialt konservative elementer i det færøske samfund. På den måde fungerer Nordens Hus både som en kunstnerisk platform og som en ledestjerne for de værdier, som Nordisk Ministerråd ønsker at fremme.

Embedsmanden ved Nordens Institut på Grønland udtalte, at Nordic added value for dem er et samspil mellem to modstridende ideer om forskellighed og ensartethed. På den ene side er Norden opbygget som en relativt homogen region, og på den anden side som en region der omfatter kulturel mangfoldighed og udveksling mellem kulturer. Interviewpersonen bemærkede, at mens alt "nordisk" i Danmark betragtes som universelt positivt, er modtagelsen af og diskursen omkring det "nordiske" meget mere negativ – og betragtes endda som uægte – i Grønland på grund af kolonitidens arv.^[250]

Grønland er et ekstraordinært tilfælde, hvad angår nordisk samarbejde, da kolonitidens historiske arv tydeligt tynger kontorets arbejde og påvirker fortolkningen af Nordic added value. Det erkendes også i interviewet med embedsmanden fra Nordens Institut på Grønland og i institutionens årsrapport fra 2022.^[251] Grønland er ikke en entydig del af Norden og har en nordamerikansk tilknytning i form af sin inuitkultur og Grønlands betydning for det amerikanske fastlands forsvarssystem.

Embedsmanden på Åland understregede, at begrebet Nordic added value var baseret på identitet. Dette byggede ifølge embedsmanden på to punkter: en følelse af sammenhold og fælles værdier på den ene side og muligheden for at "åbne døre, inspirere og skabe debatter" ud fra interne forskelle i regionen på den anden side.^[252] Kulturens rolle og kulturel aktivitets afgørende rolle i det nordiske samarbejde som helhed blev understreget kraftigt.

De nordiske kontorer i de baltiske lande og Nordvestrusland

Frederik Forrai Ørskov

Nordisk Ministerråd har i øjeblikket tre kontorer i Estland (Tallinn, Tartu og Narva), et i Letland (Riga) og et i Litauen (Vilnius). Tidligere havde Nordisk Ministerråd også to kontorer i Nordvestrusland (Sankt Petersborg og Kaliningrad). Kontorerne i Nordens tilstødende områder har til opgave at facilitere og udvikle samarbejdet mellem nordiske og lokale aktører, herunder NGO'er, virksomheder, kulturelle aktører og offentlige administratorer. De rådgiver om finansieringsmuligheder, forvalter tilskud, faciliterer arrangementer og aktiviteter og er tiltænkt en rolle som "eksponenter for alt hvad der er 'nordisk'".^[253]

De skiftende geopolitiske realiteter i landene omkring Østersøen i løbet af det sidste årti har påvirket kontorerne direkte og indirekte. Det har især været tilfældet i forhold til Rusland efter annekteringen af Krim i 2014, den russiske regerings karakterisering af kontorerne som "udenlandske agenter" og den russiske invasion af Ukraine i februar 2022 – udviklinger der fik Nordisk Ministerråd til at afslutte sine aktiviteter i Kaliningrad og Sankt Petersborg.^[254] Samtidig har de baltiske kontorer tilpasset sig og inkluderer i stigende grad ukrainske partnere, når det er relevant.^[255] Desuden har Nordisk Ministerråd siden midten af 2000'erne været involveret i projekter, der har som mål at udvikle demokrati og civilsamfund i Hviderusland.^[256]

Nordisk Ministerråds kontorer i de baltiske lande og Nordvestruslands historie

Nordisk Ministerråd åbnede informationskontorer i Estland, Letland og Litauen i begyndelsen af 1991. Det var kulminationen på øget interesse for de baltiske lande blandt det nordiske samarbejdes institutioner under Sovjetunionens sidste år og de nordiske landes tidlige støtte til baltisk uafhængighed.^[257] Åbningen af informationskontorerne i de baltiske hovedstæder skete i kølvandet på Nordisk Råds 39. session, hvor det blev præsenteret som en del af præsidiets program for nordisk-baltisk samarbejde. Kontorerne fik allokeret et ret beskedent nordisk budget, der hovedsageligt var en symbolsk tilføjelse til midlerne fra de nationale regeringer.^[258]

Nordisk Råds informationskontorer i de baltiske lande havde oprindeligt til formål at lette kultursamarbejdet og informere om de nordiske lande, men selvom kultursamarbejdet fortsat har spillet en væsentlig rolle i det nordisk-baltiske samarbejde, skiftede dets primære funktion gradvist karakter; først blev der lagt vægt på nordiske værdier (og samfundstræk), og derefter – fra 2000'erne og til begyndelsen af 2010'erne – på økonomisk samarbejde og udvikling af det nordiske brand.^[259]

Efter en større omstrukturering af Nordisk Råd i 1995 blev "Norden og dets naboer", dvs. de baltiske lande og Nordvestrusland, udpeget som et af institutionens tre centrale fokusområder.^[260] I den sammenhæng opstod det første fælles samarbejdsprogram med de baltiske lande og Nordvestrusland i 1994, og det førte til åbningen af et informationskontor i Sankt Petersborg i 1995 sammen med en række andre samarbejdsinitiativer i Nordvestrusland.^[261] I 2005 blev der åbnet et nyt kontor i Kaliningrad, og fra omkring 2007 indgik kontorerne i Rusland en mere aktiv dialog med lokale partnere og faciliterede aktiviteter, der blev skønnet at være til gavn for nordiske interesser, eller som havde til formål at forbinde russiske og nordiske institutioner og enkeltpersoner inden for diverse sfærer.^[262]

Efter de baltiske landes optagelse i EU i 2004 adresserede retningslinjerne for Nordisk Ministerråds samarbejde med de baltiske lande for 2006 til 2008 et skifte – fra nordisk støtte og bistand til "samarbejde på lige fod mellem otte stater" hvor resultatet var, at der blev indført fælles finansiering til nordisk-baltiske samarbejdsprojekter.^[263]

Styrkelse af EU's Nordlige Dimension-partnerskab og EU's strategi for Østersøen blev centrale prioriteter i nordisk-russiske og nordisk-baltiske samarbejdsprogrammer i slutningen af 2000'erne og i 2010'erne, mens EU-projekter inden for den nordisk-baltiske samarbejdsramme kom til at udgøre en større del af kontorerne arbejde. Den interne administration af sådanne projekter blev til gengæld nedtrappet hen mod slutningen af årtiet.^[264]

Institutionshistorikken for Nordic added value

Det er værd at bemærke, at reformprocessen fra midten af 1990'erne, der gjorde "Norden og dens naboer" til en af tre grundpiller i Nordisk Råds arbejde, også introducerede begrebet Nordic added value (i første omgang ganske udelukkende som nordisk nytte) som en vigtig målestok for nordisk samarbejde. Da de nordiske samarbejdsinstitutioner som led i reformprocessen blev evalueret af den fællesnordiske arbejdsgruppe i *Nordisk nytte*-rapporten fra 1995, erklærede mere end halvdelen af alle institutioner, at de var beskæftigede med naboerområderne, især de baltiske lande. Ifølge rapportens forfattere var dette højst sandsynligt et resultat af den samtidige politiske prioritering af de baltiske lande, men det gav også anledning til bekymringer, da det pegede på, at mange organisationer havde bevæget sig væk fra deres oprindelige formål.^[265] Selve informationskontorerne blev dog ikke evalueret i rapporten.

Nordisk nytte kom ikke desto mindre hurtigt til at danne rammen om nordisk-baltisk og nordisk-russisk samarbejde og fik status som det styrende princip, der skulle følges på informationskontorerne i de baltiske lande såvel som i Sankt Petersborg.^[266] Det bibeholdt denne status ind i 2000'erne. I Rammeprogrammet for Samarbejde med Nordens Nærområder for 2000-2002 blev det erklæret, at "begrebet *Nordic advantage* er et overordnet mål for alle samarbejdsaktiviteter",

med henvisning til "fælles nordiske værdier [, ...] politisk relevante tiltag, hvor fælles implementering kan give en håndgribelig fordel", og fremme af de nordiske lande på et højere internationalt niveau.^[267] Ligeledes stipulerede de kontraktlige aftaler mellem Nordisk Ministerråd og de enkelte informationskontorer "Nordic benefit" som det centrale driftsprincip, hvorunder det var muligt at forfølge mål om at styrke sikkerheden og stabiliteten i regionen, samt fremme, udbrede og styrke nordisk kultur, værdier og synlighed såvel som markedsøkonomien.^[268]

Da det nordisk-baltiske samarbejde blev rekonceptualiseret som et samarbejde på lige fod i midten af 2000'erne, blev begrebet "Nordic benefit" udvidet til at afspejle dette. Derfor gjorde retningslinjerne for Nordisk Ministerråds samarbejde med Estland, Letland og Litauen for 2006-2008 det klart, at de nye finansieringsprincipper – inklusive nedlukningen af udviklingsbistandsprojekter – sikrede, at "samarbejdet giver en gensidig nordisk-baltisk fordel [Nordic-Baltic benefit]". Samarbejdet i sig selv blev anset for at indeholde en "stærk egenværdi", da det ville bane vejen for yderligere gensidigt gavnligt samarbejde i fremtiden, hvor kulturelt samarbejde dannede grundlaget ved at fungere som "bindevævet" for det nordisk-baltiske samarbejde. Argumentet var, at "gennem et fælles nordisk-baltisk samarbejde, vil landene opnå mere, end de er i stand til hver for sig". Miljøtilstanden i Østersøen var et af områderne, hvor det fælles nordisk-baltiske ansvar blev fremhævet. Desuden blev det understreget, at samarbejde kun burde tilstræbes, når det gav "merværdi og yderligere værdi i forhold til bilateralt samarbejde, regulært EU/EØS-samarbejde og samarbejde med EFTA".^[269] Ligeledes sagde retningslinjerne for 2009 til 2013, at "først og fremmest bør samarbejdet mellem NCM og Estland, Letland og Litauen være et politisk samarbejde, der genererer nordisk-baltisk fordele". Samarbejdet bør stræbe efter at nå fælles mål og bygge videre på "fælles værdier som demokrati, god regeringsførelse, lighed, ytringsfrihed og tolerance og at lade blandt andet kulturelt samarbejde fungere som et bindeled i nordisk-baltisk relationer" og samtidig give de nordiske og baltiske stater mulighed for at tackle "globaliseringens muligheder og udfordringer" i fællesskab.^[270]

Nuværende brug af Nordic added value

I de seneste (og aktuelt gældende) retningslinjer for nordisk samarbejde med de baltiske lande fra 2014 er det udvidede begreb nordisk-baltisk nytte igen blevet erstattet af begrebet nordisk nytte, selvom det nu er oversat til "Nordic synergies" i den engelske version. Det vil sige, at Nordisk Ministerråd ifølge retningslinjerne har sit ansvarsområde i Baltikum på "områder, hvor det fællesnordiske samarbejde giver en større nordisk nytte [Nordic synergies i den engelske udgave] end bilateralt samarbejde", mens dets kontorer har til opgave at spille "en central koordinerende rolle i gennemførelsen af fællesnordiske initiativer på områder af nordisk nytte [Nordic synergies i den engelske udgave]".^[271] Da retningslinjerne for nordisk-baltisk samarbejde, der er blevet vurderet at fungere tilfredsstillende, ikke er blevet ændret

siden 2014, har kontorerne fortsat til opgave at fungere som katalysatorer i initiativer, der skaber nordisk nytte.^[272] Det bør dog bemærkes, at en ganske nylig NordForsk-workshop med deltagelse fra de nordiske organisationer i de baltiske lande drejede sig om spørgsmålet om merværdi i det baltisk-nordiske forskningssamarbejde.^[273]

I interviews, der blev givet i forbindelse med denne rapport, gav embedsmænd fra kontorerne udtryk for en høj grad af fortrolighed og identifikation med begrebet Nordic added value.^[274] En af embedsmændene understregede, at Nordic added value er "den overordnede idé bag alt, hvad vi gør" og et spørgsmål om "at være stærkere sammen" samt at tale med én stemme politisk og økonomisk om de mange aspekter, hvor landene i Norden er enige.^[275] En anden embedsmand formulerede begrebet som et udgangspunkt for at spørge både, hvad Norden kan bidrage til og vinde ved konkrete projekter, samtidig med at embedsmanden specificerede, at både bidrag og resultater kan måles på forskellige måder – penge, indflydelse, branding, politiske resultater, for at nævne et par stykker – hvilket betyder, at der er brug for klare indikatorer, hvis Nordic added value skal måles.^[276]

Mere konkret nævnte embedsmænd fra såvel baltiske som russiske kontorer, at en vigtig forudsætning for at skabe Nordic added value var, at to eller flere nordiske lande deltog i de projekter, de faciliterede. Denne "gyldne regel" er vigtig, argumenterede de, fordi den gav mulighed for sammenligninger af *best practices* i de nordiske lande, som kunne være lærerige for både baltiske/russiske og nordiske partnere.^[277] En embedsmand beskrev en *modus operandi*, hvor det nordiske kontor tilførte værdi ved at "nordisere" lokale begivenheder og projekter ved at facilitere nordiske bidrag frem for selv at igangsætte sådanne projekter – bidrag der generelt blev vel modtaget og værdsat.^[278]

Om end sjældent benævnt som Nordic added value, citeres der ofte begreber, der artikulerer det ønskede udbytte af det fælles nordiske samarbejde i forbindelse med de støtteprogrammer, der forvaltes af de baltiske kontorer. De mest hyppigt anvendte begreber i denne forbindelse er Nordic benefit og Nordic synergy, mens der ofte opridses formål, der sættes i forbindelse med begrebet Nordic added value. Målene for det nordisk-baltiske mobilitetsprogram for offentlig forvaltning omfatter f.eks.: "fremme af videnoverførsel til gensidig fordel"; "fælles nordisk-baltisk udnyttelse af forskellige EU-midler og projektf finansiering"; "øge regionens globale konkurrenceevne"; og deltagelse af deltagere fra tre eller flere lande.^[279] Desuden bliver støttemodtagerne bedt om at vurdere kvalitativt, hvordan projektet har gavnet det nordisk-baltiske samarbejde.^[280] Ansøgere til støtteprogrammet for nordisk-baltisk NGO-samarbejde bedes redegøre for, om det prospektive projekt vil "generere nogen nordiske fordele, udnytte nogen specifikke nordiske kompetencer eller alternativt overføre viden fra eller til de nordiske lande", eller om der er "andre støtteargumenter for, at projektet drives under dette programs regi og med finansiering fra Nordisk Ministerråd".^[281] Hvad sådanne nordiske fordele, kompetencer eller argumenter kan indebære, specificeres ikke nærmere i ansøgningsvejledningen, men formålet med programmet er skitseret som følger:

- Netværkssamarbejde inden for prioriterede områder
- Overførsel af viden til gensidig fordel inden for forskellige sektorområder
- Erfaringsudveksling om *best practice*
- Kapacitetsopbygning i civilsamfundet^[282]

Nordic added value fungerer dermed primært som et overordnet mål snarere end som et operationaliserbart princip, om end et mål, der er bundet til konkrete praksisser for videnoverførsel, netværksdannelse, sammenligninger og udveksling af *best practice* og lignende praksisser baseret på gensidighed sammen med branding af nordiske kulturelle og samfundsmæssige træk og generel repræsentation af nordiske interesser, perspektiver og værdier i den baltiske (og tidligere nordvestrussiske) kontekst.

Betydninger af Nordic added value

Nordisk Råds kontorer i de baltiske lande og de nu nedlagte kontorer i Nordvestrusland udgør et særtilfælde blandt institutionerne i det nordiske samarbejde, da de er placeret og opererer uden for selve Norden. De udgør en nordisk kulturdiplomatisk tilstedeværelse i en ikke-nordisk kontekst, og de har til formål at fremme nordiske interesser og formodede nordiske værdier og perspektiver over for et udenlandsk publikum, ofte i tæt samarbejde med de nordiske ambassader. Samtidig opfordrer de til og faciliterer samarbejde, der involverer lokale partnere.

Denne kontekst afspejles i betydningen, som Nordic added value tillægges på de baltiske og russiske kontorer. Embedsmænd på de baltiske kontorer knytter generelt Nordic added value til legitimiteten af det regionale samarbejde og den nordiske tilstedeværelse i de baltiske lande. Ifølge en af interviewpersonerne er jagten på Nordic added value på de baltiske kontorer ofte knyttet til en generel følelse af, hvad der overordnet ses som godt for de nordiske lande, mens en anden interviewperson understregede, at Nordic added value er sammenkædet med branding – "at blive set, at blive hørt, at blive lyttet til" – og med at Norden spiller en aktiv rolle i verden ved at tage ansvar og leve op til sit eget selvbillede på de områder, hvor de nordiske lande hævder at være verdens førende.^[283]

Samtidig blev der i interviews argumenteret for, at grundlaget for samarbejdet mellem de nordiske og baltiske lande – såvel som mellem de nordiske lande og Rusland – skulle være til gensidig fordel, hvilket giver en udvidet forståelse af Nordic added value, der falder i tråd med det tidligere benyttede begreb nordisk-baltisk nytte [*Benefit*].^[284] Kulturens rolle i det nordisk-baltiske samarbejde er blevet fremstillet i overensstemmelse hermed, og samarbejdsretningslinjerne fra 2006 til 2008 argumenterer for, at en fælles kulturforståelse også er blevet fremstillet som "et bindevæv af gensidigt nordisk-baltisk samarbejde", der evt. kan støtte "fælles adgang til udviklingen af demokratiske samfund med respekt for menneskerettighederne og med åbne økonomier".^[285]

Det blev dog også bemærket, at det ikke bør tages for givet, at nordiske interesser altid stemmer overens med, hvad der er gavnligt set fra et baltisk synspunkt.^[286] Denne spænding er tilbagevendende og afspejler kontorernes dobbelte formål, nemlig at handle ud fra nordiske interesser samt facilitere nordisk-baltisk samarbejde. På trods af det nye fokus på gensidighed i nordisk-baltiske relationer som blev implementeret i Nordisk Ministerråds retningslinjer i midten af 2000'erne, havde kontorerne stadig til opgave at fungere som "eksponenter for alt, hvad der er '**nordisk**'" [fremhævelse i original].^[287] Det har blandt andet fået kritikere til at argumentere for, at kontorerne repræsenterer et asymmetrisk forhold i det nordisk-baltiske samarbejde.^[288]

I denne forbindelse bemærkede en interviewperson, at det er temmelig udfordrende at sælge Vision 2030 i for eksempel baltisk sammenhæng, selvom der måtte være sympati for dens overordnede mål, da de baltiske kontorer – og internationalt samarbejde i mere bred forstand – ikke er nævnt i Vision 2030, ligesom de baltiske lande ikke blev adspurgt under udarbejdningen af visionsdokumentet.^[289] Alligevel udtrykker embedsmænd på de baltiske kontorer en klar tro på, at visionen også er gældende for deres arbejde, og giver udtryk for at de bestræber sig på at forfølge alle tre af visionens strategiske prioriteter.^[290]

Desuden lægger kontorerne i de baltiske lande og Nordvestrusland som kulturdiplomatiske institutioner, der opererer uden for Norden, særlig vægt på kulturelle og samfundsmæssige værdier, også i forhold til Nordic added value. Sondringen mellem Nordic added value og nordiske værdier mere bredt er tilsyneladende ret uklar. I programdokumenter har begreber som "Nordic benefit" og "Nordic advantage" siden begyndelsen af 2000'erne været knyttet til nordiske værdier i forhold til samarbejde med geografiske områder, der grænser op til Norden,^[291] og denne betydning er også blevet inkorporeret i begrebet Nordic added value. Med andre er Nordic added value blevet forstået som *adding Nordic values*, altså promovning af nordiske værdier til baltiske og russiske kontekster, herunder i problemstillinger knyttet til demokrati, ligestilling og kønsroller, innovation, klima og bæredygtighed. Som en del af dette fremstår forestillingen om, at de nordiske lande har en stærkere stemme, hvis man taler med én stemme, tydeligt. Det fremgår dog også tydeligt, at nogle af de antageligt nordiske værdier mødes med skepsis i dele af de baltiske samfund – såsom dem der vedrører køn og migration.^[292]

På det mere praktiske plan er Nordic added value også knyttet til fordele ifm. omkostningsdeling muligheden for at nordiske kulturproducenter eller -udstillinger for eksempel kan tage på "turné" i alle tre baltiske lande i stedet for blot at besøge ét kontor^[293], vidensudveksling, deling af *best practices*, facilitering af tværsektorielt samarbejde og opdeling af fagområder på tværs af de forskellige kontorer. Disse fordele er dog ofte men ikke altid italesat som praksisser, der skaber Nordic added value ved at facilitere promovningen af nordiske værdier. Det blev f.eks. bemærket i et interview, at Nordic added value ikke altid kunne skabes eller

beskrives af kontoret i Sankt Petersborg, men ville være afhængig af udvekslinger, der ville give russere mulighed for at observere for eksempel, hvordan forskellige kønsroller afspejles i de nordiske samfund.^[294]

Embedsmænd på kontorerne udtrykte generelt usikkerhed over for, hvorvidt det var muligt at måle den konkrete Nordic added value af arbejdet på kontorerne.^[295]

Denne skepsis over for gennemførligheden – eller sågar ønskværdigheden – af at måle Nordic added value kan hænge sammen med, at Nordic added value på de baltiske og russiske kontorer særligt ofte forstås i relation til kulturelle og samfundsmæssige værdier. Værdier og holdninger er generelt svære at kvantificere, og det er sjældent muligt at vide, hvornår og i hvilket omfang resultater på bestemte parametre i de baltiske lande kan tilskrives nordiske indsatser – f.eks. i forhold til større samfundsmæssige problemstillinger som bæredygtighed, hvor den nordiske indsats blot er en blandt mange faktorer, der potentielt skaber forandring.^[296]

Slutteligt knyttede embedsmænd på de baltiske kontorer også Nordic added value til geopolitiske og sikkerhedsmæssige problemstillinger. Sådanne problemstillinger ligger formelt set uden for det nordiske samarbejde, men danner stadig den kontekst, hvori kontorerne opererer, og den har ændret sig drastisk i løbet af det sidste årti. Ifølge en af embedsmændene blev Finlands tiltrædelse til NATO opfattet som en værditilvækst til det nordisk-baltiske samarbejde i den lokale kontekst,^[297] mens en anden embedsmand fremhævede, at "samarbejde, der omfatter Baltikum, repræsenterer merværdi eller nytte for Norden", eftersom de nordiske og baltiske lande alle er små lande med interesse i at slå sig sammen.^[298]

Forskning og innovation

Dette underkapitel behandler spørgsmålene Nordic added values historie, nuværende brug og betydning i udvalgte nordiske institutioner, der udfører eller faciliterer forskning og/eller innovation. Følgende institutionerne behandles i dette underkapitel:

- [Nordens Velfærdscenter](#)
- [Nordregio](#)
- [NordForsk](#)
- [Nordisk Energiforskning](#)
- [Nordic Innovation](#)

Nordens Velfærdscenter

Emilia Berg

Nordens velfærdscenter er en officiel institution under Nordisk Ministerråd for Social- og sundhedsanliggender (MR-S) og fungerer som platform for nordisk samarbejde inden for social- og sundhedssektoren. Den er ansvarlig for samarbejder om sundheds- og sociale forhold samt nogle tværsektorielle initiativer. Den har i dag i alt 27 ansatte fordelt på to kontorer i Stockholm og Helsinki. Mens institutionen hovedsageligt opererer på skandinaviske sprog, bruges engelsk også i dets daglige aktiviteter. Ved at indsamle og dele viden om velfærdsspørgsmål sigter institutionen efter at tilbyde stærkere redskaber til politikudformning samt til at fremme sundhed og trivsel. Institutionens fokusområder omfatter folkesundhed, handicap, integration af flygtninge og migranter samt velfærdspolitik, der omfatter børn og unge, ældre mennesker og velfærdsteknologi. Institutionens formål er at bidrage til udviklingen af velfærdsinitiativer i Norden og bidrage med viden, der kan danne grundlag for politiske beslutninger på nationalt, regionalt og lokalt niveau.

Nordens Velfærdscenters historie

Selvom det nordiske velfærdssamarbejde har dybe historiske rødder tilbage til slutningen af 1800-tallet, blev det socialpolitiske samarbejde først en integreret del af Norden i efterkrigstiden.^[299] Siden da har det været grundlæggende for regionens identitet, da det har været sammenflettet med udviklingen af omfattende velfærdsstater og den nordiske velfærdsmodel.^[300] Grundlaget for Nordens Velfærdscenter blev lagt i perioden mellem 1960'erne og 1980'erne, hvor der blev etableret forskellige nordiske institutioner dedikeret til velfærdssektoren.^[301] Nordens Velfærdscenter blev formelt etableret i 2009 efter et omfattende reformarbejde, der indebar organisatoriske omstruktureringer og fusioner inden for det officielle nordiske samarbejde i social- og sundhedssektoren.^[302]

Institutionshistorikken for Nordic added value

Forud for etableringen af Nordens Velfærdscenter blev begrebet nordisk nytte diskuteret inden for rammerne af de nordiske institutioners vurderingsprocesser inden for social- og sundhedssektoren. Efter Nordisk Ministerråds og Nordisk Råds overordnede reformrapport for det officielle nordiske samarbejde i 1995 besluttede Nordisk Embedsmandskomité for social- og sundhedsspørgsmål (EK-S) i 2003 at udføre en analyse af sektorens institutioner, med fokus på et administrativt-økonomisk perspektiv.^[303] Vurderingen, der blev udført af en ekstern evaluators, omfattede de seks institutioner inden for EK-S samt to institutioner inden for arbejdsmarkeds- og ligestillingssektorerne. Vurderingen omhandlede ikke i særlig grad institutionernes aktiviteter, men søgte snarere at forenkle ledelsen og administrationen, og den så samtidig på niveauet af engagement og kompetence inden for institutionernes rammer. Konceptet nordisk nytte var knyttet til samarbejdsresultaterne og blev beskrevet som udgangspunktet for alle nordiske aktiviteter. Ydermere beskrev den eksterne evaluators nordisk nytte som bærende relateret til aktiviteter, der ellers ikke ville blive udført, eller som det ville være bedre at udføre som en del af det nordiske samarbejde.^[304]

Evalueringen i 2003 blev efterfulgt af endnu en vurdering bestilt af EK-S, denne gang for at gennemgå og evaluere substansen af de seks institutioner og de to samarbejdsorganer, der opererede inden for det social- og sundhedspolitiske område.^[305] Gennemgangen, der ligeledes blev udført af en ekstern ekspert, havde til formål at sikre større effektivitet og en mere målrettet indsats inden for de prioriterede områder i politiksektoren.^[306] I den sammenhæng blev begrebet nordisk nytte nævnt blandt reformens målsætninger. Det omfattede et mål om at forbedre institutionernes potentiale til at fungere som et redskab, hvormed EK-S kunne nå de politisk fastsatte målsætninger, der leverer nordisk nytte. I praksis var begrebet knyttet til den effektive og målrettede anvendelse af nordiske midler med øget fokus på behovene inden for social- og sundhedspolitik samt nordisk nytte. Ud over kravene til nordisk nytte, der blev udarbejdet i 1995, foreslog den eksterne evaluators at føje en ny dimension til begrebet ved at knytte det tydeligere til institutionernes internationale drift.^[307]

Efter vurderingerne i begyndelsen af 2000'erne og etableringen af Nordens Velfærdscenter har begreber som "benefit", "synergy" og "added value" været synlige på tværs af talrige styrende dokumenter inden for den nordiske social- og sundhedspolitiske sektor. For eksempel har begrebet "synergy" (omtalt som "nyttes" i skandinavisksprogede udgaver af de samme dokumenter) været et gennemgående element i samarbejdsprogrammerne for social- og sundhedsspørgsmål siden 2009. Det er blevet anerkendt som et centralt styrende princip for sektorens aktiviteter med det formål, at de deltagende lande opnår merværdi, når de behandler og løser opgaver på nordisk niveau. Desuden har det

ofte været forbundet med bestræbelser på at fremhæve nordisk gensidig afhængighed og bestræbelser på at løfte regionens kompetence og konkurrenceevne.^[308]

Nuværende brug af Nordic added value

Nordens Velfærdscenter har ikke fremsat en selvstændig definition af begrebet Nordic added value i forbindelse med det nordiske samarbejde om sundheds- og socialpolitik. På trods af dette optræder begrebet i talrige dokumenter, der danner rammerne for institutionen, og det anvendes i vid udstrækning som et redskab inden for projektplanlægning, implementering og evaluering samt i institutionens årsrapporter og andre regulerings- og styringsmaterialer.

Den nuværende brug af Nordic added value blev undersøgt inden for rammerne af det nordiske samarbejde om social- og sundhedspolitik af Emilia Berg i et kandidatspeciale i 2023. Specialet undersøgte og sammenlignede forståelsen af begrebet blandt personer, der arbejder i eller med nordisk samarbejde inden for sociale spørgsmål og sundhedspolitik på to separate niveauer af det formelle nordiske samarbejde, herunder dem, der er ansat af Nordisk Ministerråd og involveret i Nordens Velfærdscenters beslutningstagning, samt eksterne interessenter der deltager i de mange netværk koordineret af Nordens Velfærdscenter.^[309]

Det fremgår tydeligt af undersøgelsen, at Nordic added value anvendes i flere sammenhænge (se [Tabel 2](#)).^[310] Begrebet bruges for det første til at skitsere formålet med og funktionerne for Nordens Velfærdscenter som helhed, som afbildet i 1995-rapporten fra Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd samt sektorvurderingsrapporten fra 2007. For det andet betegner begrebet forudsætninger og egenskaber, der udgør og faciliterer samarbejde. Eksempelvis er eksistensen af ens sociale systemer på tværs af Norden en forudsætning for meningsfuldt samarbejde inden for det samfundspolitiske forskningsfelt. Desuden er begrebet en forudsætning for projekter, der gennemføres på Nordisk Velfærdscenter, da det bruges som et vurderingskriterium for støtte til f.eks. nordisk samarbejde mellem organisationer for mennesker med handicap. Endelig kan begrebet henvise til potentielle og håndgribelige fordele, resultater og præstationer, der stammer fra samarbejdsindsatsen i sektoren.

Tabel 2 Nordic added value som et redskab i Nordens Velfærdscenter.

Brugskontekst	Forklaring
Institutionens mandat, udvikling og aktiviteter	<ul style="list-style-type: none">• Institutionens overordnede formål, opstiller rammer for dens mål og formål.• Evalueringskriterier for institutionen, herunder hvad institutionen opnår, hvordan dens drift og tjenester fungerer, og hvordan de kan udvikles i fremtiden.• En vejledning for alle institutionens aktiviteter der går ud over de praktiske og professionelle samarbejdsresultater, mens der tages hensyn til Vision 2030.
Forudsætninger og egenskaber	<ul style="list-style-type: none">• Ensartede sociale systemer faciliterer samarbejde.• Vurderingskriterier for at modtage støtte.
Fordele, virkninger, resultater	<ul style="list-style-type: none">• Mulige og konkrete fordele, virkninger og resultater af samarbejdet, såsom øget viden, udveksling af erfaringer, udvikling af (ny) viden, et større nordisk kontaktnetværk for deltagere og fremme af organisations- og kompetenceudvikling.

Betydninger af Nordic added value

I lighed med tidligere forskning om begrebet Nordic added value bekræfter resultaternes af Bergs undersøgelse, at begrebet kendetegnes af en vis grad af elasticitet og tvetydighed, afhængigt af synsvinklerne hos de personer der anvender det. Det har derfor vist sig at være vanskeligt at operationalisere og fastslå en enkelt definition af begrebet. Desuden bruges forskellige oversættelser – og udtryk som "benefit", "synergy" og "added value" – ofte i flæng. På trods af elasticiteten og de forskellige termer, der bruges til at beskrive Nordic added value, lod deltagerne i undersøgelsen til at være relativt fortrolige med begrebet Nordic added value (nordisk merværdi og nordisk nytte, ofte brugt i flæng). Interessant nok var forståelsen af begrebet blandt de deltagere, der sagde, at de ikke var fortrolige med det, ikke væsentligt forskellig fra eller uforenelig med forståelsen blandt dem, der følte sig fortrolige med begrebet. Denne konstatering tyder på, at begrebets betydning muligvis er (eller synes at være) selvindlysende i praksis, hvilket indikerer, at personer der er involverede i nordisk samarbejde ikke nødvendigvis aktivt forfølger denne merværdi eller indser, at der løbende skabes merværdi.^[311]

Ser man på begrebets dybere betydninger, viser resultaterne, at begrebet kan forstås i både symbolske og pragmatiske termer – noget der kan være medvirkende til at fastlægge og opnå de ønskede resultater og målsætninger for nordiske samarbejdsindsatser.^[312]

For det første er begrebet dybt forankret i symbolske og filosofiske forestillinger sammenflettet med den fælles baggrund og de fælles værdier, der er knyttet til de nordiske modeller for velfærdsstaten. Ifølge undersøgelsens konklusioner er opfattelsen af disse fælles værdier, at de ikke blot fremmer sammenhængen, tilliden og følelsen af samhørighed blandt de nordiske lande, men at de også styrker den "nordiske families" kollektive indflydelse på globalt plan. Endvidere lader det til, at opfattelsen af, at de nordiske lande har en række fælles værdier og ensartede velfærdssystemer, er med til at facilitere samarbejdet og bidrage til gensidig forståelse inden for velfærdssektoren. Dette afspejler en forståelse af, at nordisk samarbejde er interessedrevet – det vil sige, at Nordic added value skabes til fælles gavn og for alle nordiske borgere.

For det andet kan begrebet forstås i pragmatiske termer – som et fælles ståsted, der giver mulighed for udveksling og deling af eksempler, praksisser og erfaringer, hvad enten de er positive eller negative. Deltagerne i såvel undersøgelser som interviews fremhævede, at de nordiske lande på grund af den læring og inspiration, der kan opstå gennem vidensudvekslingen, kan drage nyttige sammenligninger, der kan bruges og anvendes i nationale sammenhænge til at hjælpe udviklingen i både de enkelte lande og regionen som helhed. Samtidig kan denne proces medføre positiv konkurrence mellem de nordiske lande og følgelig et mere nyttigt samarbejde og mere nyttige sammenligninger i en kontinuerlig cyklus.^[313]

Resultaterne af spørgeskemaundersøgelserne og interviewene udført i Bergs speciale tyder på, at Nordic added value inden for det nordiske samarbejde om social- og sundhedspolitik ansues gennem en (social-)politisk linse snarere end en økonomisk linse. Skønt ressourcensammenlægning blev nævnt i spørgeskemaundersøgelserne, var det ikke nødvendigvis med henblik på stordriftsfordele, men snarere ud fra det rationale, at det er logisk at kombinere ressourcer og ekspertise i betragtning af de relativt små nordiske befolkninger. Dette demonstreres for eksempel i indsatser over for døveblinde personer eller andre sjældne tilstande og sygdomme.

Begrebet Nordic added value blev også kritiseret blandt deltagerne i undersøgelsen. For det første blev der sat spørgsmålstegn ved begrebet for dets øjensynlige mangel på indholdsmæssig betydning, og at det ofte blev anvendt i nordisk retorik og taler uden nogen klare praktiske implikationer. For det andet blev det bemærket, at udtrykkets abstrakte natur gør det vanskeligt at kvantificere eller måle det. Samtidig blev der argumenteret for, at et overdrevet fokus på måling og granskning af begrebet også potentielt kan begrænse det nordiske samarbejdes organiske og mangfoldige karakter, som ifølge en af de interviewede historisk har haft det bedst, når det blev behandlet ud fra princippet om at "lade alle blomsterne blomstre".^[314]

Nordregio

Frederik Forrai Ørskov

Nordregio er et internationalt forskningscenter for regional udvikling og planlægning under Nordisk Ministerråd. Nordregio har base i Stockholm og mere end 45 faste medarbejdere.^[315] Dets strategiske mandat er fastsat af Nordisk Ministerråds ministre med ansvar for regionalpolitik (MR-R), og det definerer Nordregios rolle som et nordisk institut for forskning, politisk rådgivning og analyse med fokus på politikrelevant forskning med betydning for bæredygtig regional udvikling og planlægning.^[316]

Ud over regional udvikling anfører forskningscentret sine kerneforskningsområder som regional udvikling, landdistriktsudvikling, byplanlægning, demografi og regeringsførelse, mens indsatsen også drejer sig om udvikling af kortlægningsværktøjer, GIS-analyse, statistik på tværs af grænser og komparativ statistik samt outreach-arbejde. De halvårslige *State of the Nordic Region*-rapporter indtager en fremtrædende plads blandt institutionens bestræbelser på at tilbyde relevant viden til politiske beslutningstagere i Norden.

Udover økonomisk støtte fra Nordisk Ministerråd modtager Nordregio projektstøtte gennem internationale finansieringsorganer og fra nationale og regionale myndigheder.^[317] Nordregio er en officiel forskningsenhed under EU's statistiske kontor, Eurostat, og er involveret i forskningsaktiviteter på nationalt, nordisk og europæisk plan.^[318] En betydelig andel af medarbejderne er ikke-nordiske forskere, og dets officielle arbejdsprog er engelsk.

Nordregios historie

De nordiske samarbejdsministres beslutning om at etablere Nordregio blev truffet i oktober 1996, og institutionen startede sin drift under Nordisk Ministerråd den 1. juli 1997. Etableringen kom i kølvandet på reformerne af Nordisk Ministerråd i 1995 og var reelt resultatet af en sammenlægning af tre andre nordiske institutioner: Nordisk Institut for Regionalpolitisk Forskning (NordREFO), Nordisk Institut for Samfundsplanlægning (NORDPLAN), og den Nordiske Gruppe for Regional Analyse (NOGRAN). Disse institutioner havde eksisteret siden henholdsvis 1967, 1968 og 1979, så mange af Nordregios kerneopgaver havde allerede været en del af rammerne for det nordiske samarbejde i tre årtier.^[319]

De oprindelige vedtægter for Nordregio definerede institutionens opgaver som værende at udvikle og formidle relevant viden til myndigheder, der beskæftiger sig med regional udvikling og planlægning i Norden.^[320] Nordregios nuværende vedtægter blev implementeret i 2014, mens dets målsætninger og budget siden 2015 er blevet fastlagt årligt i et bevillingsbrev fra Nordisk Ministerråd.^[321]

Institutionshistorikken for Nordic added value

Nordisk nytte-begrebet var en del af den proces, der førte til fusionen hvorved Nordregio blev etableret i 1997. Fusionen skete nemlig i kølvandet på *Nordisk nytte-reformrapporten* fra 1995, som evaluerede to af Nordregios forgængere, NordREFO og NORDPLAN. Begge institutioner blev vurderet til at bidrage med en "lav" mængde nordisk nytte, blandt andet på grund af manglende synergier mht. kompetencer, manglende gennemslagskraft og mangel på en unik profil og kompetencer sammenlignet med tilsvarende nationale institutioner. Rapporten anbefalede for begge institutioner, at grundstøtten fra Nordisk Ministerråd blev inddraget, og at institutionerne blev finansieret gennem projektbaserede midler – herunder gennem EU-projekter – og via brugerbetaling for institutionens ydelser på regionalt og nationalt plan.^[322]

I tråd med Nordisk Ministerråds standardvedtægter for dets underinstitutioner slog Nordregios oprindelige vedtægter fast, at Nordregio skulle "bidrage til den nordiske nytte, så aktiviteterne skaber nordisk merværdi ud over de rent faglige samarbejdsresultater"^[323] – en formulering der stadig findes i Nordregios nuværende vedtægter efter den seneste revision i 2014.^[324]

Ud over disse standardformuleringer behandlede Nordregio problemstillinger vedrørende "added value" i sin engelsksprogede konceptualisering på et relativt tidligt tidspunkt sammenlignet med de fleste andre grene af det nordiske samarbejde. For eksempel fik Nordregio i 2012 – forud for Europa-Kommissionens 2014-2020 programperiode for sine fem fælles strategiske rammefonde og Den Europæiske Fond for Regionaludvikling – en bestillingsopgave af Nordisk Komité af Seniorembeds mænd for Regionalpolitik (EK-R). Den lød på at "facilitere udvælgelsen af tematiske mål, der kan sikre merværdi på tværs af grænser i de kommende programmeringsområder, der involverer de nordiske lande."^[325] Rapporten operationaliserede "territorial merværdi [*territorial added value*]" som en målestok til at evaluere og prioritere programmer med nordisk involvering via det, der blev identificeret som fire typer territorial merværdi, der alle blev opfattet som mulige resultater af territorielt samarbejde:

1. læringsmuligheder/organisatorisk og politisk læring
2. løsninger på fælles problemer
3. generering/mobilisering af kritisk masse
4. oprettelse af strukturer for yderligere samarbejde^[326]

Noget sigende og som det ligeledes har været tilfældet i NordForsk og i det nordiske samarbejde i det hele taget (se kapitlerne En historisk oversigt og NordForsk) foregik rapportens diskussion og operationalisering af begrebet med henvisning til brugen af begrebet i en EU-kontekst, her med hensyn til EU's europæiske territoriale samarbejdsprogrammer. Tilsvarende havde et

Nordregio-arbejdsrapport fra 2009 allerede diskuteret den "added-value" der lå i at antage "en makroregional tilgang" til Østersøregionen med henvisning til en transeuropæisk facilitering af "European added-value" i nationale og regionale udviklingsstrategier.^[327]

Omkring midten af 2010'erne var Nordregio begyndt at anvende begrebet Nordic added value, f.eks. i institutionens visionserklæring, hvor begrebet optrådte som en del af institutionens ambitioner om "synlighed og outreach", navnlig at Nordregio var "forpligtet til at fremme Nordic added value ved at fungere som vidensmægler mellem praktikere og forskere" og ved at stille forskning til rådighed for målgrupper og interessenter.^[328] En Nordregio-forfattet synteserapport, der formidlede arbejdet i "Nordisk arbejdsgruppe for grøn vækst – innovation og iværksætterånd 2013-2016", nedsat af Nordisk Ministerråd, diskuterede "nordisk samarbejdes merværdi mht. regional grøn vækst" inklusive "merværdien [*the added value*] i nordisk samarbejde på tværs af grænser" som et af nøgleelementerne i et foreslået udkast til en vision for nordisk regional vækst, der muliggjorde en "mangfoldig, men samlet og klar nordisk stemme". Begrebet Nordic added value var ikke eksplicit defineret i rapporten, men det beskrev de konkurrencemæssige fordele, der kunne opnås gennem nordisk samarbejde i den grønne bioøkonomi og muligheden for at mindske nordiske svagheder gennem samarbejde.^[329]

I Nordregios 2020-strategi, der blev godkendt i 2016, var Nordic added value igen knyttet til bæredygtig udvikling, og Nordregios "hovedmål" blev beskrevet som fremme af "bæredygtig regional udvikling og Nordic added value". Det blev også nævnt, at Nordregio skulle bidrage til håndteringen af globale problemstillinger (såsom hurtige demografiske ændringer, voksende samfundsmæssige uligheder og klimaforandring) og fremtidige problemer for Norden ved at "arbejde tæt sammen med nationale, regionale og lokale interessenter for at finde bæredygtige politiske løsninger og fremme Nordic added value". De primære metoder til at opnå dette blev beskrevet som produktion af ny viden, metoder og redskaber til udvikling af politikker skræddersyet til Nordens særlige forhold og identifikation af "vækstpotentiale" i både land- og byområder.^[330] I samme dokument blev Nordic added value også anvendt i forbindelse med et såkaldt milepælsprojekt om samhørighed og territorial udvikling kaldet RELOCAL, der transponerede nordiske casestudier og erfaringer med regional udvikling til en europæisk skala. I denne sammenhæng blev Nordic added value fortolket i den forstand, at landene i Norden tilfører merværdi til den europæiske kontekst.^[331] Merværdikonceptet, som Nordregio tidligere havde diskuteret med henvisning til dets anvendelse i Europa-Kommissionens territoriale samarbejds- og samhørighedsprogrammer, blev nu brugt til at beskrive nordiske bidrag til netop disse europæiske politikområder.

Nuværende brug af Nordic added value

Nordregios seneste strategi dækker årene 2021 til 2024 og fastslår, at institutionen "definerer sine aktiviteter bidrag til skabelsen af Nordic added value via faciliteringen af samarbejde mellem nordiske interessenter", mens dens forskning beskrives som et væsentligt bidrag til "nordisk samarbejde og synergier", der ydermere synliggør nordiske politikker, erfaringer og kompetencer internationalt.^[332] I sin programerklæring fremstiller Nordregio sig selv som en institution, der arbejder mod at skabe "nordiske synergier" gennem en række målsætninger og principper, der strukturerer institutionens daglige drift. Disse omfatter: produktion af videnskabelig forskning af høj kvalitet; udvikling af nordisk statistik på lokalt, regionalt og nationalt niveau; kritiske sammenligninger og identifikation af *best practice*; støtte til politiske beslutningstagere; formidling af "nordiske løsninger" og komparativ forskning inden for og uden for regionen; og facilitering af synergier mellem forskellige politiske sektorer.^[333]

Nordic synergies er altså et begreb, der ofte anvendes sammen med "added value", når det skal beskrive værdien af Nordregios arbejde i et nordisk perspektiv, både som et tilsigtet overordnet resultat og som et arbejdsprincip. Det fremgår ikke klart af strategidokumenterne, at Nordic synergy og Nordic added value adskilles som forskellige begreber; en af interviewpersonerne oplyste da også, at de to begreber fortolkes som mere eller mindre synonyme.^[334] En anden interviewperson definerede Nordic added value som princippet om, at samarbejde på nordisk skala skal tilføre noget ekstra – noget som ikke kunne opnås, hvis de nordiske lande arbejdede på egen hånd, og at dette noget ekstra bør være samfundsmæssigt gavnligt, hvad enten det er en del af politikudviklingen, forbedringen af demokratiske processer eller noget andet.^[335]

I det seneste bevillingsbrev fra institutionen, der kan læses online (fra 2022), angives det, at nordisk nytte blandt andet opnås ved at:

- facilitere et samarbejde mellem nordiske aktører, der bringer aktørerne tættere på de regionale udviklingsmål knyttet til Vision 2030,
- fremhæve nordiske samarbejdes added value [merværdi] i forskellige projekter og løsninger gennem kommunikations- og outreach-arbejde og derved skabe synlighed i og uden for regionen,
- opfordre til videnudveksling mellem relevante aktører,
- indsamle og præsentere sammenlignelige data og give et overblik over udviklingen på regionalt og kommunalt plan på tværs af de nordiske lande,
- mødes og samarbejde for at øge den intranordiske forståelse og viden og videreudvikle det nordiske tilhørsforhold,
- identificere fælles nordiske udfordringer og det nordiske samarbejdes potentiale for at fremskynde den grønne omstilling og facilitere en nordisk diskussion om problemstillingen,

- bidrage til de strategiske ambitioner i Vision 2030, f.eks. ved at oplyse om muligheder relateret til mobilitet og integration og tilbyde relevante digitale tjenester, og
- dele viden og erfaringer der er relevante for at indfri ambitionerne i Vision 2030 på tværs af Norden på lokalt, regionalt og nationalt niveau^[336].

Vidensudveksling, identifikation af *best practices*, komparativ forskning og udvikling af tværregionale geografiske data er andre aspekter, der også blev fremhævet som Nordregios særlige bidrag til Nordic added value i et interview med en af institutionens forskere.^[337] I en nylig policy brief, der behandler nordisk samarbejde om fjernarbejde og multilokalitet, fremhævedes forskellene mellem regionens politiske tiltag som det forhold, der indeholdt "det største potentiale for Nordic added value", hvis det blev underlagt et styrket nordisk samarbejde og "inter-nordisk læring om problemstillinger knyttet til og implikationerne af fjernarbejde ift. regional udvikling og planlægning".^[338]

Endelig reflekterede en af interviewpersonerne over vanskelighederne ved at måle Nordic added value i praksis. Selvom Nordregio foretager målinger på specifikke indikatorer for rækkevidde mht. publikum og gennemfører spørgeskemaundersøgelser med relevante interessenter, er nogle af institutionens vigtigste funktioner i det nordiske samarbejde meget sværere at måle på. Disse omfatter dets funktion som facilitator for uformelle diskussioner og vidensudveksling mellem nordiske embedsmænd, der arbejder inden for de relevante politikområder, skabelse af ikke-hierarkiske læringsmiljøer og udvikling af politikker i tæt samspil med relevant samfundsvidenskabelig forskning. Især Nordregios evne til at samle mennesker fysisk til uformel udveksling af viden og erfaringer blev fremhævet som et væsentligt element i ikke bare Nordregios arbejde, men i det nordiske samarbejde i det hele taget.^[339]

Betydninger af Nordic added value

Skønt organisationen primært arbejder på engelsk, synes den skandinaviske standardækvivalent til begrebet Nordic added value at være nordisk nytte snarere end nordisk merværdi, omend det ikke lader til at grunde i en bevidst skelnen.^[340] Bevillingsbrevet for 2022, der skitserer forholdet mellem Nordisk Ministerråd og Nordregio, beskriver den nordiske nytte i institutionens samlede indsats samt i hvert af dens delmål. Når det kommer til Nordic added value i Nordregios aktiviteter som helhed, beskrives de som:

”

baseret på en antagelse om, at de nordiske lande kan lære af hinanden og skabe Nordisk nytte [skrevet med stort i originalversionen] gennem forskningsprojekter, som blandt andet er baseret på nordiske sammenligninger, feltarbejde og kvantitative og kvalitative undersøgelser med det formål at skabe øget vidensudveksling og et stærkere nordisk tilhørsforhold gennem projektgrupper med deltagere fra alle nordiske lande og regioner.^[341]

Samtidig optræder nordisk merværdi i et af to overordnede præstationsmål for institutionen, som fastslår, at:

”

Nordregio skal demonstrere, at institutionens forskning, rådgivning og analyser skaber nordisk merværdi via referencer til leverancer, rapporter, publikationer, projekter mv. i akademiske sammenhænge, og at disse anvendes i den offentlige sektor.^[342]

I denne sammenhæng henviser nordisk merværdi ganske enkelt til resultater af institutionens forskning og de måder, hvorpå resultaterne bliver brugt i akademiske og offentlige sammenhænge, hvorimod nytte knytter institutionens indsats til værdier, principper og visioner, der legitimerer det nordiske samarbejde i bredere forstand. I andre tilfælde bruges nordisk merværdi dog på en meget lignende måde. Eksempelvis fremhæves nordisk merværdi i det nordiske samarbejdsprogram for regional udvikling og planlægning, som Nordregio har til opgave at implementere, som et nødvendigt resultat af indsatsen i denne sektor af det nordiske samarbejde. I denne sammenhæng beskrives nordisk merværdi som værende opnået, når der "behandles prioriterede temaer, som påvirker udviklingen af [...] nordiske byer og landdistrikter" og ved at forfølge praktisk samarbejde på tværs af grænser i disse sektorer.^[343] Desuden er nordisk nytte ikke anvendt på en særlig abstrakt måde i bevillingsbrevet. Tværtimod er beskrivelserne af nordisk nytte, der er knyttet til de forskellige underambitioner og specialprojekter gennem hele bevillingsbrevet, som beskrevet ovenfor, ret specifikke.

Nordregios ekspertiseområde – regional planlægning og fokus på geografiske og territoriale sammenligninger og udviklinger – samt den integrerede europæiske dimension i både den faglige og institutionelle ramme for forskningen (f.eks. gennem EU-finansiering eller transeuropæiske forskningspartnerskaber), har uden tvivl fået Nordregio til at engagere sig tidligt i problemstillinger omkring tværregional additionalitet. På samme måde er det ikke overraskende, at begrebet Nordic added value knyttes ret stærkt til tværregionale sammenligninger specifikt – og til geografiske/rumlige dimensioner af Nordic added value i mere bred forstand.

Desuden knyttes Nordic added value hos Nordregio meget tydeligt til en ambition om at være relevant for politiske beslutningstagere og andre nordiske interessenter. Nordregio er da også blevet fremhævet som et eksempel på en vellykket indsats for at gøre nordiske institutioner relevante for politiske beslutningstagere under reformerne af Nordisk Ministerråd og dets institutioner, som sekretariatet stod i spidsen for i 2010'erne.^[344]

På samme måde virker Nordregio godt positioneret til at iværksætte Vision 2030's mål om at arbejde mod en bæredygtig og socialt integreret region. Inden for Nordregio er erfaringen, at Nordic added value og visionen er tæt forbundet, og at visionen har styrket fokus på at skabe Nordic added value i institutionen.^[345]

Desuden har bæredygtighed og "grøn" udvikling været forbundet med begrebet Nordic added value i Nordregios strategier, projekter og policy briefs siden midten af 2010'erne,^[346] selvom det specifikke forhold mellem bæredygtig udvikling og Nordic added value ikke er blevet beskrevet i detaljer.

NordForsk

Tuire Liimatainen

NordForsk er en organisation, der finansierer og faciliterer tværsektorielt nordisk samarbejde om forskning og forskningsinfrastrukturer i Nordisk Ministerråds regi og hører under Nordisk Ministerråd for Uddannelse og Forskning (MR-U).

Organisationen støtter forskning i Norden ved at bringe nationale forskningsgrupper sammen og øge kvaliteten, virkningen og effektiviteten af det nordiske forsknings samarbejde.

NordForsk er finansieret af Nordisk Ministerråd og de nationale forskningsfinansieringsorganisationer i de nordiske lande. NordForsks tre primære finansieringsmidler er forskningsprojekter, Nordic Centres of Excellence og Nordic University Hubs. Det tilbyder regelmæssigt finansieringsmuligheder – i gennemsnit seks gange om året. I 2022 havde NordForsk i alt otte ansøgningsrunder og tildelte økonomisk støtte for i alt 396 millioner NOK.^[347] NordForsk har base i Oslo, i de samme lokaler som søsterorganisationerne Nordisk Energiforskning og Nordic Innovation.

NordForsks historie

Mens samarbejde inden for forskningsområdet er historisk forankret i Norden, har det formaliserede forsknings samarbejde, som det ser ud i dag, sine rødder i midten af 2000'erne. I 2004 blev det nordiske forsknings- og innovationsområde (NORIA) etableret efter en fælles ministererklæring fra Nordisk Ministerråd for Uddannelse og Forskning (MR-U) og industriministrene. Efterfølgende blev der stiftet nye regionale institutioner for forsknings samarbejde: Nordisk innovationscenter (NICe) i 2004 og NordForsk i 2005. Derudover har Nordisk Energiforskning (NEF) tilsluttet sig dette samarbejdsområde.^[348] Siden 2012 har NordForsk været vært for Nordic e-Infrastructure Collaboration (NeIC), som er et fælles nordisk initiativ, der faciliterer udvikling og drift af høj kvalitets e-infrastrukturløsninger på områder af fælles nordisk interesse.^[349]

I store træk kan etableringen af formelt nordisk forsknings samarbejde tilskrives den stadig mere indflydelsesrige rolle som forskning og viden indtager som strategiske aktiver, der driver den nationale konkurrenceevne og økonomiske vækst i det fremvoksende globale videnssamfund.^[350] Mere specifikt kan accelerationen af den europæiske integration og indførelsen af det europæiske forskningsområde (ERA) i 2000 identificeres som en nøglefaktor til at fremme formaliseringen af nordisk forsknings samarbejde. ERA blev indført med det formål at gøre Europa til det mest konkurrencedygtige og dynamiske videnbaserede økonomiske område på globalt plan inden 2010, men som en bivirkning førte det også til en vision om et etableret nordisk forsknings- og innovationsområde.^[351] Det nordiske forsknings- og

innovationsområde blev indført som et regionalt bidrag til ERA og tænkt som et værktøj til at prioritere nordisk samarbejde, øge konkurrenceevnen via adgang til EU-ressourcer og fremme udviklingen af Norden som en af de mest tiltalende destinationer i verden hvad angår uddannelse, forskning og forretning.^[352]

Institutionshistorikken for Nordic added value

På tidspunktet for NordForsks etablering blev det nordiske samarbejde i stigende grad styret af den målrettede formulering af nordisk merværdi.^[353] I forbindelse med det nordiske forskningssamarbejde betød det, at samarbejdet ikke kunne prioriteres udelukkende fordi det var nordisk, men det var stærkt knyttet til målet om at højne kvaliteten af den producerede viden uden at pådrage sig væsentlige omkostninger.^[354]

I jagten på en vejledende vision til at styre det nyetablerede forskningssamarbejde, blev midt-1990'ernes nordisk nytte-slagord betragtet som utilstrækkeligt. For eksempel blev begrebet nordisk nytte beskrevet som "lammende", "indadvendt" og "begrænsende" i antologien *Nordisk styrka – perspektiv till samarbete inom forskningen* fra 2006, der udlagde visioner for det nyetablerede forskningssamarbejde.^[355] I stedet blev alternative begreber som "nordisk styrke" (og flertalsformen "styrker") foreslået som vejledende visioner for forskningssamarbejde.^[356] Disse begreber blev derfor brugt sporadisk i NordForsks tidlige år med det formål at danne en mere dynamisk og udadrettet vision for det nordiske forskningssamarbejde.^[357] Ikke desto mindre blev begrebet "nordiske styrker" defineret af både sociokulturelle og økonomiske værdier på samme måde som begreberne nordisk nytte og nordisk merværdi.^[358]

I slutningen af 2000'erne og begyndelsen af 2010'erne begyndte udtryk som "merværdi", "merværdi af nordisk forskningssamarbejde" eller formuleringer, der henviste til, hvordan forskningssamarbejdet "tilfører værdi" at optræde ofte i rapporter, strategipapirer og udbudstekster om nordisk forskningssamarbejde.^[359] "Nordic added value" blev imidlertid først introduceret som et selvstændigt begreb i en policy brief fra 2011, *Rethinking Nordic Added Value in Research*. Rapporten var udarbejdet af Erik Arnold fra videnskabskonsulentvirksomheden Technopolis, og udgjorde en af tre policy briefs, der havde til formål at beskrive og vurdere nordisk forskningssamarbejde inden for en europæisk ramme på tværs af forskningspolitik, strategi og forskningsudførende niveauer. Forud for rapporten kom den nye strategi for nordisk forskningssamarbejde, som MR-U fremlagde i 2011. Rapporten var drevet af Nordisk Ministerråds nye globaliseringsdagsorden og behovet for at håndtere væsentlige samfundsmæssige udfordringer gennem forskning og innovation, og den havde til formål at styrke forskningssamarbejdet, da en forbedring af forskningsbaseret viden blev set som et vigtigt grundlag både for at fremme udvikling og vækst gennem forskellige mål. Disse omfattede yderligere tilpasning af NORIA og en styrkelse af NordForsks centrale rolle.^[360]

I rapporten blev begrebet "Nordic Added Value" (bemærk store bogstaver) analyseret i forhold til udviklingen af det europæiske forskningsområde (ERA) og afstemt tydeligt med det tilsvarende europæiske begreb, "European Added Value" (EAV), som også fungerer som den primære politiske legitimering inden for ERA. Rapporten demonstrerer således en tydelig harmonisering af begreber på både nordisk og europæisk plan i stedet for at bruge tidligere oversættelser (fordel, synergi) eller andre alternative termer (styrke). Etableringen af Nordic added value som et fast begreb er også tydelig i rapporten ved at begrebets komponenter er skrevet med store bogstaver og dermed tilsvarende stavemåden for begrebet European added value. Desuden blev den nye brug af forkortelsen "NAV" introduceret i rapporten. Samtidig forsøgte rapporten ikke at redefinere princippet om Nordic added value, men samlede i stedet de velkendte sociokulturelle og økonomiske dimensioner, som også var sammenflettet med nordisk nytte og nordisk merværdi. Rapporten brugte også – lidt anakronistisk – begrebet "Nordic added value" som en oversættelse for begrebet nordisk nytte fra 1995, mens andre kilder har lavet en skelnen mellem begreberne EAV og nordisk nytte, fordi de ikke indeholder de samme ord i deres formuleringer.^[361] Rapporten bemærkede endvidere, at en central forskel mellem EAV og NAV var den uformelle dimension baseret på tillid, fælles historie, geografi og til en vis grad kulturel lighed, som var iboende i NAV, men som blev anset for at mangle i forskningssamarbejde på europæisk plan.

Siden udgivelsen af rapporten i første halvdel af 2010'erne blev det engelsksprogede begreb Nordic added value næsten ikke benyttet i NordForsks drift. I stedet blev skandinaviske udtryk som nytte, merværdi og styrke fortsat brugt som operationelle standardtermer. De blev ofte betragtet som synonyme for hinanden og som om de rummede naturlige og selvindlysende betydninger.^[362]

I forbindelse med etableringen af et nyt, specifikt engelsksproget begreb, er det værd at huske på, at NordForsk er en af de få officielle nordiske institutioner, der bruger engelsk som officielt sprog. Det er derfor også blevet bemærket, at det engelske udtryk "Nordic added value" tilsyneladende dukker op i det officielle nordiske samarbejde for første gang i forbindelse med det forskningspolitiske område, hvormed forskning og innovation er et vigtigt område for konceptuel forandring.^[363]

Nuværende brug af Nordic added value

Begrebet Nordic added value har været tydeligt integreret i NordForsks aktiviteter siden 2015. Det er blevet indarbejdet i strategipapirer og udbudstekster til forskningsprogrammer for at lægge vægt på forskning, der har fokus på områder, hvor en fælles nordisk indsats tilfører værdi til nationale initiativer.^[364] Siden 2018 er konceptet blevet yderligere integreret i de måder, hvorpå det nordiske forskningssamarbejde artikuleres. Samme år vedtog MR-U seks principper for det fremtidige nordiske forskningssamarbejde, hvoraf det ene kræver et tydeligere fokus på Nordic added value baseret på de nordiske landes prioriteringer.^[365]

I dag bruges Nordic added value som det vigtigste begrundelses- og evalueringskriterium i det nordiske forskningssamarbejde, og der formidles også i stigende grad, hvilken Nordic added value der skabes gennem NordForsk. Som det fremgår af den seneste strategi for 2019 til 2022, er NordForsks primære mål at facilitere et effektivt og troværdigt samarbejde i Norden – et samarbejde der har den højeste internationale kvalitet og leverer Nordic added value.^[366] Nordic added value er en integreret del af programforberedelse, -implementering og -overvågning. Det er blevet defineret i mere omfattende grad inden for hvert program i løbet af de sidste par år og illustreret ved hjælp af forskellige eksempler på aktiviteter, der skaber Nordic added value. Mens beslutninger ift. økonomisk støtte prioriterer høj videnskabelig kvalitet, kan Nordic added value være en afgørende faktor i de tilfælde, hvor flere ansøgninger er lige stærke.^[367]

For at forklare, hvordan NordForsk-finansierede projekter skaber Nordic added value, har NordForsk udarbejdet sin egen definition af Nordic added value, som i dag er den mest omfattende definition af begrebet, der findes inden for det officielle nordiske samarbejde.^[368] NordForsk definerer to hovedkategorier af Nordic added value, som er

1. merværdi genereret fordi forskningssamarbejdet foregår i Norden; og
2. merværdi genereret fordi forskningssamarbejdet udelukkende kan udføres i Norden.

Under disse to kategorier defineres forskningsaktiviteter, der genererer merværdi (added value), som følger:

Table 3 NordForsks definitioner af merværdi (added value) i forskning

Merværdi genereret fordi forskningssamarbejdet foregår i Norden	Merværdi genereret fordi forskningssamarbejdet udelukkende kan udføres i Norden
<p>Der skabes merværdi, når forskningsaktiviteter:</p> <ul style="list-style-type: none">• bidrager til at opbygge kritisk masse og/eller ekspertise på nordisk niveau inden for vigtige discipliner eller forskningsområder;• øger omkostningseffektiviteten ved at dele infrastruktur eller data eller harmonisere systemer til udnyttelse af data og andre ressourcer i Norden;• fører til regional mobilitet og netværksdannelse mellem de nordiske lande;• øger den videnskabelige kvalitet og udvider antallet af videnskabelige publikationer af høj kvalitet gennem nordisk samarbejde;• øger chancerne for, at nordiske forskere opnår succes i EU-forskningsaktiviteter eller andet internationalt forskningssamarbejde;• fører til flere resultater og stærkere, kvalitetssikrede konklusioner som grundlag for at forme de lovmæssige rammer eller rationalisere og forbedre den offentlige forvaltning;• fremmer skabelsen af innovation, patenter eller andre løsninger, der er med til at fremme industriel udvikling og samarbejde i Norden.	<p>Der skabes merværdi, når forskningsaktiviteter:</p> <ul style="list-style-type: none">• bygger på nordiske forskeres særlige styrker, og når forskningen udføres af grupper med unik ekspertise;• adresserer behov der er unikke for de nordiske lande set i lyset af vores lignende sociale strukturer, institutioner og institutionelle kultur og fælles kulturarv;• fokuserer på f.eks. geografiske, klimatiske, kulturelle, sproglige eller sociale fænomener i Norden;• benytter data fra unikke nordiske registre.

Som en del af sine overvågningsaktiviteter mht. forskningens gennemslagskraft sporer NordForsk resultaterne og effekterne af NordForsk-finansieret forskning, herunder Nordic added value. I NordForsks definition omfatter forskningsmæssig gennemslagskraft både akademisk gennemslagskraft og samfundsmæssig gennemslagskraft. Akademisk gennemslagskraft henviser blandt andet til forbedring af videnskabelig kvalitet og opbygning af kritisk ekspertise. Samfundsmæssig gennemslagskraft henviser til forskningens bidrag til samfundet og økonomien til gavn for enkeltpersoner, organisationer og individuelle nationer. Derudover vurderer NordForsk som en del af projektovervågningen og afrapporteringsaktiviteterne, hvordan forskningsprojekterne har skabt Nordic added value.

NordForsk indsamler i øjeblikket data om forskningsmæssig gennemslagskraft gennem rapporteringssystemet Researchfish, hvorigennem NordForsk-finansierede projekter forventes at indrapportere årligt. Den Nordic added value, som de NordForsk-finansierede projekter skaber, vurderes i øjeblikket kvantitativt ud fra de forskningsaktiviteter, der er angivet ovenfor. NordForsks Impact Report 2023 afslører, at de fem største bidrag til Nordic added value i NordForsk-finansierede projekter var: 1) udbygning af særlige styrker hos nordiske forskere, 2) forøgelse af den videnskabelige kvalitet, 3) fremme af regional mobilitet og netværksdannelse, 4) opbygning af kritisk masse og/eller ekspertise, og 5) forøgelse af chancerne for succes inden for EU/internationalt.^[369] I overensstemmelse hermed har andre undersøgelser også tidligere fremhævet, at forskere traditionelt anser den primære fordel/Nordic added value ved nordisk forskningssamarbejde for at være dreje sig om etablering og vedligeholdelse af netværk blandt forskere og forskningsinstitutioner, samt sammenlægning af kritisk masse og ekspertise.^[370]

Betydninger af Nordic added value

Trods den omfattende definition har brugen af Nordic added value i nordisk forskningssamarbejde været udsat for kritik, hvilket har givet anledning til en aktiv indsats for at definere begrebet yderligere. For eksempel bemærkes det i 2022-evalueringen af NordForsk, der blev bestilt af Nordisk Ministerråd og udført af Teknologisk Institut, at begrebet mangler en fastlagt definition, hvilket gør det noget uklart og anekdotisk.^[371] Evalueringen slår endvidere fast, at begrebet ikke er almindeligt kendt blandt forskere, hvilket gør det en anelse vanskeligt at fremhæve forskningsprojekters Nordic added value i både ansøgninger og rapporter. Evalueringen foreslår derfor at omdefinere begrebet for at skelne klart mellem forudsætninger og resultater, virkninger og fordele. Som en forudsætning ville Nordic added value eksempelvis henvise til forskerholdet eller de emner, der skal behandles, mens resultater, virkninger og udbytte ville henvise til den højeste internationale kvalitet og udviklingen af det nordiske forskningsmiljø og de nordiske lande.^[372]

For at opfylde behovet for en dybere forståelse af begrebet bestilte NordForsk en forskningsrapport om Nordic added value i det nordiske forskningssamarbejde fra Helsingfors Universitets Center for Nordiske Studier (CENS) og universitetskonsortiet ReNEW. Rapporten, udgivet i 2023 og forfattet af Tuire Liimatainen under navnet *Nordic Added Value in Nordic Research Cooperation: Concept and Practice*, undersøger den historiske udvikling af begrebet inden for nordisk forskningssamarbejde og begrebets anvendelser i dag. Rapporten er baseret på dokumentanalyse, interviews med videnskabsrådgivere, der arbejder i nationale forskningsinstitutioner, og en spørgeskemaundersøgelse blandt NordForsk-finansierede forskere. Rapporten konkluderede, at både videnskabelige eksperter og forskere overordnet set opfattede begrebet som klart og etableret. Samtidig fastslog rapporten dog, at begrebet blev fortolket og givet mening på

forskellig vis afhængigt af individuelle, disciplinære og andre kontekstuelle faktorer. Rapporten identificerede fire måder at konceptualisere Nordic added value på. Disse var:

1. **Nordic added value som et relativt koncept:** Den opfattede merværdi af nordisk forsknings samarbejde afhænger af individuelle og faglige forskelle, og af om merværdien forventes at blive genereret på det akademiske eller samfundsmæssige niveau. Aktiviteter der genererer Nordic added value, kan forstås som både konkrete/materielle aktiviteter og abstrakte/immaterielle aktiviteter.
2. **Nordic added value som et multidimensionelt koncept:** Nordic added value henviser til både et sæt egenskaber/forudsætninger, der bidrager til forskning, og forskningens bidrag til de nordiske samfund og det nordiske videnskabssamfund.
3. **Nordic added value som et relationelt koncept:** Fordelen ved en fælles nordisk indsats defineres i forhold til indsatser på både nationalt og europæisk/globalt niveau. Disse forskellige niveauer er ikke uforenelige, men komplementære.
4. **Nordic added value som et omstridt begreb:** Nordic added value kan formidle nødvendige og præskriptive konnotationer til nordiske ligheder, unikhed og exceptionalisme.^[373]

Interviews foretaget blandt videnskabseksperter fremhævede et særligt dilemma ved at kombinere Nordic added value med videnskab af høj kvalitet, eftersom videnskab sjældent er begrænset af regionale grænser. Succes blev således set som betinget af at både opfyldelse af nordiske behov og et fortsat samarbejde uden for de nordiske lande. Derudover understregede interviewene betydningen af et fælles sprog og en fælles kultur hvad angår effektivitet, men de anerkendte også risikoen ved at fastholde stereotype forestillinger om nordiske ligheder, unikhed og exceptionalisme. Blandt forskerne blev der lagt en tydelig vægt på begrebets relative karakter, og på at det tilbyder forskellige legitimeringer af samarbejdsbehov, fra praktiske fordele til samfundsmæssige bidrag. Samlet set demonstrerer rapporten, at begrebet Nordic added value er fleksibelt, under udvikling og tilpasningsdygtigt. Rapporten slog derfor fast, at "Nordic added value" ikke kan anvendes rigtigt som en normativ standard inden for nordisk forsknings samarbejde eller det bredere nordiske samarbejde.

Nordisk Energiforskning

Tuire Liimatainen

Nordisk Energiforskning er platformen for fælles energiforskning og analyse i Nordisk Ministerråds regi.^[374] Dens mission går på finansiering af fælles energiforskning og facilitering af regeringssamarbejde inden for energisektoren. Derudover spiller Nordisk Energiforskning en rolle i at transformere forskningsresultater til innovationer, hjælpe med kommercialisering af teknologier og bidrage til politikudvikling. Dette opnås primært ved finansiering af forskningsprojekter og forskermobilitet, samt via indsamling af data og ved at gennemføre analyser, der bruges i forbindelse med strategi- og politikudvikling i de nordiske lande. Derudover yder Nordisk Energiforskning sekretariatsstøtte til adskillige arbejdsgrupper, der opererer under Nordisk Ministerråd, og de fungerer som fora hvor nationale repræsentanter kan deltage i diskussioner, koordinering og samarbejde.

Nordisk Energiforsknings aktiviteter har en vigtig europæisk dimension, da institutionen koordinerer det nordiske samarbejde inden for EU's forskningsprogrammer og i forhold til europæisk energilovgivning. Dens primære fokus ligger i at forstærke den nordiske stemme i lovgivningsprocesser, forskningsprogrammer, indflydelse og administration.^[375] Endvidere er samarbejdet med de baltiske lande en integreret del af Nordisk Energiforsknings aktiviteter, både gennem vidensudveksling og på grund af den geografiske placering af Baltikum. Det åbner flere muligheder for at udvide energiforbindelserne til Europa ud over de nuværende nordiske forbindelseslinjer.^[376]

Nordisk Energiforsknings bestyrelse består af myndigheder og ministerrepræsentanter med ansvar for finansiering af energiforskning fra alle de nordiske lande. Dens finansiering stammer primært fra nationale kilder. Nordisk Energiforsknings hovedmål bygger i dag på Nordisk Ministerråds Vision 2030 ved at støtte den udvikling, der skal gøre Norden til den mest bæredygtige og integrerede region i verden, med særligt fokus på at støtte de nordiske lande med at stå i spidsen for grøn omstilling.^[377] Energisamarbejde og infrastrukturer på nordisk niveau har fået en øget betydning på grund af den seneste geopolitiske uro.^[378]

Nordisk Energiforsknings historie

Samarbejdet mellem de nordiske lande inden for energiforskning kan spores tilbage til den stigende efterspørgsel efter viden og ekspertise i energisektoren i kølvandet på oliekriserne i 1970'erne. På daværende tidspunkt havde de nordiske lande allerede foretaget betydelige investeringer i energiforskning på nationalt plan. Der var dog en opfattelse af, at der var behov for yderligere investeringer, og visionen var at opnå dette gennem øget samarbejde på nordisk niveau.^[379] Dette initiativ

kulminerede med etableringen af Det Nordiske Energiforskningsprogram i 1985. Finansieringsprogrammet var ikke blot tænkt som en løsning på problemstillinger vedr. energisikkerhed det søgte også at styrke det nordiske samarbejde og regionens internationale profil inden for energiforskning.^[380]

I 1999 blev programmet til en selvstændig institution under Nordisk Ministerråd som følge af, at miljødimensionen fyldte mere i såvel energipolitikken i de nordiske lande som i Det Nordiske Energiforskningsprogram. Samtidig blev institutionen omdøbt til Nordisk Energiforskning.^[381]

Institutionshistorikken for Nordic added value

Baseret på en analyse af officielle dokumenter fra Nordisk Energiforskning fra 1990'erne og frem til i dag er det tydeligt, at princippet om Nordic added value har haft en klar rolle i institutionens drift. Der er dog blevet brugt forskellige udtryk og oversættelser på forskellige tidspunkter, hvilket afspejler den bredere udvikling af det nordiske samarbejdes begreber.

Ved årtusindskiftet optrådte det skandinaviske udtryk nordisk nytte stadig jævnligt i Nordisk Energiforsknings dokumenter, med *Nordic benefit* som den hyppigste engelsksprogede ækvivalent.^[382] I 2000'erne dukkede henvisninger til det nordiske samarbejdes "added value" op i dokumenterne. Brugen af denne formulering er særligt fremtrædende i rapporten fra 2008 med titlen *Nordic Energy Research – an evaluation of its activities*, der blev udarbejdet af det videnskabelige konsulentfirma Technopolis.^[383] For eksempel præges rapporten gennemgående af den konsekvente brug af udtryk som "added value", "the added value of the Nordic level" eller "added value to national programmes and initiatives". Begrebsligt anvender rapporten imidlertid udtrykket "Nordic Benefit" (bemærk store bogstaver) og angiver "Nordisk Nytte" (bemærk store bogstaver) som udtrykkets skandinaviske oprindelse. På baggrund af evalueringen af Nordisk Energiforskning, som også var inkluderet i rapporten, hedder det videre i rapporten, at "ageren på nordisk plan skal formentlig ses som et supplement frem for et alternativ til handling på nationalt og EU-plan".^[384]

I 2010'erne blev både det skandinaviske begreb nordisk merværdi og begrebet "Nordic added value" mere almindelige og veletablerede operationelle begreber inden for Nordisk Energiforskning. Eksempelvis nævner Nordisk Energiforsknings handlingsplan for 2010 til 2013 begrebet nordisk merværdi med henvisning til behovet for at fokusere på de forskningsområder, hvor der kan skabes merværdi på nordisk plan, fremme udviklingen af kritisk masse og styrke gennemslagskraften og synligheden i udvikling og formidling af viden.^[385] Handlingsplanen nævner også behovet for at opbygge samarbejde om "nordiske styrker" inden for specifikke områder af energiforskning.^[386]

Nordisk Energiforsknings strategi for 2011 til 2014 anvender dog ikke begrebet Nordic added value eller andre lignende begreber. I stedet understreger strategien

de store udfordringer i forbindelse med klimaforandring som en afgørende faktor for fælles handling.^[387] I modsætning hertil fremhæver strategien for 2015-2018 begrebet som det første af de tre kerneprincipper, der styrer alle Nordisk Energiforsknings aktiviteter og danner grundlaget for evalueringskriterierne for projektudvælgelse (de to andre principper er systemperspektiv – dvs. handlinger, der tackler udfordringer på systemniveau – og politikrelevante forskningsresultater). Princippet om Nordic added value er forklaret i strategien på en måde, der i store træk følger definitionen af nordisk nytte fra midten af 1990'erne:

- Aktiviteterne bør tilføje klar og eksplicit additionalitet til aktiviteter, der allerede modtager støtte i form af nationale eller EU-midler.
- Begrænsede nordiske ressourcer bør fokuseres, hvor de kan gøre en forskel.
- Aktiviteterne bør håndtere unikke nordiske udfordringer, der er fælles for mindst tre lande i regionen.
- Aktiviteterne bør styrke den nordiske integration og facilitere netværksdannelse og udveksling af information.^[388]

Ud over disse dokumenter udgav Nordisk Energiforskning i 2014 også et magasin kaldet "Nordic Added Value", hvor begrebet har en fremtrædende plads selv på titelniveau. Magasinet præsenterer otte cases, der eksemplificerer, hvordan nordisk forskningssamarbejde på energiområdet kan skabe effektfulde resultater. I magasinet forord dissekerer Hans Jørgen Koch, tidligere administrerende direktør for Nordisk Energiforskning, begrebet "Nordic Added Value" (bemærk store bogstaver) inden for energisamarbejdet. Begrebet "Nordic" er defineret i regionale termer, men også som en velkendt regional forløber og som et referencepunkt for velfungerende liberaliserede energimarkeder. "Added" er defineret med henvisning til skala, men i stedet for at henvise til samarbejde som et middel til at skabe merværdi på nationalt plan, henviser det til mere end summen af dets dele (dermed skabes merværdien i selve samarbejdet). Begrebet "Value" defineres i progressive termer som forskningsbaseret, ny eller forbedret viden til beslutningstagere i erhvervslivet og samfundet, såvel som gennem skabelsen af unikke netværk inden for forskning, politik og industri.^[389]

Nuværende brug af Nordic added value

I dag fremstår Nordic added value som et etableret princip, der styrer Nordisk Energiforsknings aktiviteter. I institutionens nuværende strategi for perioden 2022 til 2024 optegner Nordisk Energiforskning sin vision som "Norden som verdens mest bæredygtige og integrerede energiregion".^[390] Samtidig formulerer institutionen sin mission som værende at fremme "bæredygtighed, integration og fremskridt gennem nordisk samarbejde."^[391] "Nordic Added Value" (bemærk store bogstaver) er i strategipapiret defineret som et af de ni finansierings- og forskningsprincipper, der styrer institutionens valg og prioriteringer. Inden for rammerne af disse

principper præsenteres Nordic added value som ækvivalent med udtrykket "højeste indvirkninger" på overskriftsniveau. I beskrivelsen defineres Nordic added value på samme måde som indvirkningen af fælles aktiviteter, men også mere markant som et evalueringsværktøj til konsekvensanalyse. Forudsætningen for energiforskning kommer på den anden side til udtryk gennem forestillingen om nationale og/eller nordiske styrker:

”

Vores forskningsudbud bør bygge på vores nationale/nordiske styrker og behov for at sikre effektivitet og størst mulig indvirkning. Udbudsprocedurerne skal være gennemsigtige, ethvert forskningsfokus skal være rettidig og på det rette fokusniveau og tilstræbe en høj grad af gennemslagskraft. Interessenters involvering i proceduren kan indvirke inddragelsen af relevante ansøgere. Konsekvensanalyse (Nordic added value) bør prioriteres i en relevant grad i evalueringen af forskningsforslag til vores udbud samt i projektrapporteringen. ^[392]

Selv om Nordisk Energiforsknings strategi udtrykkeligt betegner Nordic added value som et særskilt princip, er det bemærkelsesværdigt, at flere andre principper skitseret i strategien stemmer overens med begreber, der tidligere er blevet defineret som Nordic added value af andre organisationer, såsom NordForsk. Nordisk Energiforsknings princip om "forskermobilitet, udveksling og netværksdannelse" svarer for eksempel til NordForsks karakterisering af regional mobilitet og netværksdannelse mellem de nordiske lande som en aktivitet, der skaber Nordic added value. Endvidere identificerer Nordisk Energiforsknings princip om "anvendt forskning og samarbejde med industrien" samfundsmæssig indvirkning direkte som "Nordic added value". Derudover får princippet om "outreach", der lægger vægt på engagement med de nordiske lande og andre regioner for at omsætte forskningsresultater til gennemslagskraft, betydning ud fra et skalaperspektiv set i lyset af Nordisk Energiforsknings mål om at fremavle en "nordisk stemme" i internationale fora.^[393]

Nordisk Energiforskning anvender i aktuelle ansøgninger om forskningsstøtte lignende kategorier og eksempler på Nordic added value som NordForsk (f.eks. opbygning af kritisk masse, etablering af netværk, deling af data osv.). Nordisk Energiforsknings forslagsudbud lægger desuden vægt på at fremme grøn vækst i de nordiske lande i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds mål om at gøre Norden til en bæredygtig og konkurrencedygtig region.^[394] Derudover er der i Nordisk Energiforsknings ansøgningstekster vedr. mobilitetsstøtte en klar vægt på at fremme og fremavle mobilitet og langsigtede netværk som et middel til at tilføre yderligere nordisk værdi til national forskning.^[395]

Baseret på et interview med en repræsentant for Nordisk Energiforskning fungerer princippet om Nordic added value som en selvindlysende rettesnor for samarbejdsindsatsen sideløbende med Vision 2030-programmet. Nordic added value er på markant vis defineret inden for energisamarbejdsfeltet gennem additionalitetsprincippet, hvorved samarbejdet på nordisk niveau skal tilføje noget ekstra på nationalt plan. Denne merværdi karakter er dog alsidig – den spænder over alt lige fra samfundsmæssige påvirkninger, der kommer alle nordiske skatteydere til gode, til fremskyndelsen af processer. Derfor er det i sig selv vanskeligt at vurdere, hvilke projekter eller aktiviteter der genererer den største gennemslagskraft, da der ofte ikke er nogen entydig definition af Nordic added value. I stedet anerkendes betydningen af dette princip som variabel på tværs af forskellige sektorer, aktiviteter og interessenter. Måling af gennemslagskraft opleves også som vanskelig, fordi effekter af samarbejde muligvis først viser sig senere hen. Desuden kan vægten der tillægges forskellige udfald ændre sig over tid, hvilket gør sammenligninger vanskelige.^[396]

Presset for at vurdere og måle merværdien af nordisk samarbejde har været anerkendt i Nordisk Energiforskning i årevis, og interviewpersonen har bemærket et tiltagende top-down pres for evaluering af effekterne af samarbejde. Med andre ord er evalueringens fokus ikke kun på *hvad*, der bliver gjort, men også på at forstå, *hvorfor* det bliver gjort. Selvom Nordisk Energiforskning har gennemført undersøgelser for at vurdere og forespørge om gennemslagskraft, har sammenligning og evaluering af resultaterne vist sig at være udfordrende på grund af mangfoldigheden af målbare og vurderbare faktorer. Repræsentanten angiver, at der ikke er blevet gennemført spørgeskemaundersøgelser særlig ofte, og at dette er et område, hvor institutionen er åben over for forbedringer og udvikling.^[397]

Når der bliver spurgt til merværdien af nordisk samarbejde i forhold til samarbejdet på europæisk niveau, er merværdien relativt let at identificere. Baseret på interviewet ligger merværdien for eksempel i reduceret administrativ arbejdsbyrde, en ensartet kommunikationskultur og øget effektivitet sammenlignet med samarbejdsinitiativer på europæisk plan. Desuden opfattes nordisk samarbejde som et springbræt for et bredere samarbejde på EU-niveau.^[398]

Betydninger af Nordic added value

At dømme ud fra dokumentanalyse og interviewet har der ikke været aktive debatter eller forsøg på at definere begrebet Nordic added value inden for nordisk energiforskning. Ydermere forekommer begrebet semiotisk noget ustabil inden for sektoren, hvilket er eksemplificeret ved de forskellige måder at stave begrebet på – sågar inden for et samme dokument, såsom i det aktuelle strategipapir for 2022 til 2024. Samtidig er begrebet dog anerkendt som værende et selvindlysende styrende princip sammen med Nordisk Ministerråds Vision 2030-program.

Inden for Nordisk Energiforskning er Nordic added value primært konceptualiseret som en indvirkning, der bidrager med værdi på nationalt plan. Som konsekvens heraf fremstår Nordic added value som nogenlunde synonymt med konsekvensanalyse og evaluering, hvilket repræsenterer en ret snæver konceptualisering af begrebet. Inden for nordisk energiforskning er udfald og resultater defineret ud fra højeste grad af gennemslagskraft, effektivitet og samfundsmæssig indvirkning. I Nordisk Energiforskningens egen kommunikation lægges der også særlig vægt på de økonomiske implikationer af samarbejde og de nordiske landes globale konkurrenceevne ved at vise, hvordan de kollektivt udgør en af verdens største økonomiske zoner.^[399]

Inden for feltet nordisk energiforskning forstås konceptualiseringen af Nordic added value primært som resultater, der opstår ved at samarbejde på nordisk niveau, snarere end f.eks. som en forudsætning for handling. Samtidig er vanskelighederne knyttet til definition, vurdering og måling af Nordic added value forbundet med de forskellige betydninger begrebet indeholder på tværs af forskellige aktiviteter, sektorer og interessenter, såvel som betinget af skiftende perspektiver på, hvad der udgør ønskede indvirkninger i forskellige tider.

Nordic Innovation

Tuire Liimatainen

Nordic Innovation er en institution under Nordisk Ministerråd, der fremmer iværksætter, innovation og konkurrenceevne i nordiske virksomheder. Gennem disse aktiviteter sigter Nordic Innovation mod at gøre Norden til en pioner inden for bæredygtig vækst. Nordic Innovations hovedaktivitet er at yde finansiering og støtte til projekter og programmer, der stimulerer innovation. Endvidere arbejder institutionen på at forbedre rammevilkårene for nordiske markeder og eksport.^[400]

I perioden fra 2021 til 2024 har Nordic Innovation promoveret otte initiativer iværksat af de fem nordiske handels- og erhvervsministre, der havde til formål at understøtte bæredygtige løsninger, cirkulær økonomi, digitalisering og innovation. Disse initiativer er: Sustainable construction; AI and data; Green mobility; Smart connectivity; Life sciences and health tech; Circular business models; Sustainable minerals and Sustainable ocean economy.^[401] Inden for de seneste år har Nordic Innovation også støttet fire særlige initiativer: Nordic Innovation Houses, Nordic Scalars 2.0, Tourism in the Nordics og Diversity and inclusion.^[402]

Nordic Innovation støtter Nordisk Ministerråds Vision 2030 og bidrager til at opnå den i form af tre innovationsmissioner: 1) et affaldsfrit Norden, 2) en foregangsregion for grøn mobilitet og 3) førende inden for smart og bæredygtig vækst. Nordic Innovation har hovedkontor i Oslo og har et årligt budget på cirka 100 millioner NOK.

Nordic Innovations historie

Nordic Innovation har sine rødder i Nordisk Industrifond, som blev etableret i 1973 på Nordisk Ministerråds initiativ med det formål at fremme en mere effektiv udnyttelse af nordiske ressourcer til teknologi og industriel udvikling. I 2004 blev Nordic Industrial Fund fusioneret med *Nordtest* og dannede dermed Nordisk innovationscenter (NICE).^[403] I 2011 skiftede institutionen navn til Nordic Innovation.^[404]

Nordic Innovations prioriteter og operationelle metoder har udviklet sig gennem institutionens historie. Ifølge publikationer, der udforskede institutionens 50-årige historie i 2023, lå det indledende fokus fra 1970'erne til midten af 1980'erne på at udnytte mulighedsskabende teknologier på forskellige måder. I den efterfølgende periode op til 2000'erne blev der primært lagt vægt på forskningsbaserede innovationsprojekter. Siden 2015 er Nordic Innovations prioriteter skiftet til projekter med fokus på bæredygtighed og systemisk innovation.^[405]

Institutionshistorikken for Nordic added value

Fremkomsten og etableringen af begrebet Nordic added value inden for Nordic Innovation følger et spor, der ligner dem, der tidligere blev diskuteret for NordForsk og Nordisk Energiforskning. Rodfæstelsen af det engelsksprogede udtryk i sin nuværende form inden for Nordic Innovations drift begyndte omkring midten af 2010'erne og fremefter. Hverken dette udtryk eller andre beslægtede udtryk blev brugt i 2000'erne, og selv i begyndelsen af 2010'erne er manglen på terminologisk stabilitet tydelig. For eksempel indeholdt forskellige dokumenter mellem 2012 og 2015 udtryk og vendinger som "Nordic add-on", "Nordic advantages" og "added value through Nordic co-operation".^[406] Disse udtryk er tilsyneladende forbundet med både resultaterne af samarbejdet og ideen om fælles nordiske fordele, især dem, der er medieret gennem formuleringen "Nordic advantage".^[407]

Fra slutningen af 2010'erne og frem blev den moderne formulering af princippet om Nordic added value integreret i den operationelle terminologi for Nordic Innovation. Det er bemærkelsesværdigt, at udtrykket fremstår uændret, uden variation i store/små bogstaver og uden alternative udtryk præsenteret ved siden af – i modsætning til for eksempel Nordisk Energiforsknings brug af begrebet. Skønt der er begrænset materiale til rådighed på de skandinaviske sprog, synes nordisk merværdi i det forhåndenværende materiale at blive brugt som den generelle skandinaviske oversættelse af begrebet.^[408]

I Nordic Innovations *Mini-evaluation of the Nordic Scalars Programme*-rapporten, der blev udgivet i 2019, diskuteres begrebet Nordic added value i detaljer. Rapporten evaluerer det toårige pilotprojekt, Nordic Scalars, der blev gennemført mellem 2017 og 2019. Den fremhæver, hvordan den merværdi, der blev genereret gennem programmet, blev skabt gennem deling af erfaringer, kompetencer, færdigheder og netværk, som samlede de forskellige nordiske landes forskellige styrker og svagheder.^[409] Ifølge rapporten definerede Nordic Innovation Nordic added value som følger:

- Opnå kritisk masse (volumen, højere kvalitet)
- Styrke "peer learning" og skabe sund konkurrence mellem de nordiske scale-ups
- Udnyttelse af nordisk brandværdi (synlighed, attraktivitet)
- Deling af kompetencer, færdigheder og finansieringsmuligheder
- Styrkelse af fællesskabsopbygning omkring scale-ups på nordisk plan^[410]

Rapporten definerer Nordic added value som noget, der primært opstår gennem indsatser på nordisk plan, der giver aktiviteter på nationalt plan merværdi.^[411] Begrebet defineres især ud fra et komplementaritetsperspektiv, hvor forskellige partnere samles på grund af deres komplementære fordele.

Ud over begrebet Nordic added value diskuterer rapporten også kort begrebet "Nordic brand value", der kan ses som et begreb relateret til Nordic added value med nogle overlappende betydninger hvad angår bestræbelser på at skabe en konkurrencedygtig og karakteristisk nordisk profil på den globale scene. Ifølge rapporten så interessenter og virksomheder, der deltager i Nordic Scalars-programmet, Nordic brand value som særlig relevant og fordelagtigt, for eksempel til at tiltrække talenter og investorer. Det nordiske brand blev opfattet som højt agtet og værdsat, især blandt potentielle kunder og investorer uden for Norden, hvor de nordiske lande typisk blev set som én samlet region.^[412]

En anden definition af Nordic added value findes i Nordic Innovations årsrapport fra 2021. Deri defineres begrebet som følger:

Gennem vores diverse aktiviteter samler vi aktører fra de nordiske lande med det eksplicite mål at skabe merværdi. Vi tror på, at vores region kan opnå mere gennem samskabelse [*co-creation*] og partnerskaber på tværs af grænser og sektorer; det kalder vi Nordic added value.^[413]

Denne definition understreger også betydningen af nordisk samarbejde som noget, der specifikt skaber merværdi i forhold til, når der kun opereres på nationalt plan. Nordic added value fremhæves yderligere som et resultat af handlinger snarere end forudsætninger, der kendetegner nordiske lande eller nordiske aktører.

Nuværende brug af Nordic added value

På nuværende tidspunkt er begrebet Nordic added value fortsat et vigtigt aspekt i evalueringen af Nordic Innovations aktiviteter. Inden for Nordic Innovation er begrebet Nordic added value tydeligt defineret som noget, der tilføjer værdi i forhold til at operere på nationalt plan. Men selvom begrebet ser ud til at være veletableret, udspecificeres hverken selve begrebet eller de aktiviteter, der genererer Nordic added value. Det gælder for eksempel Nordic Innovations udbudstekster, hvor Nordic added value omtales generelt ved at fremhæve merværdien ved at gennemføre projekter på nordisk plan i forhold til nationalt plan.^[414] Desuden nævner nogle udbud især de efterspurgte projektforslag som dem, der maksimerer virkningen af det nordiske samarbejde.^[415]

Et interview med en repræsentant fra Nordic Innovation bekræfter, at ideen om at samle komplementære kompetencer på nordisk niveau fortsat er et afgørende element i konceptualiseringen af Nordic added value for Nordic Innovation. Endvidere er det fortsat vigtigt, at det nordiske samarbejde skaber merværdi på nationalt plan, og at finansierede projekter opnår resultater, som ikke kan opnås på

anden vis. Derudover indebærer konceptualisering af Nordic added value primært at styrke kompetencerne og lære af hinanden. Det at samle forskellige interessenter anses altså i sig selv ikke for at være tilstrækkeligt; aktiviteterne skal også føre til formidling og anvendelse af erhvervet viden på en måde, der resulterer i samfundsmæssig gennemslagskraft og systemisk forandring. Det centrale heri er stordriftsbegrebet, som i denne sammenhæng henviser til, at det gavner hele regionen i stedet for kun ét land. Det hænger sammen med ideer om at opnå resultater mere effektivt og eksportere dem til resten af regionen.^[416]

Da der blev stillet spørgsmål om forholdet mellem det nordiske og det europæiske plan i forbindelse med Nordic Innovation, blev nordisk samarbejde beskrevet som særligt relevant og værdiskabende, når resultaterne af samarbejdet også kan udvides yderligere inden for det europæiske system. Med andre ord: Udover at det er noget fornuftigt at lave på nordisk plan, kan Nordic added value også være noget, der er relevant i en større international kontekst.^[417]

I evalueringen af den Nordic added value, som projekterne genererer, er der ikke foretaget kvantitative analyser, såsom statistiske analyser, på grund af den relativt lille størrelse af Nordic Innovations portefølje sammenlignet med f.eks. nationale organisationer. Hvis der skulle gennemføres sådanne vurderinger efter projekternes afslutning, ville det skabe forsinkelser, da ændringer tager tid. I stedet for at fokusere på at spore og evaluere resultaterne af projekter, understregede interviewpersonen vigtigheden af at anvende en "teori om forandring", som her henviser til en grundig evaluering af projekternes potentielle resultater og samfundsmæssige indvirkninger, før der træffes finansieringsbeslutninger. Dette kræver omfattende ekspertise i evalueringsprocessen og desuden en tilstrækkelig national repræsentation for at opnå en grundig forståelse af, hvad der er prioriteret på nationalt plan. Det giver desuden mulighed for, at de nordiske lande kan bringes sammen for i fællesskab at afgøre, hvor det giver mening at samarbejde på nordisk plan.^[418]

Interviewet fremhævede, at Nordic Innovations nuværende aktiviteter i høj grad er styret af Nordisk Ministerråds Vision 2030 – i stedet for udelukkende at fokusere på begrebet Nordic added value. Det ses som en tværgående vision for alt, hvad der sker inden for rammerne af det nordiske samarbejde og dermed som en fællesnævner for alle aktiviteter, der gennemføres i Nordisk Ministerråds regi. Vision 2030 ses primært som noget, der skal opnås på samfundsniveau. For Nordic Innovation betyder det, at det f.eks. ikke er nok bare at gennemføre et forskningsprojekt eller udvikle et nyt produkt i samarbejde med en gruppe virksomheder. I stedet lægges der primært vægt på at igangsætte processer, der kan hjælpe med at styre nordiske samfund i en bestemt retning, som skitseret i Vision 2030-programmet. Denne vægt spiller en nøglerolle i implementeringen af programmer, hvordan beslutninger om økonomisk støtte træffes, og hvordan merværdien af samarbejde vurderes og konceptualiseres.^[419]

Betydninger af Nordic added value

Undersøgelsen af anvendelsen af princippet om Nordic added value inden for Nordic Innovation viste, at der ikke er taget konkrete initiativer for at definere begrebet inden for dette samarbejdsfelt, og hverken begrebet eller dets anvendelse har været genstand for særlig aktive debatter. Men sammenlignet med for eksempel Nordisk Energiforskning ser konceptet ud til at være blevet etableret relativt hurtigt i den operationelle terminologi uden variation i stavning eller parallel brug af andre lignende termer. Derudover har evalueringen af Nordic added value angiveligt ikke givet anledning til specifikke udfordringer.

Inden for Nordic Innovation manifesterer begrebet Nordic added value sig primært som resultatet af en samarbejdsindsats – som merværdien af fælles aktiviteter. Der er en stærk additionalitetsdiskurs til stede, hvori samarbejde på nordisk plan ses som noget, der ikke kan opnås eller gennemføres på anden vis. Begrebet Nordic added value defineres primært i forhold til det nationale plan, men det henviser ikke kun til samarbejde mellem lande; det involverer snarere at bringe forskellige kompetencer og ekspertise sammen på en unik måde, der tilfører værdi i forhold til at arbejde på alene på nationalt plan.

Resultaterne af interviewet fremhæver den nøglerolle, der tillægges ambitionen om samfundsmæssig gennemslagskraft ved at styre Nordic Innovations aktiviteter i tæt overensstemmelse med Vision 2030-programmet og dets lignende samfundsforandrende målsætninger. Derfor ser Vision 2030 ud til at udgøre en mere væsentlig retningsgivende ramme for Nordic Innovations nutidige aktiviteter end princippet om Nordic added value, om end de to fortsat er indbyrdes forbundne.

Komparativ analyse og resultater

Frederik Forrai Ørskov og Tuire Liimatainen

Dette kapitel har undersøgt Nordic added value-begrebets historiske og nuværende betydninger og fortolkninger i Nordisk Ministerråd og dets underinstitutioner på tværs af de forskellige sektorer af det officielle nordiske samarbejde. I dette underkapitel gives en analytisk oversigt over kapitlets hovedresultater. Målet er at uddybe og tilføje detaljer til de forskellige dimensioner, der er indeholdt i en definition af den nutidige betydning af Nordic added value på politisk plan, som givet i Tuire Liimatainens rapport fra 2023, *Nordic Added Value in Nordic Research Cooperation*:

”

De positive effekter af fælles nordiske indsatser, der styrker Norden som et kulturelt og historisk fællesskab og som et lokalt og globalt konkurrencedygtigt og bæredygtigt velfærdssamfund.^[420]

En nærmere undersøgelse af Nordisk Ministerråd gennem de seneste tre årtier har vist, at princippet om Nordic added value har været centralt i de forskellige reformer, der har defineret samarbejdet siden midten af 1990'erne. Gennem disse reformer er Nordic added value i stigende grad blevet et mere operationaliseret begreb, der bruges til at strømline indsatser og organisatoriske processer på tværs af og inden for institutionerne i det nordiske tværministerielle samarbejde. Den dybdegående analyse, der er foretaget i dette kapitel vedrørende de forskellige sektorer af det officielle tværministerielle nordiske samarbejde, bekræfter, at dette top-down krav giver genklang på et praktisk plan. I begyndelsen af 2020'erne har Nordic added value forankret sig som et ganske prominent begreb i forskellige sektorer som en fremherskende operationel ramme for planlægning, implementering og monitorering af samarbejdsinitiativer. Samtidig vender dette kapitel også opmærksomheden mod en alternativ *bottom-up* forståelse af Nordic added value som et begreb, der betegner formålet med det nordiske samarbejde som det anskues inden for de individuelle sektorer og institutioner, samt på de udfordringer der er forbundet med at definere og operationalisere konceptet.

Nordic added value-begrebets domæner

Dette kapitels empiriske analyse har vist, at som det anvendes og operationaliseres i de nordiske institutioner relaterer det multidimensionelle begreb Nordic added value sig på komplekse måder til de forskellige sektorer af nordisk tværministerielt samarbejde. Ud fra denne rapport's analyse af interviews, dokumenter og forskningslitteratur er det muligt at identificere mindst fire domæner knyttet til Nordic added value-begrebet i det nordiske tværministerielle samarbejde. Disse er, i en ikke-hierarkisk rækkefølge:

- Kultur og identitet
- Samfund og velfærd
- Økonomi og innovation
- Bæredygtighed og klima

Denne typologi tilbyder én heuristisk ramme til at systematisere, hvordan Nordic added value forstås – og er blevet forstået – på tværs af hele det nordiske tværministerielle samarbejde. I [tabel 4](#) vises en oversigt over disse fire domæner for Nordic added value og deres forskellige træk, herunder potentielle anfægtelser og kritik, der kan opstå når legitimiteten af fælles nordisk handling defineres i henhold til disse specifikke domæner. Den er beregnet til at være en beskrivende, heuristisk og skematisk oversigt baseret på de interviews og dokumenter, der er analyseret i denne rapport, samt yderligere forskningslitteratur.

Table 4 Nordic added values domæner, en oversigt over fire domæner og nogle dimensioner, kendetegn og anfægtelser

Nordic added values domæner	Kultur og identitet	Samfund og velfærd	Økonomi og innovation	Bæredygtighed og klima
<i>Centrale diskursive temaer</i>	Kultur, identitet, sprog, kreativitet, fællesskab, fred, interaktioner, tradition	Nordisk model, velfærdsstat, demografi, ligestilling, social lighed, viden, innovation, social sammenhængskraft	Vækst, markedsløsninger, allokering af ressourcer, konkurrenceevne, effektivitet, innovation	Miljø, klima, bæredygtighed, grøn vækst, grøn omstilling, bæredygtige sociale modeller, bæredygtige omstillinger
<i>Betydning af den regionale skala (ift. nationalt, men også EU-niveau)</i>	Regional identitet, sprogligt fællesskab, uformelle netværk og interaktioner	Sammenligning og deling af statistik, data og viden, sammenlagte forskningspopulationer, fælles samfundsinfrastruktur	Stordriftsfordele, der ikke er tilgængelig på nationalt plan, større potentielt marked, fælles indsats ifm. branding	Delt viden, tværnationale og intraregionale problemer og problemstillinger, fælles løsninger og investeringer i omstillingsinitiativer
<i>Eksterne dimensioner</i>	Merværdi gennem en stærkere international stemme til at fremme fælles værdier, kulturelt diplomati, "Norden" som forstærker for nationale identiteter	Tilførsel af nytte til andre gennem samfundsmodeller, indflydelse i tilstødende regioner, kulturelt diplomati, "Norden" som forstærker for nationale modeller	Økonomisk nytte via brandværdi, etablering af fælles handels- og marketingmuligheder og markeder, kultur- og handelsdiplomati	Tilførsel af nytte gennem "klimadiplomati", gå foran med et godt eksempel, behandle globale problemstillinger
<i>Retoriske kendetegn</i>	Ofte implicit antaget ("det vi gør" / "hvad nordisk samarbejde altid har været")	Ofte visionært med konsensus syn på nordiske samfund og politik	Ofte eksplicit angivet med henvisning til konkrete initiativer	Ofte eksplicit angivet med henvisning til konkrete initiativer, ofte visionært og løsningsorienteret

<i>Forventede resultater</i>	Styrkede forudsætninger for nordisk samarbejde, uformelle bånd, netværk, formuleringer af nordiske værdier	Ranking-indikatorer, forskningsresultater, uformelle bånd, samfundsmæssige forandringer og forbedringer, formuleringer af nordiske værdier og interesser	Økonomisk output, omkostningseffektive løsninger, bidrag til økonomisk vækst	Bedre miljøløsninger, bidrag til grøn omstilling, bidrag til mere bæredygtige nordiske samfund
<i>Anfægtelser og omdefineringer</i>	Tilstedeværelse af ikke-skandinaviske og oprindelige kulturer og sprog, i stigende grad multikulturelle samfund, engelsk som sprog til intra-nordisk kommunikation	Velfærdsstater og den nordiske velfærdsstatsmodel under pres, demografiske ændringer, grænsehindringer, omskiftelige geopolitiske forhold	Fortsat europæisk integration, medvirken i globaliseret økonomi, der er sårbar over for geopolitiske spændinger og andre kriser	Ikke-bæredygtig energiproduktion, potentielt ulige effekter af grøn omstilling
<i>Kritik</i>	Instrumentalisering af kultur til politiske formål, risiko for essentialistisk tilgang til, hvad det vil sige at være "nordisk"	Risiko for nordisk exceptionalisme (mht. samfundsmodel)	Risiko for snævert fokus på målbare resultater på bekostning af svært målbare resultater	Risiko for at medvirke til <i>greenwashing</i> af det nordiske image, overvurdering af nordiske klimaresultater

Skematisk henviser Nordic added value til:

- idéen om fælles værdier og forudsætninger for tillidsbaserede og uformelle interaktioner opnået og skabt gennem fælles kulturelle, sproglige og værdibaserede udvekslinger inden for domænet "kultur og identitet";
- samfundsmodellernes fællestræk, den formelle og uformelle udveksling af viden, herunder fælles udvikling af løsninger, infrastruktur og data knyttet til problemstillinger vedrørende velfærd og sociale problemstillinger i domænet "samfund og velfærd";
- de yderligere resultater af fælles indsatser opnået ved at udnytte stordriftsfordele, omkostningseffektive transregionale løsninger eller de potentielle fordele ved delte markeder og brandværdi inden for domænet "økonomi og innovation"; og
- nødvendigheden af og mulige fordele ved at stå over for fælles udfordringer og transnationale problemstillinger ved at udvikle og investere i videnudveksling, fælles løsninger og en stærk international profil inden for domænet "bæredygtighed og klima".

De forskellige domæner er fortolkningsrammer, der står til rådighed for interessenter i de nordiske institutioner, og de er grundlæggende forbundet til de forskellige betydninger, som Nordic added value opnår på tværs af og inden for sektorerne i det nordiske tværministerielle samarbejde. De former de drivkræfter, mål og forventede resultater, der styrer det nordiske samarbejdes interessenter og deres samarbejdsindsats. Desuden indrammer de betydningen af indsatser, der udføres på regionalt (snarere end nationalt eller – i et vist omfang – europæisk niveau). De afspejler også forskellige forståelser af, hvad der menes med "værdi", hvilket afspejler den enigmatisk karakter af værdibaserede begreber.

Skitseringen af Nordic added value-begrebets domæner tager udgangspunkt i det nuværende nordiske tværministerielle samarbejde. Alligevel er typologien også knyttet til de tidsmæssige betydningslag, som begrebet Nordic added value har påtaget sig i løbet af de mere end tre årtier, som rapporten dækker. Som nævnt ovenfor følger domænerne en grov kronologi, fra domænerne "kultur og identitet" og "samfund og velfærd" der traditionelt har været centrale i det nordiske samarbejde med dybere historiske rødder end det officielle samarbejde, til domæner som f.eks. "økonomi og innovation" og "bæredygtighed og klima" der repræsenterer nyere prioriteter, der er blevet centrale i løbet af de seneste 40 og 20 år, henholdsvis.

Derfor hænger Nordic added value-begrebets domæner i det nordiske samarbejde også sammen ud fra et mere abstrakt og langsigtet perspektiv. Mest bemærkelsesværdigt har nordisk samarbejdes mere end to århundreder lange historik i lang tid hovedsageligt civilsamfundsbaseret inden for domæner relateret til kultur og identitetsopbygning været afgørende for at skabe og fastholde

forudsætningerne for succesfuldt samarbejde i andre domæner. Det samme gælder det historiske samarbejde på samfunds- og velfærdsområdet gennem det sidste århundrede. De uformelle bånd, fælles forestillinger om nordiske værdier og samfund og den stærke idé om kulturelle fællesskab, der udgør merværdien af samarbejdet i disse dele af det nordiske samarbejde, er blevet regnet for at have en værdi i sig selv. Samtidig er de væsentlige forudsætninger for at skabe Nordic added value på de områder, der er blevet prioriteret i nyere tid. Også i nutiden vil aktiviteter vedrørende kulturelt og socialt samarbejde være afgørende for at fastholde og styrke forudsætningerne for samarbejde på andre områder. De vil sikre, at det nordiske samarbejde forbliver levedygtigt i fremtiden og i stand til at skabe Nordic added value i jagten på strategiske mål, der anses for at være politisk relevante.

De fire domæner, der skitseres her, overlapper i et vist omfang, og betydningen af Nordic added value i de enkelte dokumenter og institutioner er ofte knyttet til mere end ét domæne ad gangen. Dette er især tilfældet i den praktiske anvendelse af princippet om Nordic added value. NordForsk er et af de tydeligste eksempler på en institution, der inddrager elementer fra alle fire domæner i sine artikulationer og operationaliseringer af Nordic added value. Typologien tilbyder ikke desto mindre et værktøj til at kortlægge og forstå nogle af de forskellige betydninger, der tillægges Nordic added value indenfor forskellige domæner. Den giver dermed et udgangspunkt for at fremme tværsektoriel forståelse og samarbejde og for at løse vedvarende spændinger knyttet til den tværsektorielle brug af Nordic added value, og dermed for at optegne, hvordan de forskellige sektorer af nordisk tværministerielt samarbejde kan bidrage til at nå de strategiske mål, der er udlagt for det nordiske samarbejde, samtidig med at selve grundlaget for disse indsatser fastholdes og styrkes.

Tværsektorielle forskelle

Analysen præsenteret i dette kapitel afdækkede spændinger i forbindelse med definitionen og operationaliseringen af begrebet, både inden for og på tværs af sektorer. Sameksistensen af Nordic added value-begrebets forskellige fortolkningsdomæner, skitseret ovenfor, udgør en potentiel kilde til sådanne spændinger, hvis den ikke anerkendes. Derudover opstår en anden grundlæggende spænding i bestræbelserne på at definere Nordic added value i form af konceptets anvendelse på politisk niveau som en vejledende vision versus dets praktiske anvendelse som både det ønskede resultat af samarbejdet og et middel til at udføre samarbejdet. Når undersøgelsens konklusioner betragtes under et, underbygger Nordic added value på den ene side de mere symbolske dimensioner af nordisk regionalitet, identitet og værdier som unikke forudsætninger for fælles handling, og på den anden side de pragmatiske, konkrete og målbare dimensioner, der giver Nordic added value betydning som redskab, mål og ønskelig indvirkning af samarbejde.

De betydningsforskelle, der ligger i begrebet, udkrystalliserer sig også, når de forskellige sektorer af det nordiske samarbejde sammenlignes. Dette afspejler den varierende betydning, som de forskellige sektorer tillægger det nordiske samarbejdes bidrag til regionens kultur, identitet, samfundsudvikling, økonomiske vækst – og på det seneste mere fremtrædende: indsatser knyttet til bæredygtighed og klima. Som et resultat heraf udfylder Nordic added value forskellige funktioner på tværs af sektorerne i det nordiske samarbejde og afhængigt af de prioriteter, der rammesætter deres adfærd. Disse funktioner spænder fra at skitsere forudsætningerne for fælles indsatser til målsætningerne for en sådan indsats og til at fungere som et operationaliserbart værktøj for at nå sådanne mål.

Forskellige regionale dynamikker dukker også op som en vigtig afgørende faktor for Nordic added value. Nordic added value ansues forskelligt i de autonome regioner, i det nordisk-baltisk samarbejde og i samarbejdet på europæisk plan. Dette har ført til bestræbelser på at udvide begrebet geografisk, f.eks. gennem henvisninger til nordisk-baltisk merværdi og lignende begreber. Derudover har det fået interessenter inden for de nordiske institutioner til at reflektere over hvad merværdien af nordisk samarbejde er, når det tilgås af samarbejdspartnere uden for regionen. Regionale dynamikker har også en betydning, for eksempel for hvordan idéen om "nordiskhed" fortolkes. Som det grønlandske eksempel viser, er dette i nogle tilfælde ikke ubetinget positivt. Dog defineres det nordiske samarbejde primært i forhold til det nationale niveau, da dets værdi stadig er kollektivt defineret af evnen til at levere noget mere, end hvad der kan opnås gennem handlinger på nationalt niveau alene.

De forskellige institutionelle erindringer om Nordic added value inden for de nordiske institutioner er en anden faktor bag sektorernes divergerende fortolkninger af Nordic added value. De institutionelle historier for nogle af de institutioner, der analyseres i dette kapitel, er præget af midt-1990'ernes reformer af det nordiske samarbejde og de dermed forbundne økonomiske besparelser. Det betyder, at en vedvarende sammenhæng eksisterer mellem princippet om Nordic added value og overvejelser om omkostningsbesparelser. Dette er særligt udtalt inden for kultursektoren, mens mange af de institutioner, der i dag opererer inden for f.eks. forsknings- og innovationsektorerne, først inden for de seneste 20 år eller deromkring er blevet indlemmet i eller blevet mere prominente i det nordiske samarbejdes institutionelle rammer. Begrebet Nordic added value afspejler således de forskellige institutioners historier på forskellig vis, lige fra hvad der kan karakteriseres som mere "traditionelle" måder at anskue nordisk samarbejde på, hvor nordiske bånd og tilhørsforhold ses som en værdi i sig selv, til mere direkte operationaliseringer af Nordic added value som styrende princip. Som følge heraf er der en vis skævhed i forhold til, hvilke sektorer der har påvirket den løbende konceptualisering af Nordic added value, da princippet er blevet aktivt operationaliseret og artikuleret i nogle sektorer, mens det er blevet mere implicit antaget i andre. Af samme grund har nogle sektorer lettere ved at tilpasse deres

opgaver til den forståelse af Nordic added value, der i dag er indskrevet og institutionaliseret som styrende principper på tværs af Nordisk Ministerråd og dets underinstitutioner.

Samlet set peger disse tværsektorielle forskelle på sameksistensen af to centrale forståelser af princippet om Nordic added values funktion inden for det nordiske samarbejdes institutioner:

1. Nordic added value som intern drivkraft:
Ifølge én forståelse fungerer Nordic added value som en intern drivkraft i de enkelte institutioner og det nordiske samarbejde i bredere forstand – herunder i det interparlamentariske og civilsamfundsbaseede samarbejde. Som sådan har begrebet en identitetsskabende funktion, samtidig med at det også kan fungere som personlig motivation for de enkelte institutioners medarbejdere. I denne forståelse fremhæves ofte historiske, aktuelt eksisterende eller potentielle fremtidige forudsætninger for et tæt nordisk samarbejde, såsom identifikation med en specifik nordisk identitet, værdier, der opfattes som nordiske, eller et tilhørsforhold til nordiske kulturelle og sproglige fællesskaber samt en stærk tilstedeværelse af intra-regionale uformelle bånd.
2. Nordic added value som eksternt styrende princip:
Ifølge en anden forståelse ses Nordic added value som et eksternt defineret styrende princip, der strukturerer arbejdet i de enkelte institutioner i det nordiske tværministerielle samarbejde ved at tilbyde målsætninger, krav og et sæt fælles mål. Som sådan knytter det potentielt institutionerne og deres indsats tættere til de overordnede strategiske ambitioner og politiske mål, der er udlagt for det nordiske samarbejde. Denne forståelse henviser ofte til resultater som ansvarlighed, legitimitet, effektivitet, politisk relevans og målbarhed.

Samlet set har dette kapitels analyse demonstreret, at Nordic added value på det praktiske plan regelmæssigt kendetegnes af vaghed, fortolkningsfrihed, elasticitet, tvetydighed og abstraktion. Denne vaghed er dog ikke nødvendigvis en svaghed, fordi den samtidig kan bidrage til begrebets fleksible, udviklende og dynamiske karakter.^[421]

Terminologisk ustabilitet

En anden vigtig problemstilling, der er afdækket i dette kapitel, er den terminologiske og semantiske ustabilitet, der findes både i Nordisk Ministerråds arbejde og i institutionerne under dets regi. Mens de afspejler de tidsmæssige lag og udviklingen i sproglige praksisser i det nordiske samarbejde, bidrager terminologiske tvetydigheder også til den enigmatisk karakter af Nordic added value.

Som det fremhæves gennem analysen, er de nordiske termer nordisk nytte og nordisk merværdi med deres talrige engelske oversættelser efterhånden blevet brugt i flere årtier, hvorimod den engelske formulering Nordic added value siden 2010'erne i stigende grad er blevet standard for det nordiske samarbejde. Denne terminologiske stabilisering har fundet sted under henvisning til samarbejdet på europæisk plan og dets begrebsmæssige særtræk. Samtidig synes der fortsat at være et varierende kendskabsniveau blandt ansatte i de nordiske institutioner til såvel de skandinaviske termer som det engelske Nordic added value. Nogle ser de skandinaviske begreber som synonyme med hinanden, mens andre opstiller begrebshierarkier mellem dem – en sondring der forsvinder, når det engelske udtryk Nordic added value bruges. I sådanne tilfælde er nordisk nytte typisk defineret med henblik på værdier, kerneaktiviteter, identitet og vision, mens nordisk merværdi oftere har en tendens til at fremkalde billeder af håndgribelige resultater og økonomiske drivkræfter. Det er dog langt fra altid tilfældet, og dette kapitel har påvist, at begreberne også er åbne for omvendte fortolkninger. Denne observation understreger vigtigheden af at være opmærksom på både individuelle og sektorspecifikke forskelle.

Terminologisk ustabilitet indikeres også af de forskellige stavemåder og variationer i anvendelsen af store bogstaver i det engelske udtryk Nordic added value (Nordic value-added er en relativt hyppig variant) og den lejlighedsvis introduktion af nye udtryk inden for de enkelte sektorer (som f.eks. nordisk nytteværdi).

Evaluering af Nordic added value

På grund af de mange uklarheder og forskellige dimensioner, der ligger i begrebet Nordic added value, udgør definitionen og evalueringen af begrebet også en kompleks problemstilling. Analysen i dette kapitel afslører både modvillige og velvillige holdninger til udvikling af metoder til evaluering af Nordic added value. Baggrunden for disse forskellige reaktioner er de forskellige forståelser og anvendelser af begrebet diskuteret ovenfor.

Dette er især tilfældet i sektorer, hvor samarbejdet er udformet i forhold til kulturelle og samfundsmæssige værdier, der anses for abstrakte og svære at måle eller vurdere, eller i institutioner, hvor Nordic added value ses som en overordnet *eksistensberettigelse* snarere end som et specifikt målbart resultat. I nogle sektorer blev et tidsmæssigt perspektiv også fremhævet som en faktor til overvejelse, da effekterne af konkrete indsatser ofte kun er synlige over en længere periode. Det gør måling og sammenligning vanskelig, fordi prioriteterne for handling også ændrer sig med tiden.

Nogle institutioner i nordisk tværministerielt samarbejde bruger allerede en række forskellige metoder såsom spørgeskemaundersøgelser og afrapporteringsværktøjer til at vurdere og måle effekten af de aktiviteter, de faciliterer. Vigtigheden af forhåndsevaluering og en omhyggelig vurdering af potentielle resultater og

samfundsmæssig gennemslagskraft på et tidligt stadie blev også understreget. Samtidig består udfordringen i at vurdere samarbejdsindsatsens dybere funktion og formål stadig.

Nordic added value eller Vision 2030?

Princippet om Nordic added value er ikke nævnt i de nordiske statsministres Vision 2030-dokument, som slår fast, at Norden bør være den mest integrerede og bæredygtige region i verden inden 2030. Alligevel antyder resultaterne i dette kapitel i praksis, at Nordic added value og Vision 2030 generelt – omend ikke altid – ses som indbyrdes forbundne visioner for det nuværende nordiske samarbejde af aktører, der arbejder inden for institutionerne for tværministerielt samarbejde. I stedet for at betragte Vision 2030 som et program, der har erstattet princippet om Nordic added value, anser interessenterne i de nordiske institutioner generelt både Vision 2030 og Nordic added value som vigtige grundlag for at opstille mål for det nordiske samarbejdes bidrag. Fokus varierer dog på tværs af forskellige sektorer. Ikke desto mindre peger den overordnede udvikling på, at Nordic added value i stigende grad opfylder funktionen som et praktisk middel, der styrer samarbejdet i forskellige specialiserede sektorer mod implementeringen af Vision 2030, frem for at være et mål, der styrer det formelle samarbejde i sig selv.

Vision 2030 har unægtelig ændret orienteringen af det nordiske samarbejde, og derfor også hvad der almindeligvis opfattes som Nordic added value. Traditionelle indsatser inden for kultur, samfund og økonomi spiller ind i ambitionen om at skabe en mere integreret region på forskellige måder. Men det nordiske samarbejde omfatter nu også indsatser inden for bæredygtighed og klima (samt i stigende grad forsvar og sikkerhed), som alle er nyere fokusområder i det tværministerielle nordiske samarbejde. Med den øgede vægt på Vision 2030-programmets samfundsmæssige og miljømæssige indvirkning bliver betydningen af Nordic added value i stigende grad forbundet med evalueringer af resultatet eller gennemslagskraften af fælles handling snarere end forudsætningerne for succesfuldt samarbejde gennem kulturel, sproglig og samfundsmæssig regional integration.

Sammenfatning

Dette kapitel har kigget nærmere på de historiske og nuværende fortolkninger af princippet om Nordic added value inden for Nordisk Ministerråd og på tværs af det nordiske samarbejdes forskellige sektorer. Kapitlet konkluderede at Nordic added value opererer på tværs af forskellige centrale domæner inden for det nordiske samarbejde, der her typologiseres som "kultur og identitet", "samfund og velfærd", "økonomi og innovation" og "bæredygtighed og klimaet". Det foreslog, at hvis den ikke anerkendes udgør sameksistensen af disse domæner for Nordic added value en potentiel kilde til spændinger i definitionen og operationaliseringen af begrebet. En

sådan tvetydighed forstærkes yderligere af en spænding mellem Nordic added values symbolske betydning som vejledende vision og begrebets praktiske anvendelighed som både et ønsket resultat af samarbejdet og et middel til at udføre og styre samarbejdsindsatsen. Analysen afslørede også forskellige fortolkninger af Nordic added value på tværs af de forskellige institutioner, hvilket afspejlede den varierende vægt, der lægges på kulturelle, samfundsmæssige, økonomiske og bæredygtighedsmæssige aspekter af nordisk tværministerielt samarbejde. Institutionelle historikker og regionale dynamikker blev yderligere anset for at påvirke disse fortolkninger og være med til at udforme sektorprioriteter og operationelle rammer. Kapitlet konkluderede blandt andet, at de forskellige fortolkninger havde resulteret i to forskellige nogle gange overlappende, til tider modstridende forståelser af Nordic added value som en intern drivkraft for de enkelte institutioner og deres medarbejdere, og som et eksternt strukturerende princip, der knytter den enkeltes indsats til fælles prioriteringer. Den mangfoldighed af betydninger, der tillægges Nordic added value, giver anledning til begrebsmæssige uklarheder, samtidig med at det giver høje grader af fleksibilitet inden for og tilpasning til varierende og skiftende sektorbehov og strategiske prioriteter.

Kapitlet kom frem til, at andre faktorer, der bidrog til den enigmatiske, fleksible og adaptive karakter af Nordic added value bestod af de forskellige regionale dynamikker, der karakteriserer nordisk samarbejde, såvel som terminologisk ustabilitet – og at flere termer og deres oversættelser bruges enten i flæng eller hierarkisk. Hvad angår evalueringen af Nordic added value, er det fortsat et komplekst spørgsmål på trods af begrebets betydning som organisatorisk styringsprincip. Mens nogle sektorer har brugt metoder såsom afrapporteringsværktøjer og spørgeskemaundersøgelser, blev det angivet, at det er vanskeligt at vurdere abstrakte værdibaserede begreber samt langsigtede effekter af fælles handling. Mens Nordic added value fortsat er et styrende princip for nordisk samarbejde, er implementeringen og evalueringen af begrebet stadig samlet set mangefacetteret og genstand for fortolkning, hvilket afspejler at det regionale samarbejde er under konstant udvikling samt de deltagende sektorer forskellige prioriteter. Samtidig har Vision 2030-erklæringen påvirket målene for det nordiske samarbejde uden eksplicit henvisning til princippet om Nordic added value og faciliteret en overgang mod en opfattelse af Nordic added value som et redskab snarere end en vision for nordisk samarbejde.

Kapitel 5: Konklusioner og anbefalinger

Formålet med denne rapport har været at opnå en bedre forståelse af, hvordan princippet om Nordic added value bliver og er blevet brugt og konceptualiseret på tværs af institutionerne i det tværministerielle nordiske samarbejde. Dette er sket i lyset af den kobling, der ofte laves mellem Nordic added value og legitimiteten af det nordiske samarbejde, samt den stigende institutionalisering af princippet inden for det tværministerielle nordiske samarbejdes institutioner.

For at forstå karakteren, udviklingen og brugen af Nordic added value i tværministerielt nordisk samarbejde, udforskede [kapitel 2](#) Nordic added values begrebsmæssige egenskaber. Det blev fremhævet, at Nordic added value er et **omstridt** og **sammensat begreb** med **flere tidsmæssige lag**. Det betyder bl.a., at begrebet Nordic added value har fået og fortsat får nye betydninger baseret på, hvem der bruger og debatterer begrebet, og at sådanne betydninger også påvirkes af de mange andre begreber, der er indeholdt i Nordic added value-begrebet og fortætter det med hver deres tilknyttede og omstridte betydninger, samt de forskellige tidsmæssige lag, der er blevet indlejret i begrebet i løbet af dets brugshistorie.

I [kapitel 3](#) skitserede rapporten den historiske fremkomst og udvikling af princippet om Nordic added value og dets beslægtede engelske og skandinaviske udtryk inden for de institutionelle rammer for nordisk samarbejde. I store træk blev der fremhævet **tre primære historiske skift**:

1. I 1990'erne blev princippet om nordisk nytte indført som et evalueringsværktøj til at trimme nordisk samarbejdes institutionelle rammer i anledning af øget europæisk integration, ønsker om at række ud til de nyligt uafhængige baltiske lande og nedskæringer i de nordiske budgetter.
2. I 2000'erne og 2010'erne smeltede nordisk nytte i stigende grad sammen med begrebet nordisk merværdi for nu at beskrive såvel forudsætningerne for som resultaterne af indsatsen i det nordiske samarbejde. Samtidig blev det engelsksprogede udtryk Nordic added value introduceret som led i den fortsatte europæisering af det nordiske samarbejde og et øget fokus på Nordens brandværdi.
3. Fra midten af 2010'erne og frem er Nordic added value i stigende grad blevet institutionaliseret som et operationaliseret styrende princip som led i Nordisk Ministerråds sekretariats reformindsats, der stræber efter at gøre det nordiske samarbejde mere efterspørgselsdrevet og politisk relevant.

På baggrund af interviews og dokumentanalyse har [kapitel 4](#) skitseret historiske og nuværende anvendelser og fortolkninger af Nordic added value inden for de enkelte institutioner og sektorer på tværs af det tværministerielle nordiske samarbejdes institutionelle rammer. Som en del af dette, skitserede kapitelafsnittene, hvor det var relevant, hvordan den historiske udvikling beskrevet ovenfor har udspillet sig inden for, har påvirket og er blevet påvirket af de forskellige institutioner og sektorer. Desuden blev de nuværende anvendelser og betydninger af Nordic added value beskrevet for hver del af det nordiske tværministerielle samarbejdes institutionelle rammer. Herigennem er det blevet tydeligt, at der stadig eksisterer tvetydighed såvel som forskellige fortolkningsstrategier og forståelser inden for og på tværs af de forskellige institutioner og sektorer.

Analysen konkluderede, at:

- Nordic added value opererer på tværs af og antager divergerende betydninger fra **forskellige centrale domæner inden for det nordiske samarbejde**, der er blevet typologiseret i denne rapport som "**kultur og identitet**", "**samfund og velfærd**", "**økonomi og innovation**" og "**bæredygtighed og klimaet**". Sameksistensen af disse domæner for Nordic added value giver, især hvis den ikke anerkendes, anledning til spændinger i måden, begrebet defineres og operationaliseres på.
- Der er betydelige tværsektorielle og tværinstitutionelle forskelle i fortolkningen af Nordic added value, hvilket afspejler forskellige institutionelle historikker og sektorspecifikke fremtidsudsigter. Det har resulteret i to forskellige – om end ofte sameksisterende – forståelser af Nordic added value som både en **intern drivkraft** for de enkelte institutioner og deres medarbejdere, og som **et eksternt styrende princip**, der binder den enkelte indsats til fælles prioriteringer.
- Den **ustabilitet i terminologien**, der kendetegner brugen af skandinaviske og engelsksprogede termer til at legitimere fælles nordiske indsatser, bidrager til Nordic added values enigmatiske karakter og de tvetydige fortolkninger af princippet.
- **Evalueringen af Nordic added value** er fortsat et komplekst spørgsmål og er genstand for fortolkning. Det afspejler det regionale samarbejdes udvikling og de involverede sektorers forskellige prioriteter.
- De nordiske statsministres Vision 2030-erklæring i 2019 har påvirket målene for det nordiske samarbejde uden eksplicit henvisning til princippet om Nordic added value og faciliteret en overgang mod en opfattelse af **Nordic added value som et redskab snarere end en vision** for nordisk samarbejde.

Det bør understreges, at forskellige fortolkninger af operationelle principper vedrørende formål og legitimitet sandsynligvis er uundgåelige i en bredt favnende multisektoriel organisation som Nordisk Ministerråd og dens underinstitutioner. Men de forskellige fortolkninger af det nordiske samarbejdes legitimitet kan, hvis de anerkendes og tages i betragtning, blive en styrke snarere end en svaghed ved at gøre det muligt at forbinde det nordiske samarbejdes unikke forudsætninger med de ønskede resultater af dets arbejde.

Desuden er den begrebsmæssige uklarhed og de forskellige mulige fortolkningsrammer ikke nødvendigvis negative aspekter ved Nordic added value-princippet, da de kan give fleksibilitet og afspejler en evne til at tilpasse sig skiftende historiske, politiske og geopolitiske forhold. Som eksempel kan nævnes, at et Nordic added value-domæne centreret omkring forsvar, sikkerhed og relaterede problemstillinger tilsyneladende bliver mere udtalt som reaktion på den nuværende geopolitiske ustabilitet i Nordens naboombråder og Finland og Sveriges nylige optagelse i NATO.

Anbefalinger

Rapporten har følgende anbefalinger vedrørende Nordic added values nuværende og fremtidige rolle i det nordiske samarbejde:

1

Skab institutionsspecifikke arbejdsdefinitioner af Nordic added value:

Ved at optegne arbejdsdefinitioner af, hvad der udgør Nordic added value inden for hver enkelt nordisk institution og for projektfinansiering, kan det anerkendes, at forskellige dimensioner af det multidimensionelle Nordic added value-begreb er relevante at forfølge og operationalisere i institutioner, der opererer på tværs af forskellige sektorer – samtidig med at det giver mulighed for fleksibilitet og tilpasning.

Dette kunne ske i bevillingsbrevene, der skitserer relationerne mellem Nordisk Ministerråds sekretariat og de enkelte institutioner, i tæt samarbejde med selve institutionen, dens ansatte og dens samarbejdspartnere.

2

Værdsæt forudsætningerne for et effektivt nordisk samarbejde:

Operationaliseringen af Nordic added value risikerer at belønne målbare kortsigtede resultater på bekostning af de svært målbare langsigtede indsats, som har været afgørende for skabelsen af den nordiske regionale identitet, og som gør nutidens samarbejde om for eksempel branding, innovation, klima, forsvar og sikkerhed muligt. Desuden er en nordisk regional identitet mere relevant og eftertragtet nu, end den var, da den skandinavisksprogede forløber for Nordic added value opstod i 1990'erne. Ved at tillægge de mindre umiddelbart håndgribelige resultater af fælles indsats værdi, kan styrkelsen af en nordisk regional identitet genvinde en central rolle i de nordiske institutioners indsats i en ustabil geopolitisk kontekst, ligesom forudsætningerne for et vellykket nordisk samarbejde kan opretholdes.

Dette kunne ske gennem en strategisk prioritering af kulturprogrammer, de nordiske kontorer og faciliteringen af uformelle intraregionale netværk, der ikke frembringer let målbare eller håndgribelige sigtede resultater på kort sigt.

3

Tydeliggør forholdet mellem Nordic added value og Vision 2030:

En artikulering af, hvordan og hvorvidt Nordic added value er knyttet til de strategiske mål i Vision 2030 om at gøre Norden til verdens mest integrerede og bæredygtige region i 2030 ville fremme samspillet mellem visioner og praksis i det nordiske samarbejde. Desuden vil en afklaring af forholdet mellem Nordic added value og de to væsentligt forskellige ambitioner – og en evaluering af, hvorvidt Nordic added value er det bedst egnede styrende princip til at indfri begge disse ambitioner – give en klarere målbevidsthed for alle sektorer af nordisk inter-ministerielt samarbejde.

Dette kunne ske i form af et direktiv fra de nordiske samarbejdsministre eller generalsekretæren for Nordisk Ministerråd, der artikulerer forholdet mellem Nordic added value og Vision 2030.

4

Undersøg spændinger vedrørende legitimiteten af nordisk samarbejde yderligere:

Yderligere bestræbelser på at undersøge, hvordan det nordiske samarbejdes legitimitet opfattes i de dele af det nordiske samarbejde, der ikke falder under Nordisk Ministerråds institutionelle paraply, ville sandsynligvis afdække ganske forskellige fortolkninger. Set i lyset af det nordiske interparlamentariske samarbejdes og de nordiske civilsamfundsorganisationers betydning for det nordiske samarbejde som helhed, er en konstruktiv dialog med sådanne aktører om, hvad der udgør nytten af fælles nordiske indsatser, nødvendig for at skabe et mere robust grundlag for ambitiøst, meningsfuldt og fremadrettet nordisk samarbejde i fremtiden.

Dette kunne ske gennem igangsættelse af dialog på tværs af organisationerne eller gennem en eller flere undersøgelser, der undersøger holdninger til legitimiteten af fælles nordiske indsatser uden for Nordisk Ministerråd.

5

Udvid perspektiverne på regionalt samarbejde:

At tilgå legitimeringen af fælles regionale indsatser fra bredere og komparative perspektiver kan gøre mere meningsfuldt samarbejde med ikke-nordiske partnere muligt og skabe grobund for at lære af andre modeller for regionalt samarbejde. Dette inkluderer en større opmærksomhed på perspektiver fra de baltiske lande og tilskyndelse til dialog med baltiske partnere om meningsfulde måder at konceptualisere Nordic-Baltic added value – et begreb, der lejlighedsvis bruges af nordiske institutioner, der opererer i de baltiske lande. Desuden vil en bedre forståelse af lighederne og forskellene mellem principperne om European added value og Nordic added value bidrage til at tydeliggøre legitimiteten af det nordiske samarbejde i forhold til det europæiske integrationsprojekt. Endelig kan det være lærerigt at undersøge, hvordan andre organer for regional styring fungerer og legitimerer deres arbejde, f.eks. Benelux-unionen eller Sammenslutningen af Sydøstasiatiske Nationer (ASEAN).

Dette kunne ske gennem en intensiveret dialog med baltiske partnere gennem de nordiske kontorer i de baltiske lande og gennem arbejdsrapporter eller konferencer, der tilbyder komparative regionale perspektiver på nordisk samarbejde.

6

Standardiser oversættelsespraksis:

Etablering og implementering af standardiseret oversættelsespraksis på tværs af og inden for institutionerne for officielt nordisk samarbejde for termer som nordisk nytte, nordisk merværdi, Nordic added value, nordiske synergier, Nordic synergy, Nordic benefit osv. ville afhjælpe begrebsforvirring inden for og på tværs af det nordiske samarbejdes sektorer og organisationer.

Dette kunne gøres ved at sammensætte en officiel style guide eller ordliste til ansatte i institutionerne samt forskere, konsulenter, oversættere og andre interessenter, der udfører bestillingsarbejde for Nordisk Ministerråd.

Endnotes

1. Que Anh Dang, "'Nordic Added Value': A Floating Signifier and a Mechanism for Nordic Higher Education Regionalism," *European Journal of Higher Education* 13, nr. 2 (2023): 147.
(Side: 9)
2. Tuire Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation: Concept and Practice" (Oslo: NordForsk, 2023), 57.
(Side: 9)
3. En lignende pointe om opfattelsen af den nordiske model findes i: Haldor Byrkjeflot, Mads Mordhorst og Klaus Petersen, "The Making and Circulation of Nordic Models: An Introduction," i *The Making and Circulation of Nordic Models, Ideas and Images*, red. Haldor Byrkjeflot et al. (London; New York: Routledge, 2021), 3.
(Side: 11)
4. Nogle af de vanskeligheder, der er forbundet med Nordisk Ministerråds tværsektorielle arbejde er beskrevet i: Ulf Andreasson og Truls Stende, "Tvärsektoriellt arbete i Nordiska ministerrådet," Intern rapport (København: Nordisk Ministerråd, s.d.).
(Side: 11)
5. Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation", 58.
(Side: 11)
6. Nordisk Ministerråd, "Our Vision 2030 | Nordic Cooperation," tilgået d. 18. oktober, 2023, <https://www.norden.org/en/declaration/our-vision-2030>.
(Side: 12)
7. Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation," 5.
(Side: 12)
8. Dette afsnit er i det store og hele baseret på Liimatainen, 23–25; se også Emilia Berg, "Sharing is Caring: The Official and Practical Understanding of the Concept Nordic Added Value in the Field of Social and Health Policy", (MA-afhandling, Helsinki Universitet, 2023).
(Side: 13)
9. Se også Daniel Tarschys, *The Enigma of European Added Value: Setting Priorities for the European Union*, årgang 4 (Sieps, 2005); Claes Lennartsson og Jan Nolin, "Nordiska kulturfonden: en utvärdering och omvärldsanalys 2008" (Nordisk ministerråd, 2008).
(Side: 13)
10. Klaus Petersen, "Nordiske Værdier: Et Kritisk Reflekterende Essay" i *Meningen Med Föreningen: Föreningarna Norden 100 År*, red. Henrik Wilén (Föreningarna Norden, 2019), 79.
(Side: 13)
11. Lennartsson og Nolin, "Nordiska kulturfonden", 12.
(Side: 13)
12. Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation", 15-16; se også Berg, "Sharing is Caring."
(Side: 14)
13. Forss, *Nordens Hus Och Institut: En Utvärdering Av Mål, Verksamhet Och Resultat*, 12; Lennartsson og Nolin, "Nordiska kulturfonden", 270.
(Side: 14)

14. Johan Strang, "The Role of English in the Nordic Language System" i *English in the Nordic Countries: Connections, Tensions, and Everyday Realities*, red. Elizabeth Peterson og Kristy Beers Fägersten (New York: Routledge, 2023), 23-46.
(Side: 14)
15. Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation", 15; Erik Arnold, "Rethinking Nordic Added Value in Research", *NordForsk Policy*, 2011, 20-22; Dang, "'Nordic Added Value': A Floating Signifier and a Mechanism for Nordic Higher Education Regionalism", 6-7.
(Side: 15)
16. David Collier, Fernando Daniel Hidalgo, and Andra Olivia Maciuceanu, "Essentially Contested Concepts: Debates and Applications", *Journal of Political Ideologies* 11, nr. 3 (1. oktober 2006): 211-46.
(Side: 18)
17. Dang, "'Nordic Added Value': A Floating Signifier and a Mechanism for Nordic Higher Education Regionalism," 156; Heri påberåbes tilgangen hos en anden politolog, den internationale relationsforsker Iver B. Neumann, som har argumenteret for, at regioner konstant bliver defineret og omdefineret af aktører, der forsøger at placere sig selv i centrum af regionen. Se Iver B. Neumann, "A Region-Building Approach to Northern Europe", *Review of International Studies* 20, nr. 1 (januar 1994): 53-74.
(Side: 18)
18. Reinhart Koselleck, "The Temporalisation of Concepts", overs. Klaus Sondermann, *Redescriptions: Political Thought, Conceptual History and Feminist Theory* 1, nr. 1 (1997): 16-24.
(Side: 18)
19. Marja Jalava og Bo Stråth, "Scandinavia/Norden", *European Regions and Boundaries: A Conceptual History* 3 (2017): 36-56.
(Side: 19)
20. Johan Strang, Jani Marjanen og Mary Hilson, "A Rhetorical Perspective on Nordicness: From Creating Unity to Exporting Models" i *Contesting Nordicness: From Scandinavianism to the Nordic Brand*, red. Johan Strang, Jani Marjanen og Mary Hilson (Oldenbourg: De Gruyter, 2021), 1-34; Byrkjeflot, Mordhorst og Petersen, "The Making and Circulation of Nordic Models"; Jalava og Stråth, "Scandinavia/Norden"; Jani Marjanen, "Nordic Modernities: From Historical Region to Five Exceptions," *International Journal for History, Culture and Modernity* 3, nr. 1 (2015): 91-106.
(Side: 19)
21. Petersen, "Nordiske Værdier: Et Kritisk Reflekterende Essay"; Johan Strang og Jussi Kurunmäki, red., *Rhetorics of Nordic Democracy* (Helsinki: Det finske litteraturselskab / SKS, 2010); Strang, Marjanen og Hilson, "A Rhetorical Perspective on Nordicness: From Creating Unity to Exporting Models."
(Side: 19)
22. Jalava og Stråth, "Scandinavia/Norden", 37.
(Side: 19)
23. Tarschys, *The Enigma of European Added Value*, 4:9.
(Side: 19)
24. Leslie Chermatony, Fiona Harris og Francesca Dall'Olmo Riley, "Added Value: Its Nature, Roles and Sustainability", *European Journal of Marketing* 34 (1. februar 2000).
(Side: 19)
25. Chermatony, Harris og Dall'Olmo Riley, 54 ff.
(Side: 19)

26. Tarschys, *The Enigma of European Added Value*, 4:35 ff.; Jan-Erik Lane, *New Public Management: An Introduction* (Routledge, 2002).
(Side: 19)
27. (Side: 19)
28. John Broome, "Utility", *Economics & Philosophy* 7, nr. 1 (1991): 1.
(Side: 20)
29. Julia Driver, "The History of Utilitarianism" i *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, red. Edward N. Zalta og Uri Nodelman, Winter 2022 (Metaphysics Research Lab, Stanford University, 2009).
(Side: 20)
30. Broome, "Utility", 1-2.
(Side: 20)
31. Citeret fra Helge Jordheim, "Introduction: Multiple Times and the Work of Synchronization", *History and Theory* 53, nr. 4 (2014): 504; se også Koselleck, "The Temporalisation of Concepts."
(Side: 20)
32. Dette kapitel præsenterer en ændret version af Tuire Liimatainens redegørelse for konceptualiseringen af behovet for og legitimiteten af fælles nordiske indsatser i forbindelse med det nordisk forskningssamarbejde i 2023-rapporten *Nordic Added Value in Nordic Research Cooperation*. Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation", 11-17, 20.
(Side: 22)
33. Se f.eks. Rasmus Glenthøj, "Skandinavismen - En Politisk Utopi Fra 1800-Tallet?: Et Komparativt Studie" i *Utopi Og Realiteter: Festskrift Til Erik Kulavig* (Syddansk Universitetsforlag, 2018), 227-44; Ruth Hemstad, *Fra Indian Summer til nordisk vinter: skandinavisk samarbejde, skandinavisme og unionsøpposningen* (Oslo: Akademisk Publisering, 2008); Peter Stadius og Ruth Hemstad, red., *Nordic Experiences in Pan-Nationalisms: A Reappraisal and Comparison, 1840-1940*, 1. udg. (London: Routledge, 2023); Jan Hecker-Stampehl, "Keeping Up the Morale: Constructions of 'Nordic Democracy' during World War II" i *Rhetorics of Nordic Democracy*, red. Johan Strang og Jussi Kurunmäki (Helsinki: Finnish Literature Society / SKS, 2010), 141-64.
(Side: 22)
34. Strang, Marjanen og Hilson, "A Rhetorical Perspective on Nordicness: From Creating Unity to Exporting Models"; Jalava og Stråth, "Scandinavia/Norden"; Øystein Sørensen og Bo Stråth, red., *The Cultural Construction of Norden* (Oslo: Scandinavian University Press, 1997).
(Side: 22)
35. Bengt Sundelius og Claes Wiklund, "Nordisk förnyelse i etapper" i *Norden i sicksack. Tre spårbyten inom nordiskt samarbete* (Santérus Förlag, 2000), 19; Kharkina, "From Kinship to Global Brand", 35.
(Side: 22)
36. Gosta Esping-Andersen, *The Three Worlds of Welfare Capitalism* (Princeton University Press, 1990); Pirjo Markkola, "The Lutheran Nordic Welfare States" i *Beyond Welfare State Models. Transnational Historical Perspectives on Social Policy.*, red. Pauli Kettunen og Klaus Petersen (Cheltenham: Edward Elgar, 2011), 102-18; Johan Strang, "The Rhetoric of Nordic Cooperation: From the Other Europe to the Better Europe?" i *Contesting Nordicness: From Scandinavianism to the Nordic Brand*, red. Johan Strang, Jani Marjanen og Mary Hilson (Oldenbourg: De Gruyter, 2021), 103-31.
(Side: 22)
37. Johan Strang, "Introduction: The Nordic Model of Transnational Cooperation?" i *Nordic Cooperation* (Routledge, 2015), 1-26; Øyvind Tønnesson, "Efter 1994. Tvil Om Nyttens" i *50 År: Nordisk Råd 1952-2002. Til Nordiske Nyttens?*, red. Knud Enggaard (København, 2002), 133-50; Sundelius og Wiklund, "Nordisk förnyelse i etapper."
(Side: 22)

38. Johan Strang og Norbert Götz, red., *Nordiskt samarbete i kalla krigets kölvatten: Vittnesseminarium med Uffe Elleman-Jensen, Mats Hellström och Pär Stenbäck* (Södertörns högskola, 2016); Nils Andrén, "Säkerhetspolitikens återkomst" i *Norden i sicksack: Tre spårbyten inom nordiskt samarbete*, red. Bengt Sundelius og Claes Wiklund (Stockholm: Santérus Förlag, 2000), 293-301; Kazimierz Musiał, "Reconceptualizing Nordic Identities after 1989" i *Bordering the Baltic: Scandinavian Boundary-Drawing Processes, 1900-2000*, red. Madeleine Hurd (Berlin: LIT Verlag, 2011), 105-25; Kazimierz Musiał, "Reconstructing Nordic Significance in Europe on the Threshold of the 21st Century" *Scandinavian Journal of History* 34, nr. 3 (2009): 286-306.
([Side: 23](#))
39. Strang, "The Rhetoric of Nordic Cooperation", 104.
([Side: 23](#))
40. Peter Duelund og Gitte Pedersen, "The Nordic Cultural Cooperation" i *The Nordic Cultural Model. København: Nordisk Kulturinstitut, 2003*, 255-56.
([Side: 23](#))
41. Gry Larsen, "Reformering av Nordisk Råd" i *Norden i sicksack: Tre spårbyten inom nordiskt samarbete*, red. Bengt Sundelius og Claes Wiklund (Stockholm: Santérus Förlag, 2000), 202.
([Side: 23](#))
42. Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, "Nordiskt samarbete i en ny tid: det nordiska samarbetet i ljuset av folkomröstningarna om EU-medlemskap för Finland, Norge och Sverige: förslag till mål, innehåll och former för nordiskt samarbete i en föränderlig tid" (Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd, 1995).
([Side: 23](#))
43. Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd; Tønnesson, "Tvil Om Nyttten", 2002, 133-34.
([Side: 23](#))
44. Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, "Nordiskt samarbete i en ny tid", 1995.
([Side: 23](#))
45. Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd.
([Side: 23](#))
46. Duelund and Pedersen, "The Nordic Cultural Cooperation", 256-58.
([Side: 24](#))
47. Lennartsson og Nolin, "Nordiska kulturfonden", 20.
([Side: 24](#))
48. Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, "Nordiskt samarbete i en ny tid", 1995.
([Side: 24](#))
49. Tønnesson, "Tvil Om Nyttten", 2002, 137.
([Side: 24](#))
50. Larserik Häggman, "Sverige vill skära i nordiska budgetten", *Nordisk Kontakt*, 1995.
([Side: 24](#))
51. Häggman.
([Side: 24](#))
52. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, "Nordisk nytte" (Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd, 1995).
([Side: 24](#))
53. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, 5-6.
([Side: 24](#))
54. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, 6.
([Side: 25](#))

55. Christian Opitz og Tobias Etzold, "Seeking Renewed Relevance: Institutions of Nordic Cooperation in the Reform Process", SWP-kommentar (Berlin: Stiftung Wissenschaft und Politik, 2018); Tønnesson, "Tvil Om Nytten", 2002; Duelund og Pedersen, "The Nordic Cultural Cooperation", 258.
(Side: 25)
56. Svenolof Karlsson, Guðrún Dager Garðarsdóttir og Viveca Wiklund, red., *Nordisk Råds Blå bog 1995, Kuopio* (Stockholm: Norstedts Tryckeri, 1996), 137.
(Side: 25)
57. Interview 1 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt, 22. november 2023.
(Side: 25)
58. Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, red., *Nordisk statutsamling 1990-1999. Del 1-2: 1990-1999*, Nord, 2000:9 (København: Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd, 2000), 245.
(Side: 25)
59. Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, 347; se også Lennartsson og Nolin, "Nordiska kulturfonden", 73, 78-79, 118.
(Side: 25)
60. Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, *Nordisk statutsamling 1990-1999. Del 1-2*, 220; se også Lennartsson og Nolin, "Nordiska kulturfonden", 119.
(Side: 26)
61. Kharkina, "From Kinship to Global Brand", 2013, 97.
(Side: 26)
62. F.eks. Kharkina, 97.
(Side: 26)
63. Nordisk Ministerråd, "Co-Operation for Strength" (København: Nordisk Ministerråd, Nordisk Råd, 2005), 5.
(Side: 26)
64. Se f.eks. Nordisk Ministerråd, "Det nordiske kompas: Islands formandskabsprogram 2009" (Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, 2008); se også Dang, "'Nordic added value': A Floating Signifier and a Mechanism for Nordic Higher Education Regionalism".
(Side: 27)
65. Tønnesson, "Tvil Om Nytten", 2002, 133.
(Side: 27)
66. Tobias Etzold, "Nordic Institutionalized Cooperation in a Larger Regional Setting" i *Nordic Cooperation. A European Region in Transition*, red. Johan Strang (Abingdon & New York: Routledge, 2016), 147.
(Side: 27)
67. Lucie Tunkrova, "The Nordic Countries' 'Exceptionalism' in EU Environmental Policy", *Contemporary European Studies*, nr. 02 (2008): 23.
(Side: 27)
68. Tønnesson, "Tvil Om Nytten", 2002, 133.
(Side: 27)
69. Dang, "'Nordic Added Value': A Floating Signifier and a Mechanism for Nordic Higher Education Regionalism", 6.
(Side: 27)
70. Tønnesson, "Tvil Om Nytten", 2002, 134; Opitz og Etzold, "Seeking Renewed Relevance", 2.
(Side: 28)
71. Opitz and Etzold, "Seeking Renewed Relevance", 2.
(Side: 28)

72. Nordisk Ministerråd, "The Nordic Region: A Region of Opportunity Close to You: Programme for The Finnish Presidency of the Nordic Council of Ministers 2007" (Nordisk Ministerråd, 2006); Nordisk Ministerråd, "The Nordic Region Pointing the Way Forward: Programme for the Danish Presidency of the Nordic Council of Ministers 2010" (Nordisk Ministerråd, 2009).
(Side: 28)
73. Arnold, "Rethinking Nordic Added Value in Research".
(Side: 28)
74. Gaston Moonen, "Editorial: Why There Has to Be European Added Value", *ECA Journal*, nr. 3 (2020): 6; Gabriele Cipriani, "'Adding Value', the Raison D' être of the European Union", *ECA Journal*, nr. 3 (2020): 85-88.
(Side: 29)
75. Anthony Teasdale, "European Added Value: The Origins of an Idea Whose Time Has Come", *ECA Journal*, nr. 3 (2020): 134-40.
(Side: 29)
76. Daniel Tibor, "EU Added Value – a Categorical Imperative for EU Action?", *ECA Journal*, nr. 3 (2020): 8-18.
(Side: 29)
77. John Bachtler og Sandra Taylor, "The Added Value of the Structural Funds: A Regional Perspective", *IQ-Net Thematic Paper on the Future of the Structural Funds, Glasgow*, 2003; også Andrea Mairate, "The 'Added Value' of European Union Cohesion Policy", *Regional Studies* 40, nr. 2 (april 2006): 167-77.
(Side: 29)
78. Lisa Hörnström, Lise Smed Olsen og Lisa Van Well, "Added Value of Cross-Border and Transnational Cooperation in Nordic Regions" (Stockholm: Nordisk Ministerråd; Nordregio, 2012), 13.
(Side: 29)
79. Arnold, "Rethinking Nordic Added Value in Research", 30-31.
(Side: 29)
80. Tibor, "EU Added Value – a Categorical Imperative for EU Action?"; Tarschys, *The Enigma of European Added Value*.
(Side: 29)
81. Teasdale, "European Added Value".
(Side: 29)
82. F.eks. Arnold, "Rethinking Nordic Added Value in Research", 36.
(Side: 30)
83. F.eks. Arnold, 20-22.
(Side: 30)
84. Arnold, 21-22.
(Side: 30)
85. Om end det blev erkendt, at operationaliseringen af definitionen af nordisk nytte fra 1995 var blevet kritiseret for potentielt at underminere det nordiske samarbejdes traditionelle funktion i at opretholde en fælles nordisk identitet. Arnold, 20-21.
(Side: 30)
86. Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation", 14-15; Strang, "Introduction: The Nordic Model of Transnational Cooperation?"
(Side: 30)
87. "The next Supermodel", *The Economist*, 2. februar, 2013,
<https://www.economist.com/leaders/2013/02/02/the-next-supermodel>.
(Side: 30)

88. F.eks. Michael Booth, *The Almost Nearly Perfect People: The Truth About the Nordic Miracle* (London: Jonathan Cape, 2014); jf. Lily Kelting, "New Nordic Cuisine: Performing Primitive Origins of Nordic Food" i *Contesting Nordicness: From Scandinavianism to the Nordic Brand*, red. Jani Marjanen, Johan Strang og Mary Hilson (Oldenbourg: De Gruyter, 2022), 175-96; Jakob Stougaard-Nielsen, "Nordic Noir: Branding Nordicness as British Boreal Nostalgia", i *Contesting Nordicness: From Scandinavianism to the Nordic Brand*, red. Jani Marjanen, Johan Strang og Mary Hilson (Oldenbourg: De Gruyter, 2022), 197-218; Strang, Marjanen og Hilson, "A Rhetorical Perspective on Nordicness: From Creating Unity to Exporting Models."
(Side: 30)
89. Johannes Magnus, "International Branding of the Nordic Region", *Place Branding and Public Diplomacy* 12, nr. 2 (1. august 2016): 195-200; Strang, "The Rhetoric of Nordic Cooperation", 127.
(Side: 30)
90. Kharkina, "From Kinship to Global Brand", 97.
(Side: 30)
91. Se f.eks. Tom Fleming og Petra Nilsson-Andersen, "A Creative Economy. Green Paper for the Nordic Region", Green Paper (København: Nordisk Innovationscenter; Nordisk Ministerråd, 2007); et kritisk perspektiv på fremkomsten af begrebet "den kreative økonomi" kan ses i Philip Schlesinger, "The Creative Economy: Invention of a Global Orthodoxy", *Innovation: The European Journal of Social Science Research* 30, nr. 1 (2017): 73-90.
(Side: 30)
92. F.eks. Thorvald Stoltenberg, "Nordic Cooperation on Foreign and Security Policy", årgang 9, 2009; Clive Archer, "The Stoltenberg Report and Nordic Security: Big Idea, Small Steps", *Danish Foreign Policy Yearbook*, 2010, 43-74; Clive Archer og Pertti Joenniemi, "Nordic Security and Defence Cooperation: Northern Policies in a European Perspective" i *Nordic Cooperation* (Routledge, 2015), 165-81; Tuomas Iso-Markku, Eeva Innola og Teija Tiilikainen, "A Stronger North? Nordic Cooperation in Foreign and Security Policy in a New Security Environment", Publications of the Government's Analysis, Assessment and Research Activities (Helsinki: Finlands premierministers kontor, 2018); Kristin M Haugevik og Ulf Sverdrup, "Ten Years on: Reassessing the Stoltenberg Report on Nordic Cooperation", 2019.
(Side: 30)
93. Matti Niemivuo og Lotta Viikari, "Nordic Cooperation at a Crossroads", *The Yearbook of Polar Law Online* 10, nr. 1 (2019): 103-31; Riksdagens framtidsutskotts, *Nordens nya relevans*, årgang 2018, Riksdagens framtidsutskotts publikation 7 (Helsinki: Riksdagens framtidsutskotts, 2018).
(Side: 31)
94. Ang. sprogforståelse, se f.eks. Lars-Olof Delsing og Katarina Lundin Åkesson, *Håller Språket Ihop Norden?: En Forskningsrapport Om Ungdomars Förståelse Av Danska, Svenska Och Norska* (Nordisk Ministerråd, 2005); Andrea Skjold Frøshaug og Truls Stende, "Does the Nordic Language Community Exist?" (København: Nordisk Ministerråd, 2021). Om manglen på politisk interesse for den institutionelle nordiske samarbejdsramme, se f.eks. Torsten Borring Olesen og Johan Strang, "European Challenge to Nordic Institutional Cooperation: Past, Present and Future" i *Nordic Cooperation. A European Region in Transition*, red. Johan Strang (Abingdon & New York: Routledge, 2016), 27. Desuden: Interview med dansk tidligere parlamentariker i Nordisk Råd, 28. juli 2023.
(Side: 31)

95. Stellan Ottosson, "Fortsättning på reformen av Nordiska ministerrådet: En utvärdering av organisationsreformen 2005" (Nordiske samarbejdsministerier, 2008), 6, 27.
(Side: 31)
96. Niemivuo and Viikari, "Nordic Cooperation at a Crossroads"; Katja Creutz et al., "Nordic Cooperation amid Pandemic Travel Restrictions", FIIA-rapport (Helsinki: Finlands udenrigspolitiske institut, 2021).
(Side: 31)
97. Opitz og Etzold, "Seeking Renewed Relevance"; Ottosson, "Fortsättning på reformen av Nordiska ministerrådet"; Resonans Kommunikation, "Evaluering af Reformarbejdet Nyt Norden i Nordisk Ministerråd 2014-2017", 2018.
(Side: 31)
98. Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, "Nyt Norden: Afrapportering på generalsekretærens moderniseringsopdrag (med samarbejdsministrenes beslutninger)" (København: Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, 2014), 10; Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, "Nordens tid er nu: Nyt Norden 2.0 – næste fase af reformarbejdet" (København: Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, 2016); Interview med Dagfinn Høybråten, 5. december, 2023.
(Side: 31)
99. Citeret fra Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, "Nyt Norden", 54.
(Side: 32)
100. Nordisk Ministerråd, *Strategy for Nordic Cultural Co-Operation 2013-2020* (Copenhagen: Nordisk Ministerråd, 2016), 3.
(Side: 32)
101. Interview med Dagfinn Høybråten; Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, "Nyt Norden".
(Side: 32)
102. Se for eksempel "Beviljningsbrev 2022 - Nordregio" (Nordisk Ministerråd, 2021).
(Side: 32)
103. Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, "Nordens tid er nu", 24; Interview med Dagfinn Høybråten.
(Side: 32)
104. Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation"; se også senere i denne rapport.
(Side: 33)
105. Sammenlign f.eks. med NordForsks vedtægter. "NordForsk-stadgar", NordForsk, tilgået 1. marts 2024, <https://www.nordforsk.org/sv/nordforsk-stadgar>.
(Side: 33)
106. Nordisk Ministerråd, "Our Vision 2030 | Nordic Cooperation".
(Side: 33)
107. Se yderligere drøftelser herom i afsnittet om Nordisk Ministerråd og dets sekretariat.
(Side: 33)
108. Se yderligere drøftelser herom i afsnittet om Nordisk Ministerråd og dets sekretariat.
(Side: 34)
109. F.eks. Tobias Etzold, "The Nordic Council of Ministers: Aspirations for More Political Relevance", *Politics and Governance* 8, nr. 4 (2020): 12.
(Side: 35)

110. "About the Nordic Council of Ministers | Nordic Cooperation", tilgået d. 14. marts 2024, <https://www.norden.org/en/information/about-nordic-council-ministers>.
(Side: 35)
111. The Nordic Region – Safer, Greener, Freer: Programme for the Swedish Presidency 2024 of the Nordic Council of Ministers" (Nordisk Ministerråd, 2023).
(Side: 35)
112. "About the Nordic Council of Ministers' Secretariat | Nordic Cooperation", tilgået d. 14. marts 2024, <https://www.norden.org/en/information/about-nordic-council-ministers-secretariat>; Johan Strang", Nordic Communities: A Vision for the Future" (Nordisk Ministerråd, 2013), 63-64.
(Side: 36)
113. "The Secretary General | Nordic Cooperation", tilgået d. 14. marts 2024, <https://www.norden.org/en/organisation/secretary-general>.
(Side: 36)
114. "About the Nordic Council of Ministers' Secretariat | Nordic Cooperation."
(Side: 36)
115. Strang, "Introduction: The Nordic Model of Transnational Cooperation?", 5; Sundelius og Wiklund, "Nordisk förnyelse i etapper", 22.
(Side: 36)
116. Sundelius and Wiklund, "Nordisk förnyelse i etapper", 18-19.
(Side: 36)
117. Strang, "Nordic Communities: A Vision for the Future", 64; "History of the Nordic Council of Ministers | Nordic Cooperation", tilgået d. 18. marts 2024, <https://www.norden.org/en/information/history-nordic-council-ministers>.
(Side: 36)
118. Opitz and Etzold, "Seeking Renewed Relevance", 2.
(Side: 37)
119. Opitz og Etzold, "Seeking Renewed Relevance", 2; Etzold, "Nordisk Ministerråd: Aspirations for More Political Relevance", 14; Connie Hedegaard, "Redegørelse af 6/10 2005 om det nordiske samarbejde (Redegørelse nr. R 2)" (Folketinget, 2005).
(Side: 37)
120. Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, "Nyt Norden".
(Side: 37)
121. Etzold, "The Nordic Council of Ministers: Aspirations for More Political Relevance", 14-16.
(Side: 37)
122. Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, "Nordens tid er nu".
(Side: 37)
123. Etzold, "The Nordic Council of Ministers: Aspirations for More Political Relevance", 14-16.
(Side: 37)
124. Nordisk Ministerråd, "Our Vision 2030 | Nordic Cooperation".
(Side: 37)
125. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, "Nordisk nytte", 1995, 6-7.
(Side: 38)
126. Opitz and Etzold, "Seeking Renewed Relevance"; Tønnesson, "Tvil Om Nyttens", 2002.
(Side: 38)
127. Nordisk Ministerråds analytiske enhed, "Internal Working Document: Nordisk Nyttens Text I", 2020.
(Side: 38)

128. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, "Nordisk nytte", 1995.
(Side: 38)
129. Det danske formandskab for Nordisk Ministerråd, "Norden i en ny tid: Viden, dynamik og samarbejde: Kortversion af Danmarks formandskabsprogram for Nordisk Ministerråd 2005" (Nordisk Ministerråd, 2004), 6.
(Side: 38)
130. "A Year of Renewal: The Nordic Council and Nordic Council of Ministers", årsrapport (Nordisk Ministerråd, Nordisk Råd, 2006), 4.
(Side: 39)
131. Ottosson, "Fortsättning på reformen av Nordiska ministerrådet", 6.
(Side: 39)
132. Nordisk Ministerråds analytiske enhed, "Internal Working Document: Nordisk Nyttatext I."
(Side: 40)
133. "Vision for the Nordic Council of Ministers: The Nordic Region – Together We Are Stronger" (Nordisk Ministerråd, 2014).
(Side: 40)
134. Interview med Dagfinn Høybråten.
(Side: 40)
135. Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, "Nyt Norden", bilag 6.
(Side: 41)
136. Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, 10-11.
(Side: 41)
137. Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, "Nordens tid er nu", 9.
(Side: 41)
138. Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, 7-8.
(Side: 41)
139. Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, 27.
(Side: 41)
140. Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, 57-58.
(Side: 42)
141. Nordisk Ministerråds analytiske enhed, "Internal Working Document: Nordisk Nyttatext I." *Kursiv i originalen.*
(Side: 42)
142. "About the Nordic Council of Ministers' Secretariat | Nordic Cooperation."
(Side: 42)
143. Nordisk Ministerråd, Nordisk Ministerråds sekretariat, "Nyt Norden", 59.
(Side: 42)
144. "How to Apply for Funding from the Nordic Council of Ministers | Nordic Cooperation", tilgået d. 25. marts 2024,
<https://www.norden.org/en/information/how-apply-funding-nordic-council-ministers>.
(Side: 42)
145. "How to Apply for Funding from the Nordic Council of Ministers | Nordic Cooperation."
(Side: 42)
146. Eksempler fås f.eks. i "Beviljningsbrev 2022 - Nordregio"; Nordisk Ministerråd, "Beviljningsbrev 2023 Nordens hus i Reykjavík (NOREY)" (Nordisk Ministerråd, 2023).
(Side: 43)
147. "The Nordic Region – Safer, Greener, Freer"; Nordisk Ministerråd, "Ett säkrare, grönare, friare Norden: Program för Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2024" (Nordisk Ministerråd, 2023), 5.
(Side: 43)

148. "The Nordic Region – Safer, Greener, Freer", 12; Nordisk Ministerråd, "Ett säkrare, grönare, friare Norden", 12.
(Side: 43)
149. "About the Nordic Council of Ministers | Nordic Cooperation".
(Side: 44)
150. Interview med embedsmand i Nordisk Ministerråds sekretariat, 4. juli, 2023.
(Side: 44)
151. Interview med tidligere embedsmand i Nordisk Ministerråds sekretariats analytiske enhed.
(Side: 44)
152. Interview med embedsmand i Nordisk Ministerråds sekretariat.
(Side: 44)
153. Interview med tidligere embedsmand i Nordisk Ministerråds sekretariats analytiske enhed; Interview med embedsmand i Nordisk Ministerråds sekretariat.
(Side: 45)
154. Interview med Dagfinn Høybråten.
(Side: 45)
155. Interview med embedsmand i Nordisk Ministerråds sekretariat.
(Side: 45)
156. "Så søger du stöd från Nordiska ministerrådet | Nordiskt samarbete", tilgæet d. 25. marts 2024, <https://www.norden.org/sv/omstod>.
(Side: 45)
157. Interview med Dagfinn Høybråten.
(Side: 45)
158. Interview med tidligere embedsmand i Nordisk Ministerråds sekretariats analytiske enhed.
(Side: 45)
159. Lars-Åke Engblom, "Nordens Hus i Reykjavík – Viktig Lænke Och Mötesplats", i *Norden Sett Inifrån: Det Fjärde Spårbyttet*, red. Bengt Sundelius og Claes Wiklund (Stockholm: Santérus Förlag, 2017), 290.
(Side: 46)
160. Engblom, 290.
(Side: 46)
161. Engblom, "Nordens Hus i Reykjavík".
(Side: 46)
162. Sabina Westerholm, red., "Kulturen Som Utgångspunkt För Nordiskt Samarbete" i *30 Röster Om Norden* af Nils Erik Forsgård (Magma, 2022), 307-12.
(Side: 46)
163. Westerholm.
(Side: 46)
164. Malin Barkelind, "De Nordiska Biblioteken: En Undersökning Av Nordisk Kulturkontakts Och Nordens Hus Biblioteks Identitetsskapande" (Kandidatspeciale, Uppsala Universitet, 2019).
(Side: 46)
165. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík, 20. oktober 2023; Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík, 30. november 2023.
(Side: 47)
166. Nordens hus i Reykjavík, "Virksomhedsrapport 2018", Årsrapport (Reykjavík: Nordens Hus, 2018).
(Side: 47)
167. Nordens hus i Reykjavík.
(Side: 47)

168. Nordens hus i Reykjavík, "Verksamhetsrapport 2020", Årsrapport (Reykjavík: Nordens hus i Reykjavík, 2020); Nordens hus i Reykjavík, "Årsrapport 2021", Årsrapport (Reykjavík: Nordens hus i Reykjavík, 2021).
([Side: 47](#))
169. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, "Nordisk nytte", 1995.
([Side: 47](#))
170. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, 50.
([Side: 47](#))
171. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, 50.
([Side: 47](#))
172. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík, 30. november 2023.
([Side: 47](#))
173. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík.
([Side: 47](#))
174. Nordens hus i Reykjavík, "Virksomhedsrapport 2018".
([Side: 47](#))
175. Barkelind, "De Nordiska Biblioteken".
([Side: 47](#))
176. Nordisk Ministerråd, *Strategy for Nordic Cultural Co-Operation 2013-2020*, 3.
([Side: 48](#))
177. Nordisk Ministerråd, *Kulturpolitiskt Samararbetsprogram 2021-2024* (Nordisk Ministerråd, 2021), 4.
([Side: 48](#))
178. Nordisk Ministerråd, "Beviljningsbrev 2023", 4.
([Side: 48](#))
179. Desuden skete der et direktørskifte for Nordens hus i Reykjavík i 2019.
([Side: 48](#))
180. Nordens hus i Reykjavík, "Verksamhetsrapport 2019", Årsrapport (Reykjavík: Nordens hus i Reykjavík, 2019); Nordens hus i Reykjavík, "Verksamhetsrapport 2020"; Nordens hus i Reykjavík, "Årsrapport 2021"; Nordens hus i Reykjavík, "Årsrapport 2022", Årsrapport (Reykjavík: Nordens hus i Reykjavík, 2022).
([Side: 48](#))
181. Nordens hus i Reykjavík, "Verksamhetsrapport 2019"; Nordens hus i Reykjavík, "Verksamhetsrapport 2020"; Nordens hus i Reykjavík, "Årsrapport 2021"; Nordens hus i Reykjavík, "Årsrapport 2022".
([Side: 48](#))
182. Nordens hus i Reykjavík, "Årsrapport 2021", 55.
([Side: 48](#))
183. Nordens hus i Reykjavík, "Virksomhedsrapport 2018", 26.
([Side: 49](#))
184. Nordens hus i Reykjavík, 26.
([Side: 49](#))
185. Nordens hus i Reykjavík, "Virksomhedsrapport 2018".
([Side: 49](#))
186. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík, 20. oktober 2023.
([Side: 49](#))
187. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík, 30. november 2023.
([Side: 49](#))
188. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík, 20. oktober 2023.
([Side: 49](#))
189. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík, 30. november 2023.
([Side: 49](#))

190. Forss, *Nordens Hus Och Institut: En Utvärdering Av Mål, Verksamhet Och Resultat*.
(Side: 50)
191. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík, 20. oktober 2023.
(Side: 50)
192. Barkelind, "De Nordiska Biblioteken", 16-17.
(Side: 50)
193. Barkelind, 57.
(Side: 50)
194. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík, 20. oktober 2023.
(Side: 50)
195. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík.
(Side: 50)
196. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík.
(Side: 50)
197. Kharkina, "From Kinship to Global Brand".
(Side: 50)
198. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík, 30. november 2023; Ligeledes gav en anden interviewet person udtryk for, at merværdi antyder et ekstra element. Interview med embedsmand fra Nordens hus i Reykjavík, 8. november 2023.
(Side: 51)
199. Marianne Möller, *Konst, kultur och kullerstenar: Kort historik över nordiskt kultursamarbete och institutionerna på Sveaborg sedan 1978* (Nordisk kulturkontakt, 2021).
(Side: 52)
200. Fra 2007 til 2017 var Nordisk kulturkontakt kendt som *Kulturkontakt Nord* på svensk. I 2017 blev det svenske navn ændret til *Nordisk kulturkontakt*.
(Side: 52)
201. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2012", Årsrapport (Helsinki: Nordisk kulturkontakt, 2012).
(Side: 52)
202. Nordisk kulturkontakt, 4.
(Side: 52)
203. Nordisk kulturkontakt, 4.
(Side: 52)
204. Nordisk Ministerråd, *Strategy for Nordic Cultural Co-Operation 2013-2020*.
(Side: 53)
205. Nordisk Ministerråd, 3.
(Side: 53)
206. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2014", Årsrapport (Helsinki: Nordisk kulturkontakt, 2014), 33.
(Side: 53)
207. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2014".
(Side: 53)
208. Nordisk kulturkontakt, 32-33.
(Side: 53)
209. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2015", Årsrapport (Helsinki: Nordisk kulturkontakt, 2015), 9.
(Side: 53)
210. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2018", Årsrapport (Helsinki: Nordisk kulturkontakt, 2018), 3; Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2019", Årsrapport (Helsinki: Nordisk kulturkontakt, 2019), 4.
(Side: 53)

211. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2018", 3; Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2019", 4.
(Side: 53)
212. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2022", Årsrapport (Helsinki: Nordisk kulturkontakt, 2022), 9.
(Side: 53)
213. Nordisk kulturkontakt, 14.
(Side: 53)
214. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2018", 3.
(Side: 53)
215. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2021", Årsrapport (Helsinki: Nordisk kulturkontakt, 2021).
(Side: 53)
216. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2022".
(Side: 54)
217. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2019", 28.
(Side: 54)
218. "Demos Network", Nordisk kulturkontakt, tilgået d. 9. februar 2024,
<https://www.nordiskkulturkontakt.org/en/demos/>.
(Side: 54)
219. "Norden 0-30", Nordisk kulturkontakt, tilgået d. 9. februar 2024,
<https://www.nordiskkulturkontakt.org/en/norden-0-30-grant-programme/>.
(Side: 54)
220. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2019", 30.
(Side: 54)
221. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2018", 53.
(Side: 54)
222. Nordisk kulturkontakt, 53.
(Side: 54)
223. Interview 2 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt, 1. december 2023.
(Side: 55)
224. Interview 2 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt.
(Side: 55)
225. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2022".
(Side: 55)
226. Interview 1 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt.
(Side: 55)
227. Interview 1 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt.
(Side: 55)
228. Interview 2 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt.
(Side: 55)
229. Nordisk kulturkontakt, "Årsrapport 2022", 9.
(Side: 55)
230. Interview 2 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt.
(Side: 55)
231. Interview 2 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt.
(Side: 55)
232. Interview 1 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt.
(Side: 55)
233. Interview 1 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt.
(Side: 55)
234. Interview 1 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt.
(Side: 55)

235. Interview 2 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt.
(Side: 55)
236. Interview 2 med embedsmand fra Nordisk kulturkontakt.
(Side: 56)
237. Nordens Hus på Færøerne, "Årsrapport 2022", Årsrapport (Torshavn: Nordens hus på Færøerne, 2022).
(Side: 57)
238. Katuaq, "Architecture", Katuaq, tilgået d. 26. marts 2024,
<https://katuaq.gl/en/about-katuaq/architecture>.
(Side: 57)
239. "Nordens institut på Åland", Nordens institut på Åland, tilgået d. 2. maj 2024,
<https://www.nipa.ax/sv/fondinfo/nordens-institut-pa-aland-0>.
(Side: 57)
240. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, "Nordisk nytte", 1995.
(Side: 58)
241. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, 58.
(Side: 58)
242. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, 59.
(Side: 58)
243. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, 60.
(Side: 58)
244. Interview med en embedsmand fra Nordens Hus på Færøerne, d. 23. oktober 2023.
(Side: 58)
245. Nordens Hus på Færøerne, "Årsrapport 2022", 17.
(Side: 58)
246. Interview med en embedsmand fra Nordens Institut på Grønland, d. 17. oktober 2023.
(Side: 59)
247. Nordens Institut på Grønland, "Årsrapport 2022", Årsrapport (Nuuk: Nordens Institut på Grønland, 2022), 7.
(Side: 59)
248. Nordens Institut på Åland, "Årsrapport 2021", Årsrapport (Mariehamn: Nordens Institut på Åland, 2021), 16.
(Side: 59)
249. Interview med en embedsmand fra Nordens Hus på Færøerne.
(Side: 59)
250. Interview med en embedsmand fra Nordens Institut på Grønland.
(Side: 60)
251. Nordens Institut på Grønland, "Årsrapport 2022", 11.
(Side: 60)
252. Interview med embedsmand fra Nordens Institut på Åland, d. 16. november 2023.
(Side: 60)
253. "The Nordic Council of Ministers' Activities in Estonia, Latvia, and Lithuania | Nordic Cooperation", tilgået d. 12. januar 2024,
<https://www.norden.org/en/information/nordic-council-ministers-activities-estonia-latvia-and-lithuania>.
(Side: 61)
254. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Sankt Petersborg, d. 5. juli 2023.
(Side: 61)

255. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Letland, d. 11. juli 2023; Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Litauen, d. 28. juni 2023.
(Side: 61)
256. Nordisk Ministerråd, "Det internationale Norden: Nordisk Ministerråds internationale samarbejde" (Nordisk ministerråd, 2013); "Activities in Belarus", Šiaurės ministry tarybos biuras Lietuvoje, tilgået d. 8. januar 2024, <https://www.norden.lt/en/activities-in-belarus/>; Disse aktiviteter hører under det litauiske kontors domæne og udgjorde på et tidspunkt en større del af kontorets budget end dets aktiviteter i Litauen, men også disse aktiviteter har ændret karakter efter den hårdhændede behandling af demonstranter i 2020-2021. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Litauen.
(Side: 61)
257. Andrén, "Säkerhetspolitikens återkomst"; Henrik Hagemann, "Hvor er det godt at det gik som det fik", i *Norden sett inifrån: Det fjärde spårbytet*, red. Bengt Sundelius og Claes Wiklund (Stockholm: Santérus Förlag, 2017), 89-108; Kharkina, "From Kinship to Global Brand", 83; Nordisk Råd, *Nordiska rådet. 3:e ekstra session. 1989. Mariehamn.*, red. Ingegerd Wahrgren og Viveca Wiklund (Stockholm: Norstedts Tryckeri, 1989), 51-101; Svenolof Karlsson, Guðrún Dager Garðarsdóttir og Viveca Wiklund, red. *Nordisk Råd. 39. session. 1991, København.* (Stockholm: Norstedts Tryckeri, 1991), 44, 418-76, 1818; I Estland blev et andet kontor åbnet i Otepää i efteråret 1991. Det flyttede til Tartu året efter, mens et tredje kontor blev åbnet i Narva i 2016. Norden.ee, "30 Years", tilgået d. 8. januar 2024, <https://www.norden.ee/en/about-us/30-years>.
(Side: 61)
258. Kharkina, "From Kinship to Global Brand", 85-86; Karlsson, Garðarsdóttir og Wiklund, *Nordisk Råd. 39. session. 1991, København.*, 1805-8, 2818-22.
(Side: 61)
259. Kharkina, "From Kinship to Global Brand", 94, 111.
(Side: 61)
260. Tønnesson, "Tvil Om Nyttten", 2002, 137; Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, "Nordiskt samarbete i en ny tid: det nordiska samarbetet i ljuset av folkomröstningarna om EU-medlemskap för Finland, Norge och Sverige: förslag till mål, innehåll och former för nordiskt samarbete i en föränderlig tid" (Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd, 1995); Larsen, "Reformering av Nordisk Råd", 209.
(Side: 62)
261. Kharkina, "From Kinship to Global Brand", 81; Svenolof Karlsson, Guðrún Dager Garðarsdóttir og Viveca Wiklund, red., *Nordisk Råd. 46. session. 1995. Reykjavík* (Stockholm: Norstedts Tryckeri, 1995), 851-52; I starten beskæftigede kontoret i Sankt Petersburg sig hovedsageligt med individuelle udvekslinger inden for forskning og uddannelse, før det blev mere institutionaliseret i den nordiske stipendieordning omkring 2002. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Sankt Petersburg.
(Side: 62)
262. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Sankt Petersburg.
(Side: 62)
263. Nordisk Ministerråd, "Guidelines for the Nordic Council of Minister's Cooperation with Estonia, Latvia and Lithuania 2006-2008" (Nordisk Ministerråd, 2004).
(Side: 62)

264. Nordisk Ministerråds sekretariat, "Guidelines for the Nordic Council of Ministers' Co-Operation with Estonia, Latvia and Lithuania 2009-2013" (Nordisk Ministerråds sekretariat, 2010); Nordisk Ministerråds sekretariat, "Guidelines for the Nordic Council of Ministers' co-operation with Estonia, Latvia and Lithuania from 2014" (Nordisk Ministerråds sekretariat, 2014); Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Litauen; Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Sankt Petersborg; Kharkina, "From Kinship to Global Brand", 110.
(Side: 62)
265. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, "Nordisk nytte", 1995, 23-24.
(Side: 62)
266. Kharkina, "From Kinship to Global Brand", 96.
(Side: 62)
267. Citeret fra Kharkina, 96-97. Kursivering i originalen.
(Side: 63)
268. Kharkina, 102-3.
(Side: 63)
269. Nordisk Ministerråd, "Guidelines for the Nordic Council of Minister's Cooperation with Estonia, Latvia and Lithuania 2006-2008".
(Side: 63)
270. Nordisk Ministerråds sekretariat, "Guidelines for the Nordic Council of Ministers' Co-Operation with Estonia, Latvia and Lithuania 2009-2013".
(Side: 63)
271. Nordisk Ministerråds sekretariat, "Guidelines for the Nordic Council of Ministers' co-operation with Estonia, Latvia and Lithuania from 2014"; Nordisk Ministerråds sekretariat, "Retningslinjer for Nordisk Ministerråds samarbejde med Estland, Letland og Litauen fra 2014" (Nordisk Ministerråds sekretariat, 2014).
(Side: 63)
272. "Tailwind Propels Nordic-Baltic Co-Operation", Norden.org, d. 5. september 2017, <https://www.norden.org/en/news/tailwind-propels-nordic-baltic-co-operation>.
(Side: 64)
273. NordForsk, "Post | LinkedIn", tilgået d. 6. februar 2024, https://www.linkedin.com/posts/nordforsk_what-added-value-comes-from-baltic-nordic-activity-7156602918257713152-Yn0m.
(Side: 64)
274. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Letland; Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Litauen.
(Side: 64)
275. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Letland; se også Norden.ee, "About Us. Intro", tilgået d. 12. januar 2024, <https://www.norden.ee/en/about-us/about-us>.
(Side: 64)
276. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Litauen.
(Side: 64)
277. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Litauen; Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Sankt Petersborg.
(Side: 64)
278. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Litauen.
(Side: 64)

279. "Grant Guidelines - NB8-Grants", tilgået d. 12. januar 2024,
<https://www.nb8grants.org/guidelines>.
(Side: 64)
280. Nordisk Ministerråd, "Grant Report Example. NB8 Grants" (Nordisk Ministerråd), tilgået d. 1. februar 2024,
https://www.nb8grants.org/images/stories/files/ap_examples/2023/nb8-grants-report-example-2023.pdf.
(Side: 64)
281. Nordisk Ministerråd, "Nordic Council of Ministers' Grant Programme for Nordic-Baltic Non-Governmental Organisations' (NGO) Cooperation 2022 Estonia. Application Example" (Nordisk Ministerråd, s.d.).
(Side: 64)
282. "Grant Guidelines - NB8-Grants."
(Side: 65)
283. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Litauen.
(Side: 65)
284. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Letland;
Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Sankt Petersburg.
(Side: 65)
285. Nordisk Ministerråd, "Guidelines for the Nordic Council of Minister's Cooperation with Estonia, Latvia and Lithuania 2006-2008".
(Side: 65)
286. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Letland.
(Side: 66)
287. Nordisk Ministerråd, "Guidelines for the Nordic Council of Minister's Cooperation with Estonia, Latvia and Lithuania 2006-2008".
(Side: 66)
288. Kharkina, "From Kinship to Global Brand", 106-10; Kazimierz Musiał, "Reconceptualizing Nordic Identities after 1989", i *Bordering the Baltic: Scandinavian Boundary-Drawing Processes, 1900-2000*, red. Madeleine Hurd (Berlin: LIT Verlag, 2011), 105-25.
(Side: 66)
289. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Letland.
(Side: 66)
290. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Letland.
(Side: 66)
291. Kharkina, "From Kinship to Global Brand", 96.
(Side: 66)
292. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Litauen;
Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Letland.
(Side: 66)
293. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Litauen.
(Side: 66)
294. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Sankt Petersburg.
(Side: 67)
295. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Letland;
Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Litauen;
Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Sankt Petersburg.
(Side: 67)
296. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Letland.
(Side: 67)

297. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Litauen.
([Side: 67](#))
298. Interview med embedsmand fra Nordisk Ministerråds kontor i Letland.
([Side: 67](#))
299. Pauli Kettunen et al., "The Nordic Model and the Rise and Fall of Nordic Cooperation", i *Nordic Cooperation: A European Region in Transition*, 2015, 69-91; Klaus Petersen, "National, Nordic and Trans-Nordic: Transnational Perspectives on the History of the Nordic Welfare States", i *Beyond Welfare State Models*, red. Klaus Petersen og Pauli Kettunen (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2011), 41-64.
([Side: 68](#))
300. Se f.eks. Esping-Andersen, *The Three Worlds of Welfare Capitalism*; Christopher S. Browning, "Branding Nordicity: Models, Identity and the Decline of Exceptionalism", *Cooperation and Conflict* 42, nr. 1 (marts 2007): 27-51; Mary Hilson, *The Nordic Model: Scandinavia since 1945*, Contemporary Worlds (London: Reaktion Books, 2008); Olli Kangas og Joakim Palme, red., *Social Policy and Economic Development in the Nordic Countries* (London: Palgrave Macmillan UK, 2005); Mikko Kautto et al., "Introduction: How Distinct Are the Nordic Welfare States?", i *Nordic Welfare States in the European Context*, red. Johan Fritzell et al. (London: Routledge, 2001), 1-17; Pauli Kettunen and Klaus Petersen, red., "Beyond Welfare State Models: Transnational Historical Perspectives on Social Policy", i *Beyond Welfare State Models* (Edward Elgar Publishing, 2011); Mikko Kuisma og Mikael Nygård, "The European Union and the Nordic Models of Welfare - Path Dependency or Policy Harmonisation?", i *The Nordic Countries and the European Union: Still the Other European Community?*, red. Caroline Grøn, Peter Nedergaard og Anders Wivel, 1. udg. (London: Routledge, 2015); En væsentlig del af samarbejdet, konceptet om den nordiske model, vandt frem i 1930'erne og opstod som en global legitimitetsindikator under den kolde krig. Den nordiske velfærdsmodel er ofte kendetegnet af et omfattende socialt velfærdsystem, der giver universel adgang til sundhedspleje, uddannelse og sociale ydelser. På trods af akademiske debatter om variationer mellem de nordiske lande, som bestrider forestillingen om en enkelt, homogen model, har den nordiske velfærdsmodel høstet både ros for sine gode resultater og kritik for sin potentielle homogenitet og høje skatter.
([Side: 68](#))
301. Brit Denstad, "Vurdering av nordiske institusjoner og samarbeidsorganer på det sosial- og helsepolitiske området", 2007.
([Side: 68](#))
302. Siden begyndelsen af 2009 har NUD (Nordisk Uddannelsescenter for Døveblinde) været en del af Nordens Velfærdscenter (NVC) sammen med tre andre institutioner : NAD (Nordic Centre for Alcohol and Drug Research) i Helsinki; NOPUS (Nordisk udviklingsprogram til udvikling af sociale ydelser) i Malmö; og NSH (Nordisk Samarbejdsorgan for Handicapspørgsmål) i Stockholm. Denstad; Nordens Velfærdscenter, "Navneændring, Orientering Om NVC.", 2009.
([Side: 68](#))
303. Bengt Holmblad, "Analys av institutionerna i det nordiska samarbetet på välfärdsområdet - organistoriska och administrativa utgångspunkter" (GW gruppen, 2003).
([Side: 69](#))
304. Holmblad.
([Side: 69](#))

305. Denstad, "Vurdering av nordiske institusjoner og samarbeidsorganer på det sosial- og helsepolitiske området".
(Side: 69)
306. Denstad.
(Side: 69)
307. Denstad.
(Side: 69)
308. Se nordiske samarbejdsprogrammer for social- og sundhedsspørgsmål mellem 2009 og 2024.
(Side: 70)
309. Berg, "Sharing is Caring".
(Side: 70)
310. I tabellen udbygges resultaterne fra ovennævnte undersøgelse i form af en historisk undersøgelse af konceptet ved også at undersøge ældre samarbejdsprogrammer i sektoren.
(Side: 70)
311. Berg, "Sharing is Caring".
(Side: 71)
312. Berg.
(Side: 71)
313. Interview med embedsmand i Nordens Velfærdscenter, d. 3. februar 2023.
(Side: 72)
314. Interview med medlem af Nordisk Embedsmandskomité for social- og sundhedsspørgsmål, d. 27. januar 2023.
(Side: 72)
315. Nordregio, "Organisation", tilgået d. 5. marts 2024,
<https://nordregio.org/about/organisation/>.
(Side: 73)
316. "Beviljningsbrev 2022 - Nordregio", 16.
(Side: 73)
317. Interview med embedsmand fra Nordregio d. 19. januar 2024.
(Side: 73)
318. "About Nordregio", Nordregio, tilgået d. 5. marts 2024,
<https://nordregio.org/about/>; "Beviljningsbrev 2022 - Nordregio".
(Side: 73)
319. Nordregio, "Organisation - Nordregio - Old Website", tilgået d. 5. marts 2024,
<https://archive.nordregio.se/en/Metameny/About-Nordregio/organisation/index.html>; Union of International Associations, "Nordregio - an International Research Center for Regional Development and Planning", Global Civil Society Database, tilgået 6. marts 2024,
<https://uia.org/s/or/en/1100003992>.
(Side: 73)
320. Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, *Nordisk statutsamling 1990-1999. Del 1-2*, 424-27.
(Side: 73)
321. Nordregio, "Organisation".
(Side: 73)
322. Den Fællesnordiske Arbejdsgruppe, "Nordisk nytte", 1995, 64-65.
(Side: 74)
323. Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd, *Nordisk statutsamling 1990-1999. Del 1-2*, 424-27.
(Side: 74)
324. Nordisk Ministerråd, "Stadgar för Nordregio" (Nordisk Ministerråd, 2014), 1.
(Side: 74)

325. Hörnström, Olsen og Van Well, "Added Value of Cross-Border and Transnational Cooperation in Nordic Regions", 12.
(Side: 74)
326. Hörnström, Olsen og Van Well, 14-15 og 61; Lisa Hörnström, Asli Tepecik Diş og Anna Berlina, "Added Value of Cross-Border Co-Operation", *Nordregio News*, nr. 1: Cross-border co-operation: Still an undeveloped potential? (2015): 4-5.
(Side: 74)
327. Alexandre Dubois et al., "EU Macro-Regions and Macro-Regional Strategies - A Scoping Study" (Stockholm: Nordregio, 2009), 22.
(Side: 75)
328. "About Nordregio - Nordregio, Archived Website", tilgået d. 5. marts 2024, <https://archive.nordregio.se/en/Metameny/About-Nordregio/index.html>.
(Side: 75)
329. Kaisu Annala og Jukka Teräs, "Nordic Working Group for Green Growth – Innovation and Entrepreneurship 2013-2016 Synthesis Report" (Stockholm: Nordregio, 2017), 25, 27.
(Side: 75)
330. Nordregio, "Nordregio Strategy 2020" (Nordregio, 2020), 6-8.
(Side: 75)
331. Nordregio, 26.
(Side: 75)
332. Nordregio, "Nordregio Strategy 2021-2024" (Nordregio, 2021), 3, 6.
(Side: 76)
333. "About Nordregio".
(Side: 76)
334. Interview med embedsmand fra Nordregio.
(Side: 76)
335. Interview med embedsmand fra Nordregio d. 24. januar 2024.
(Side: 76)
336. "Beviljningsbrev 2022 - Nordregio."
(Side: 77)
337. Interview med embedsmand fra Nordregio.
(Side: 77)
338. Louise Ormstrup Vestergård, "Strengthening Nordic Cooperation on Remote Work and Multilocality", Policy brief (Stockholm: Nordregio, 2022), 10.
(Side: 77)
339. Interview med embedsmand fra Nordregio.
(Side: 77)
340. Interview med embedsmand fra Nordregio.
(Side: 77)
341. "Beviljningsbrev 2022 - Nordregio", 3.
(Side: 78)
342. "Beviljningsbrev 2022 - Nordregio," 3.
(Side: 78)
343. Nordisk Ministerråd, "Nordisk Samarbejdsprogram for Regional Utvikling Og Planlægning 2021-24", PolitikNord 2020 (Nordisk Ministerråd, 2020), 3.
(Side: 78)
344. Interview med Dagfinn Høybråten.
(Side: 79)
345. Interview med embedsmand fra Nordregio; Interview med embedsmand 2 fra Nordregio.
(Side: 79)

346. Nordregio, "Nordregio Strategy 2020"; Annala og Teräs, "Nordic Working Group for Green Growth – Innovation and Entrepreneurship 2013-2016 Synthesis Report"; Kjell Nilsson, Elin Slätmo og Eeva Turunen, "Green Infrastructure - Strategic Land Use", Policy brief (Stockholm: Nordregio, 2019).
(Side: 79)
347. "NordForsk Årsrapport 2022" (NordForsk, 2023), 4.
(Side: 80)
348. Gunnel Gustafsson, "Nordiskt Forsknings-samarbete under 2000-talets första femton år", i *Norden sett inifrån: Det fjärde spårbytet*, red. Bengt Sundelius og Claes Wiklund (Stockholm: Santérus Förlag, 2017), 222-25.
(Side: 80)
349. "NeIC", NeIC, tilgået d. 4. januar 2024, <https://neic.no/>.
(Side: 80)
350. Holmberg, Daniel, "Kontinuitet Och Förnyelse – Forskningspolitiskt Samarbete i Norden 1946–2020". (Upubliceret manuskript, 2022); Tarschys, *The Enigma of European Added Value*, 4:54.
(Side: 80)
351. Holmberg, "Kontinuitet och förnyelse".
(Side: 80)
352. Holmberg; Dan Andrée, *The Nordic Research and Innovation Area (NORIA) and Synergies with the European Research Area (ERA)*, TemaNord, 2008:597 (København: Nordisk Ministerråd, 2008).
(Side: 81)
353. Se f.eks. Gustafsson, "Nordiskt Forsknings-samarbete", 223.
(Side: 81)
354. Gustafsson, "Nordiskt Forsknings-samarbete", 223.
(Side: 81)
355. Vilhjálmur Lúðvíksson, "'Nordisk nytta' eller 'Nordisk styrka'? Slagord eller vision?", i *Nordisk styrka – perspektiv till samarbete inom forskningen*, red. Liisa Hakamies-Blomqvist, Ellen Knutsen Rydberg og Marika Muhonen Nilsen (Oslo: NordForsk, 2006), 100.
(Side: 81)
356. Lúðvíksson, "Slagord eller vision?"
(Side: 81)
357. F.eks. Anna Rylander og Sascha Haselmayer, *Branding the Nordic Research and Innovation Area: Promoting the Nordic Region as an Attractive Destination for Global Investments in Research and Innovation.*, NordForsk policy briefs 2008-6 (Oslo: NordForsk, 2008), 8.
(Side: 81)
358. Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation", 19.
(Side: 81)
359. Se f.eks. Andrée, *The Nordic Research and Innovation Area*; NordForsk, *NordForsk Strategy 2011-2014* (Oslo: NordForsk, 2011).
(Side: 81)
360. Gustafsson, "Nordiskt Forsknings-samarbete", 225-231.
(Side: 81)
361. Se Tarschys, *The Enigma of European Added Value*, 4:33.
(Side: 82)
362. Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation", 20.
(Side: 82)
363. Liimatainen, 19.
(Side: 82)

364. Se f.eks. NordForsk, *NordForsk Strategy 2015-2018* (Oslo: NordForsk, 2015).
(Side: 83)
365. Leif H. Jakobsen et al., *Evaluation of NordForsk* (København: Nordisk Ministerråd, 2022), 51.
(Side: 83)
366. NordForsk, *NordForsk Strategy 2019-2022* (Oslo: NordForsk, 2019).
(Side: 83)
367. Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation", 28.
(Side: 83)
368. "How Does Research Co-Operation Lead to Nordic Added Value?", NordForsk, tilgået d. 12. december 2022, <https://www.nordforsk.org/how-does-research-co-operation-lead-nordic-added-value>.
(Side: 83)
369. NordForsk, *NordForsk Impact Report 2023* (Oslo: NordForsk, 2023), 6-7.
(Side: 85)
370. Se f.eks. Aadne Aasland, *Going Nordic – En undersøgelse blandt deltagere i NordForsk og NorFA Networks and Research Training Courses 1999-2005*. (Oslo: NordForsk, 2006), 21-24; Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation", 47.
(Side: 85)
371. Jakobsen et al., *Evaluation of NordForsk*, 7.
(Side: 85)
372. Jakobsen et al., 51-53.
(Side: 85)
373. Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation," 57.
(Side: 86)
374. Nordisk Energiforskning, "Nordic Energy Research Strategy 2022-2024" (Nordisk Energiforskning, 2022).
(Side: 87)
375. "About Us", Nordisk Energiforskning, tilgået d. 4. januar 2024, <https://www.nordicenergy.org/about-us/>; Nordisk Energiforskning, *Nordic Energy Research Brandbook* (Nordisk Energiforskning, 2021).
(Side: 87)
376. Interview med embedsmand i Nordisk Energiforskning, d. 21. februar 2024.
(Side: 87)
377. Nordisk Energiforskning, "Nordic Energy Research Strategy 2022-2024".
(Side: 87)
378. Interview med embedsmand i Nordisk Energiforskning.
(Side: 87)
379. Nordisk Energiforskning, *Nordisk Energiforskning 25 år. Historien, menneskene, forskningen* (Oslo: Nordisk Energiforskning, 2010), 7.
(Side: 87)
380. Nordisk Energiforskning, 1; "About Us".
(Side: 88)
381. Nordisk Energiforskning, *Nordisk Energiforskning 25 år*, 8.
(Side: 88)
382. Se f.eks. Nordisk Energiforskning, "Sluttrapport. Nordisk Energiforskning 1999-2002" (Oslo: Nordisk Energiforskning, 2002); Nordisk Energiforskning, "Research and Development Activities 2003-2006" (Oslo: Nordisk Energiforskning, 2006).
(Side: 88)
383. Erik Arnold et al., *Nordic Energy Research - an Evaluation of Its Activities*, 1. udg. (Technopolis Group, 2008)
(Side: 88)

384. Arnold et al., 55.
(Side: 88)
385. Nordisk Ministerråd, *Handlingsprogram for Det Nordiske Energipolitiske Samarbejde 2010-2013*, ANP 2009:776 (København: Nordisk Ministerråd, 2010), 20; se også Nordisk Energiforskning, *Nordisk Energiforskning 25 År*.
(Side: 88)
386. Nordisk Ministerråd, *Handlingsprogram*, 20.
(Side: 88)
387. Nordisk Energiforskning, *Nordic Energy Research Strategy 2011-2014* (Oslo: Nordisk Energiforskning, 2011).
(Side: 89)
388. Nordic Energy Research, *Nordic Energy Research Strategy 2015-2018* (Oslo: Nordic Energy Research, n.d.), 4.
(Side: 89)
389. Nordisk Energiforskning, *Nordic Added Value. Results through Research & Network* (Oslo: Nordisk Energiforskning, 2014), 4.
(Side: 89)
390. Nordisk Energiforskning, "Nordic Energy Research Strategy 2022-2024", 2.
(Side: 89)
391. Nordisk Energiforskning, 2.
(Side: 89)
392. Nordic Energy Research, 6.
(Side: 90)
393. Nordisk Energiforskning, 4–6.
(Side: 90)
394. Se f.eks. webportalen for anmodninger og projektrapportering for NordForsk, Nordisk Energiforskning og Nordic Innovation, "Call for Proposals: Nordic Maritime Transport and Energy Research Programme (NMTEP)", 2024, <https://funding.nordforsk.org/portal/#call/3245/details>.
(Side: 90)
395. Se f.eks. webportalen for anmodninger og projektrapportering for NordForsk, Nordisk Energiforskning og Nordic Innovation, "Call for Proposals: Nordic Energy Research Mobility Program 2024", 2024, <https://funding.nordforsk.org/portal/#call/3125/details>.
(Side: 90)
396. Interview med embedsmand i Nordisk Energiforskning.
(Side: 91)
397. Interview med embedsmand i Nordisk Energiforskning.
(Side: 91)
398. Interview med embedsmand i Nordisk Energiforskning.
(Side: 91)
399. Se f.eks. Nordisk Energiforskning, "Nordic Energy Research Strategy 2022-2024".
(Side: 92)
400. "What We Support", Nordic Innovation, tilgået d. 11. januar 2024, <https://www.nordicinnovation.org/nordic-added-value>.
(Side: 93)
401. Nordic Innovation, *Nordic Innovation Annual Report 2022* (Oslo: Nordic Innovation, 2023).
(Side: 93)

402. Der er i øjeblikket fem Nordic Innovation Houses, som er beliggende i Silicon Valley, New York, Singapore, Hong Kong og Tokyo. De drives af de nordiske handelsfremmende organisation og er medfinansieret af Nordic Innovation, og de tilstræber at give nordiske virksomheder den nødvendige ekspertise og de nødvendige netværk til at hjælpe dem med at blive globale aktører.
(Side: 93)
403. Nordtest var en organisation, der fokuserede på at facilitere samarbejde inden for teknisk forskning og udvikling i de nordiske lande, og den arbejdede primært med test og standardisering i regionen.
(Side: 93)
404. "Nordic Innovation 1973-2023. 50th Anniversary", Nordic Innovation, tilgået d. 4. januar 2024, <https://www.nordicinnovation.org/50-years-anniversary>.
(Side: 93)
405. Nordic Innovation, *Nordic Innovation Annual Report 2023. 50 Years and Onward*. (Oslo: Nordic Innovation, 2023); "Nordic Innovation 50th Anniversary".
(Side: 93)
406. Se Nordic Innovation, *Towards a New Innovation Policy for Green Growth and Welfare in the Nordic Region*, Nordic Innovation-publikation, 2012:02 (Oslo: Nordic Innovation, 2012), 13-14; Nordic Innovation & Nordic Built Cities, *Nordic Urban Strengths and Challenges - How Do We Perceive Ourselves When It Comes to Developing Sustainable, Smart and Liveable Cities?* (Oslo: Nordic Innovation, 2015), 2.
(Side: 94)
407. Nordic Innovation, *Towards a New Innovation Policy*, 13-14.
(Side: 94)
408. Se f.eks. Nordic Innovations årsrapport for 2022, der er udgivet på både engelsk og norsk.
(Side: 94)
409. Vesa Salminen et al., *Minievaluation of the Nordic Scalers Programme. Final Report* (Oslo: Nordic Innovation, 2019), 14.
(Side: 94)
410. Salminen et al., 14.
(Side: 94)
411. Salminen et al., 21.
(Side: 94)
412. Salminen et al., 21.
(Side: 95)
413. Nordic Innovation, *Nordic Innovation Annual Report 2021* (Oslo: Nordic Innovation, 2022), 62.
(Side: 95)
414. Se f.eks. Nordic Innovation, "Ocean Mission: Co-Locate for Economy and Sustainability", 2024, 3.
(Side: 95)
415. Nordic Innovation, "Ocean Mission".
(Side: 95)
416. Interview med embedsmand i Nordic Innovation, 22. februar 2024.
(Side: 96)
417. Interview med embedsmand i Nordic Innovation.
(Side: 96)
418. Interview med embedsmand i Nordic Innovation.
(Side: 96)
419. Interview med embedsmand i Nordic Innovation.
(Side: 96)

420. Liimatainen, "Nordic Added Value in Nordic Research Co-Operation", 5.
([Side: 98](#))
421. Se også Liimatainen 2023, 23.
([Side: 105](#))

Om denne publikation

Nordic added value i tværministerielt nordisk samarbejde

Frederik Forrai Ørskov

Tuire Liimatainen

Essi Turva

Emilia Berg

Hasan Akintug

TemaNord 2024:535

ISBN 978-92-893-8027-0 (PDF)

ISBN 978-92-893-8028-7 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/temanord2024-535>

© Nordisk Ministerråd 2024

Publiceret: 5.9.2024

Ansvarsfraskrivelse

Denne publikation er finansieret af Nordisk Ministerråd. Indholdet afspejler dog ikke nødvendigvis Nordisk Ministerråds synspunkter, holdninger, anskuelser eller anbefalinger.

Rettigheder og tilladelser

Dette værk er gjort tilgængeligt i henhold til Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Oversættelser: Hvis du oversætter dette værk, bedes du inkludere følgende ansvarsfraskrivelse: Denne oversættelse er ikke produceret af Nordisk Ministerråd og skal ikke betragtes som officiel. Nordisk Ministerråd kan ikke drages til ansvar for oversættelsen eller eventuelle fejl, den måtte indeholde.

Bearbejdning: Hvis du bearbejder dette værk, bedes du inkludere følgende ansvarsfraskrivelse sammen med tilskrivelsen af værket: Dette er en bearbejdning af et originalt værk publiceret af Nordisk Ministerråd. Ansvar for de synspunkter og holdninger, der kommer til udtryk i bearbejdelsen, påhviler udelukkende forfatteren/forfatterne til bearbejdningen. Synspunkter og holdninger i denne bearbejdning er ikke godkendt af Nordisk Ministerråd.

Tredjepartsindhold: Nordisk Ministerråd er ikke nødvendigvis ejer af samtlige dele af dette værk. Nordisk Ministerråd kan derfor ikke garantere, at genbrug af tredjepartsindhold ikke udgør en overtrædelse af en tredjeparts ophavsret. Hvis du

ønsker at genbruge tredjepartsindhold, bærer du selv ansvaret for enhver overtrædelse af ophavsretten. Du er ansvarlig for at vurdere, om det er nødvendigt at indhente en tilladelse til anvendelse af tredjepartsindhold og i så fald at indhente den nødvendige tilladelse fra ophavsretsindehaveren. Eksempler på tredjepartsindhold inkluderer, men er ikke begrænset til, tabeller, illustrationer og billeder.

Fotorettigheder (genbrug kræver yderligere tilladelse):

Alle henvendelser vedrørende rettigheder og licenser skal stiles til:

Nordisk Ministerråd/PUB
Ved Stranden 18
1061 København K
Telefon 33 96 02 00
pub@norden.org

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde ønsker at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Nordisk Ministerråd

Nordens Hus
Ved Stranden 18
1061 København K
www.norden.org

Læs flere nordiske publikationer: www.norden.org/da/publikationer